

marec 2016

novinky z radnice

život a kultúra trnavy

foto: Elena Ursinyová

mesto trnava ■ ročník XXVII ■ číslo 2 ■ nepredajné!

Pavol Tomašovič

Strata sluchu

S nákupom v ruke som prechádzal domov popri bazilike.

Rýchly krok pozastavil hlas bezdomovca:

„Pán Tomašovič, nedáte mi euro?“

Prekvapený, že ma pozná po mene, som vytiahol z tašky rožok

a podal som mu ho so slovami: „Nedávam peniaze na ulici, ale zoberte si niečo pod zub, aby ste neboli hladný.“ Odmietol ho

a dodal: „Ďakujem, nie som hladný, ale tá vaša kniha sa mi páči.“

Veta ma odrovnala, čítal knihu.

Vytiahol som teda stravný lístok. Neodmietol, no poznamenal:

„Ja to nehovorím kvôli tomu, že mi musíte niečo dať.

Len chcem, aby ste písali.“ Priznám sa, potešilo ma to.

Nadšenie však netrvalo dlho. Bezdomovec si ma našiel každý deň

a pokúšal sa dostať stravný lístok.

Pochopil som, že sa nemôžeme klamať.

Toto nie je pomoc. O inú, žiaľ, nestál.

Podobne som precitol pri žobráčke, ktorá stávala pri lekárni.

Pri jednej z návštev Piešťan som ju videl

vystupovať z čierneho mercedesu.

Mladý šofér ju priviezol ku Kolonáde žobrať. Ani moje pátranie

po zbierke na ulici pre ťažko choré dieťa nedopadlo slávne.

Časť peňazí síce išla na liečbu, no nie na takú, aby mohla pomôcť. Ako nestratiť v takýchto situáciách ľudskosť

a pritom nepodľahnúť naivite či podvodu? Ako vrátiť dôveru

a osobnú rovinu solidarite? Vyrásť by mala v rodinách,

medzi priateľmi, v rôznych spoločenstvách či spolkoch.

Solidarita predpokladá poznanie a fungujúce vzťahy.

Tie nemožno utužovať len vtedy, keď nám je zle,

ale treba sa na nich spolupodieľať trvale. Primárnu pomoc

vždy podávala rodina, susedia, blízki či dedina.

V technickom svete sme uverili v širšie systémy pomoci.

Dnes sa musíme priznať, že mnohé bez autorít zlyhávajú.

Hlavne pre tých, ktorí zo systému vypadli. Hodená minca

na ulici síce uspokojí na krátku chvíľu svedomie,

ale dlhodobo nepomáha. Neudržiava trvalé vzťahy,

iba ak závislosť. V tomto kontexte mám dojem, že strácam sluch

aj pri valiacich sa výzvach a informáciách v médiách.

Vo svete bez kontextu, bez možnosti preveriť povedané

či bez vzájomnej dôvery sa strácam. To nie je rezignácia,

len zrábanie vlastných možností. Tie možno naplno venovať

tým, s ktorými zdieľame vízie, príbehy, nádeje i kritickú reflexiu.

S vnímavosťou, úctou, rešpektom a otvorenosťou k iným.

S predpokladom spolupatričnosti na oboch stranách.

O tom by mala byť aj politika. Kým úplne neohluchneme

a nestratíme dôveru.

NOVINKY Z RADNICE

Život a kultúra Trnavy

Vydavateľ: Mesto Trnava

IČO: 00313114

Evidenčné číslo: EV 2899/09

ISSN 1339-8989

Náklad 5 000 ks

Šéfredaktor: Ing. Pavol Tomašovič

Redaktorka: Elena Ursinyová

Redakcia: Radnica, Hlavná 1,

917 71 Trnava

Číslo telefónu: 033/32 36 344

E-mail: pavol.tomasovic@trnava.sk

elena.ursinyova@trnava.sk

Grafická úprava: Andrej Grossmann

Tlač: ŠOPA PRINT

Bratislava, Škultétyho 1

Periodicita vychádzania:

desaťkrát do roka, august /september

a december / január ako dvojčíslo

.....

Novinky z radnice nájdete

aj na nzs.trnava.sk

(red)

Udelené budú ocenenia mesta Trnavy .....

Návrhy na udelenie ocenení mesta Trnavy významným jednotlivcom i kolektívom za rok 2015 schválili poslanci mestského zastupiteľstva na svojom 8. riadnom zasadnutí 2. februára 2016. Slávnostné odovzdávanie ocenení sa uskutoční tradične v prvú marcovú nedeľu – 6. marca o 16. hodine v sále Marianum na Hollého ulici v Trnave.

Čestné občianstvo mesta Trnavy bude udelené Ing. Ladislavovi Szalayovi za celoživotné dielo v oblasti publicistiky a MUDr. Karolovi Kapellerovi za celoživotné dielo v oblasti medicíny a vzťah k mestu Trnave.

Nositelmi Ceny mesta Trnavy sa stanú Divadelný súbor DISK Trnava za dlhoročnú reprezentáciu mesta Trnavy v oblasti ochotníckeho divadla, hudobná skupina The Breakers za dlhoročnú reprezentáciu mesta Trnavy v oblasti populárnej hudby, Jozef Zavarský za celoživotné literárne dielo, Benjamín Škrekó za literárnu a publicistickú činnosť a in memoriam Ivo Kánik za vynikajúce výsledky v oblasti letectva.

Uznanie za zásluhy o rozvoj a reprezentáciu mesta Trnavy dostanú Ing. Jaroslav Holeček, PhD., za manažérsku činnosť v oblasti automobilového priemyslu a Ing. arch. Marcela Masaryková za reprezentáciu mesta Trnavy v oblasti záhradnej architektúry. Mestské zastupiteľstvo rozhodlo dať kruhovému priestranstvu pred Bernolákovou bránou za Kostolom sv. Jakuba názov Námestie Konštancie podľa uhorskej princeznej (1180 – 1240), dcéry kráľa Belu III., ktorá ako manželka českého kráľa Přemysla Otakara I. a vlastníčka lénneho územia od rieky Moravy cez Malé Karpaty až po dnešné Trnavsko toto územie

skultivovala, začlenila do obchodných ciest a postavila základy rozkvetu mesta Trnavy.

Ladislav Szalay

Narodil sa 23. mája 1929 v Trnave, ako začínajúci literát a spisovateľ našiel uplatnenie v humoristickom týždenníku Roháč. Ako redaktor, zástupca šéfredaktora a prednormalizačný šéfredaktor v ňom pôsobil od roku 1953 do roku 1971. Napísal nespočetné množstvo fejtónov, skíc, poviedok a humoristických rozhlasových programov. V tom čase vydal aj knihu Polstoročie trnavského futbalu, ktorá dokumentuje jeho vzťah k rodnému mestu, niekoľko rokov bol členom výboru futbalového Spartaka. Začiatkom 60-tych rokov mu vyšiel román zo športového prostredia Nosorožec v trestnom území. Koncom 50-tych rokov uviedla Tatra revue kabaret Bez priepustky, ktorý postúpil aj na celoštátny festival humoru a satiry na Haškovej Lipnici. Po novembri 1989 stál pri vzniku KDĽH a ako šéfredaktor Slovenského denníka bol aj členom politického výboru novovzniknutej politickej strany. V roku 1992 inicioval vydávanie a bol šéfredaktorom satirického týždenníka Aréna. Pre rodákov, ktorí sú hrdí na trnavský dialekt, zostavil a vydal Príručný slovník slovensko-trnavský s gramatikou trnavčiny a jeho kniha spomienok Kým mi ešte pamäť slúži sa vyznačuje bohatou faktografiou, občianskym postojom hrdého Trnavčana a z veľkej časti je venovaná rodnému mestu.

Karol Kapeller

Narodil sa 12. novembra 1926 v Chtelnici, po ukončení gymnázia v Trnave začal študovať na Lekárskej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Pôsobil ako asistent, docent a profesor v Ana-

tomickom ústave Lekárskej fakulty v Bratislave, kde viedol praktické cvičenia a prednášal anatómiu. Zaviedol nové metodiky výskumu a rozvinul výskum ultraštruktúry tkanív za pomoci novej histologickej technológie. Ďalšou etapou jeho pôsobenia je vedecko-pedagogická práca na Ústave histológie a embryológie Lekárskej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, kde sa stal vedúcim a dlho tam pôsobil ako emeritný profesor. Je autorom učebníc pre lekárske fakulty Histológia, Embryológia, Histológia pre stomatológov, Cytológia pre medikov a Embryologický atlas v slovenskom aj anglickom jazyku.

Univerzitný profesor MUDr. Karol Kapeller po skončení pedagogickej a výskumnej dráhy nadviazal na svoju stredoškolskú záľubu – od roku 2000 vydal už päť básnických zbierok. Do svojej šiestej knihy Dotyky s Trnavou zaradil nielen básne, ale aj rôzne úvahy, črty i spomienky. Všetky sú úprimným vyznaním autorovho hlbokého vzťahu k mestu, škole, ktorá ho pripravila na vstup do života. Je držiteľom viacerých ocenení.

Divadelný súbor DISK počas svojej 60-ročnej činnosti dosiahol celý rad vynikajúcich tvorivých úspechov. Prvé kroky medzi špičku slovenského ochotníckeho divadla urobil pod umeleckým vedením Mikuláša Fehéra v rokoch 1976 – 1986. Po príchode nového umeleckého vedúceho Blaha Uhlára sa súbor zaradil medzi slovenskú špičku ochotníckeho divadla a zotrúva v nej doteraz. Do celoslovenskej súťaže činoherných súborov sa DISK prebojoval celkovo 21-krát a hlavnú cenu získal 7-krát. Na festivale Scénická žatva, ktorá je výberom súborov vychádzajúcich z celo-

štátnych postupových prehliadok, sa DISK zúčastnil 16-krát a 4-krát si odniesol Cenu za tvorivý čin roka: 1988 – B. Uhlár a kol. DISK A čo?, 2006 – D. Vicen, V. Janček a kol. DISK Padesátka, 2008 – B. Uhlár a kol. DISK Výhľad, 2014 – B. Uhlár a kol. DISK Opuľentná sviňa.

Divadelný súbor v rokoch 2006 – 2007 vybuľoval svojpomocne pod odborným vedením Blaha Uhlára Divadelné štúdio DISK v Trnave, v ktorom 13. júla 2007 uskutočnil premiéru inscenácie Blaha Uhlár a kol. DISK: Výhľad v réžii Blaha Uhlára a v ktorom sa od tohto dátumu uskutočňujú pravidelne raz do mesiaca predstavenia pre verejnosť. Do 28. 2. 2015 bolo v štúdiu odohraných 91 predstavení pre verejnosť, z toho 14 premiér.

Divadelnému súboru DISK venovali Novinky z radnice v roku 2015 celoročný seriál rozhovorov s jeho protagonistami od počiatkov až do súčasnosti.

The Breakers

Trnavská bigbítová skupina The Breakers si v roku 2015 sériou koncertov pripomenula 50. výročie svojho založenia. V svojej kategórii sa radí medzi legendárne slovenské skupiny, ktoré vytvorili reálny mýtus 60. rokov – vzniku moderného hudobného prúdu na hudobnej scéne. Je jedinou skupinou na Slovensku, ktorá vystupuje doteraz v pôvodnom zoskupení: frontman Peter Bonzo Radványi – sólo spev, aranžér, gitarista a harmonikár, Laco Bartoš – sólo gitara a spev, Fero Bartoš – sólo gitara a vokály, Marián Mike Kramár – klávesy a vokály, Marián Remenár – bicie.

Ich vstup na scénu sa viaže na dnes už legendárny (prvý) koncert v Trnavskom divadle v roku 1966. Neskôr účinkovali vo V-klube v Bratislave, v relácii Na modrej vlne, vo Viedni, Prahe a reprezentovali Trnavu na celoslovenskom Beatovom festivale v roku 1970. Po krátkom odmlčaní

v čase normalizácie sa v roku 2001 vrátili na scénu trnavského Divadla Jána Palárika v rámci gala-programu Trnavských dní. V roku 2007 vystúpili na pamätnom koncerte Legendy 60 v bratislavskom PKO v TV prenose. Objavili sa v televíznom dokumentárnom seriáli Slovenský bigbít a v roku 2011 si ich vybrala ako predskupinu legendárna britská skupina Eric Burdon & The Animals na koncerte vysielanom z hradu Devín.

The Breakers naďalej pravidelne koncertujú na Slovensku i v blízkom zahraničí. Skupina získala viaceré pocty a ich výročný koncert v roku 2015 so sólistom Lacom Lučeničom bol spoločensky vysoko hodnotený aj slovenskými médiami.

Benjamin Škreko

Narodil sa 9. apríla 1949, je známy trnavský novinár, spisovateľ, básnik, rozhlasový a divadelný dramatik. Divadlo Jána Palárika v Trnave od roku 2011 po tri sezóny s úspechom uvádzalo jeho komédiu o Trnave Parva Roma (Malý Rím) a od roku 2013 veselohru pre deti Jazyková ríša. Je laureátom XV. ročníka literárnej súťaže O cenu slovenského učeného tovaríšťa 2012/2013 a držiteľom Ceny predsedu Trnavského samosprávneho kraja za víťazstvo v tejto súťaži. V decembri roku 2015 vydal v spoluautorstve s umeleckým fotografom a grafickým dizajnérom Waldemarom Švábenským knihu o Trnave s názvom Sonety pre Trnavu. Autori vydali knižku vlastným nákladom s finančným príspevom Klubu priateľov Trnavy. Umelecké zábery historických dominánt a zákutí Trnavy tvoria 50 percent obsahu, rovnocennou zložkou knihy je textová časť – sonetové vence a samostatné sonety Benjamin Škreka, ktoré dominovali aj na spomínanej súťaži O cenu Antona Bernoláka. So Švábenského fotografiami vytvárajú básne symbiózu v podobe svojbytného

umeleckého celku. Knižka Sonety pre Trnavu je svojou obrazovou aj textovou stránkou v rámci slovenskej literatúry ojedinelou ucelenou oslavou histórie aj prítomnosti konkrétneho mesta, Trnavy. Mesiac pred Sonetmi pre Trnavu, v novembri 2015, vyšla v Spolku slovenských spisovateľov iná Škreka básnická zbierka, Babie telo. Spisovateľka Veronika Šikulová v doslove knižky priraduje Škreka k jeho slávnym literárnym predchodcom, zdôrazňujúc, že je to „Trnavčan ako remeň“.

Jozef Zavarský

Narodil sa 12. novembra 1940 v Trnave. Básnik, prozaik, prekladateľ, výrazný predstaviteľ slovenskej duchovnej kresťansky orientovanej poézie, tvoriaci pod pseudonymami Teofil Klas, Laco Kriváň. Po celý pracovný život sa aktívne venoval novinárskemu povolaniu. V Technických novinách pracoval viac ako tridsať rokov. V polovici osemdesiatych rokov začal súbežne pôsobiť v redakcii a redakčnej rade ilegálneho samizdatového časopisu Rodinné spoločenstvo vydávaného Rodinným hnutím na Slovensku (dnešným Hnutím kresťanských rodín).

V redakčnej rade tohto periodika, ktoré od roku 1990 vychádza legálne a od roku 2006 v novej podobe ako rodinný dvojmesačník Família, pôsobí nepretržite až doposiaľ. Od roku 1990 pracoval ako redaktor a neskôr šéfredaktor Katolíckych novín v Bratislave. Pre koncepčné nezhody so zamestnávateľom, cirkevným vydavateľom, musel z redakcie tohto periodika odísť, vrátil sa do „materskej“ redakcie Technických novín a tam zotrval až do zániku časopisu. Básne začal písať v gymnaziálnych rokoch v Trnave, sporadicky publikoval v Katolíckych novinách pod pseudonymom Laco Kriváň, i pod vlastným menom v Mladej tvorbe, Populári a niekdajšom Kultúrnom živote. Prvú básnickú zbierku Zaklínadlo zostavil roku

1968. Pôsobil ako člen porôt recitačných a literárnych súťaží. Je nositeľom viacerých ocenení.

Ivo Kánik

(* 25. septembra 1965 Trnava, † 5. 10. 2014 Trnava) Prvé kroky k splneniu svojho sna – lietania, urobil na letisku Antona Baniča v Bolerázi. V roku 1993 odišiel za prácou do Austrálie, kde mal už ako pilot bezmotorového a motorového lietania väčšie možnosti. Začal pracovať v podniku Douglas Aviation na údržbe lietadiel a postupne sa vypracoval na asistenta riadiacej leteckej prevádzky a neskôr na koordinátora letových údajov v ASA. Absolvoval Univerzitu of Western ako letecký obchodný manažér, úspešne absolvoval skúšky potrebné na validáciu slovenského pilotného preukazu, získal Australian commercial pilot licence a neskôr kvalifikáciu na lietanie v zhoršených poveternostných podmienkach. Pre udržanie kvalifikácie pokračoval v štúdiu a nadstavbe v konštrukcii príletových tratí Air Navigation in Switzerland. Ako poslednú získal kvalifikáciu na riadenie lietadiel pre vysadzovanie parašutistov. Zomrel nečakane v rodnom meste niekoľko dní po skončení stretnutia významných rodákov – Trnavských dní, na ktorých sa zúčastnil ako hosť.

Jaroslav Holeček

Narodil sa v Trnave 10. decembra 1955. Po skončení štúdia elektrotechniky a elektrotechnológie na Elektrotechnickej fakulte Slovenskej vysokej školy technickej v Bratislave pôsobil od roku 1979 v Trnavských automobilových závodoch (TAZ) a neskôr ako riaditeľ Stredného odborného učilišťa strojárskoho pri TAZ v Trnave. Od roku 1992 pôsobil v koncerne Volkswagen, najskôr v Bratislave na pozíciách odborného referenta a supervízora personálneho útvaru až po člena predstavenstva pre personálnu oblasť. Od roku

2001 bol členom predstavenstva pre rovnakú oblasť v portugalskom závode Volkswagenu v Setúbale, v roku 2005 sa opäť vrátil do VW SK a od roku 2008 bol poverený riadiť personálnu oblasť v ruskej Kaluge. Od roku 2012 je uvoľneným manažérom Volkswagen Slovakia pre projekt spolupráce s univerzitami a vedeckým pracovníkom v Ústave priemyselného inžinierstva a manažmentu na Materiálovo-technologickú fakultu Slovenskej technickej univerzity. Od roku 2012 do apríla 2015 bol prezidentom Zväzu automobilového priemyslu Slovenskej republiky a v súčasnosti je výkonným viceprezidentom. Od roku 2012 je ako zástupca zamestnávateľských zväzov iniciátorom transformácie odborného vzdelávania a nového zákona o odbornom vzdelávaní a príprave absolventov na povolanie pre potreby trhu práce. Je viceprezidentom Republikovej únie zamestnávateľov a podpredsedom akreditačnej komisie, poradného orgánu vlády SR, členom Vedeckej rady strojníckej fakulty Žilinskej univerzity, strojníckej fakulty Technickej univerzity v Košiciach, materiálovo-technologickú fakultu Slovenskej technickej univerzity a členom správnej rady Katolíckej univerzity v Ružomberku a Vysokej školy výtvarných umení v Bratislave.

Marcela Masaryková

Narodila sa 12. novembra 1945 v Trnave. Ako záhradná architektka pri každej zákazke po celom Slovensku neustále prezentuje Trnavu. Na jej pozvanie sa v Trnave uskutočnila aj návšteva predsedu snemovne ľudu Federálneho zhromaždenia Dr. Václava Bendu, primátorov Kráľovského Chlmca, Sabinova, Starej Ľubovne a pod. Na jej podnet sa Trnava stala pravidelným návštevným miestom mnohých obyvateľov východného Slovenska. Realizuje projekty v celej republike, v našom meste spracovala niekoľko projektov – staničný park, Kalvária a iné. ■

Podakovanie

Mesto Trnava ďakuje všetkým, ktorí prispeli k úspešnému priebehu 21. reprezentačného plesu Mesta Trnavy a zároveň podporili jeho charitatívnu myšlienku. Výťažok z plesu odovzdá primátor Peter Bročka zástupcom organizácií, špeciálnych škôl a občianskych združení, ktoré sa venujú ťažko telesne a mentálne hendikepovaným deťom, mládeži a dospelým.

A.S.A. Trnava, spol. s r. o.
ARRIVA Trnava, a. s.
Cesty Nitra, a. s.
COOP Jednota Trnava, s. d.
CORA GEO, s. r. o.
CS, s. r. o.
Československá obchodná banka, a. s.
Demi šport
ESM YZAMER, s. r. o.
Kamenáč, s. r. o.
Olympic Casino Slovakia, s. r. o.
Orange Slovensko, a. s.
PCA Slovakia, s. r. o.
Privatbanka, a. s.
Respect Slovakia, s. r. o.
Samsung Display Slovakia, s. r. o.
Siemens, s. r. o.
Sport House Trnava
STEFFE Trnava, a. s.
SWAN, a. s.
Trnavská teplárenská, a. s.
United Industries, a. s.
Univerzita sv. Cyrila a Metoda
Victory Travel, s. r. o. Trnava
VÚJE, a. s.
WOFIS
ZF Slovakia, a. s.

Záujem Trnavčanov o Participatívny rozpočet prekonal očakávania

Viac ako stovka návštevníkov rôzneho veku zaplnila v utorok 23. februára 2016 zasadaciu miestnosť mestského zastupiteľstva na trnavskej radnici, aby sa dozvedela viac o pilotnom ročníku Participatívneho rozpočtu (PR), ktorý práve rozbieha naša samospráva spolu s občianskym združením Utopia.

Participatívny rozpočet je model, ktorý dáva ľuďom možnosť spolurozhodovať o tom, ako bude využitá časť verejných financií. Na tento rok je výška PR pre Trnavu 20 000 €, ktoré sa prerozdedia medzi niekoľko vybraných občianskych projektov. Výsledkom môže byť vznik novej verejnej služby, ktorá v našom meste doposiaľ chýbala, inovácia existujúcej služby či revitalizácia verejného priestranstva a pod.

V úvode stretnutia predstavil Peter Nedoroščík z OZ Utopia koncept Participatívneho rozpočtu, jeho históriu, spôsoby rozhodovania a jednotlivé fázy. Momentálne sme vo fáze prípravy (1), ktorá potrvá do polovice mája, keď dôjde k rozhodovaniu (2) o tom, ktoré projekty získajú najväčšiu podporu a budú v druhej polovici roka realizované (3). V decembri nás čaká ešte fáza evaluácie (4), čiže vyhodnotenia celého procesu. Pre inšpiráciu odznali aj príklady projektov, ktoré sa podarilo realizovať v bratislavskej mestskej časti Nové Mesto, kde PR funguje už tretí rok. Druhá časť stretnutia otvorila priestor pre samotné návrhy Trnavčanov. Pripravených bolo šesť tém: Verejné priestranstvá, Kultúra, Doprava, Deti a rodina, Seniori a Rôzne. Účastníci stretnutia mali možnosť vybrať si, súčasťou ktorej tematickej skupiny chcú byť, a v rámci nej mohli predkladať svoje návrhy. Niektoré si ich autori pripravili už doma, iné vznikli priamo na mieste ako výsledok diskusie a spoločného brainstormingu. Po vzájomnej dohode vybrali členovia jednotlivých skupín zo svojich návrhov päť, ktoré po-

stupne prezentovali verejne pred celým zhromaždením.

V rámci témy Verejné priestranstvá boli pre občanov dôležité otázky ako separácia bioodpadu, zriadenie komunitnej záhrady, revitalizácia zanedbaných parčíkov a rekonštrukcia priestoru na kultúrne podujatia v severnej časti promenády. V skupine Kultúra zazneli nápady ohľadne mestskej galérie či literárnej kaviarne. Jej členovia taktiež navrhli spoločenskú hru o histórii Trnavy.

V Doprave rezonovali najmä témy opravy chodníkov, čistenia ulíc, parkovania a cyklochodníkov. Skupina Deti a rodina priniesla nápady na poradensko-konzultačné centrum pre deti a rodiny so zdravotnými obmedzeniami ako napr. diabetes či celiakia, komunitnú inklúziu detí z málo podnetného prostredia či organizovanie tzv. manželských a rodičovských večerov, ktoré by poskytovali možnosť porozprávať a poradiť sa o otázkach výchovy a rodinného života. V skupine Seniori vznikla debata o potrebe vrátiť do života osamelých starších ľudí, ktorí žijú v sociálnej izolácii. Z nej sa vyprofilovali myšlienky o praktickej výpomoci seniorom ako nákupy či upratovanie, a tiež organizovanie aktivít, kde by ľudia v dôchodkovom veku mohli byť v kontakte s deťmi a mládežou. Ďalším z nápadov bolo zriadenie prenosného petangového ihriska. Do témy Rôzne sa dostali návrhy ako sociálne a kultúrne centrum pre mladých, podujatie Trnavské bubľukovanie (podľa vzoru obdobnej akcie v Bratislave), možnosť výmenného obchodu či

využitie železničného podjazdu na Dohnányho ulici ako priestoru na kreatívne a estetické grafity.

V tomto bode sa práca na občianskych návrhoch prenáša na menšie celky, tzv. Participatívne komunity (PK), ktoré sa budú pravidelne stretávať s cieľom vypracovať na základe prvotných nápadov presnejšie formulované projekty. PK sú otvorené pre každého, kto má záujem prispieť k celému procesu od výberu, plánovania až po realizáciu a vyhodnotenie jednotlivých ideí.

Najbližšie stretnutie bude 1. marca 2016 v budove bývalého Tatraskla oproti mestskému úradu, kde sa o 17.00 h zídu PK Deti a rodina a o 18.30 h PK Verejné priestranstvá, aby prerokovali svojich päť vybraných návrhov. V utorok 8. marca sa stretávajú PK Seniori (17.00 h) a PK Doprava (18.30 h) a štvrtok 10. marca je vyhradený o 17.00 h pre PK Rôzne a o 18.30 h pre PK Kultúra. Víťaní sú všetci občania, aj tí, ktorí sa nemohli zúčastniť na prvom verejnom stretnutí. Informácie o aktuálnom dianí nájdú záujemcovia na stránke pr.trnava.sk a vo facebookovej skupine Participatívny rozpočet pre Trnavu.

Peter Nedoroščík na záver poďakoval návštevníkom stretnutia za ich spoluprácu a pracovnú disciplínu, vďaka čomu bol priebeh akcie príjemný a bezproblémový. Obyvatelia Trnavy vložili do návrhov svoju energiu, čas i znalosti a výsledkom je veľký počet tém, s ktorými môžu Participatívne komunity začať pracovať. Do konca tohto roku sa budeme môcť tešiť na realizáciu víťazných projektov, ktoré prispedia k lepšiemu životu v našom meste. ■

(eu)

Mestské opevnenie bude opäť viditeľnou súčasťou panorámy nášho mesta

Mestská samospráva pokračuje v rekonštrukcii mestského opevnenia. V rozpočte na tento rok je vyčlenených približne 100 000 eur na obnovu hradieb na Hlbokej ulici od lávky pre peších až po juhovýchodnú nárožnú vežu pri mestskom amfiteátri. Perspektívne sa uvažuje aj o iluminácii bášť a veží. Východná časť mestského opevnenia sa tak stane opäť viditeľnou súčasťou panorámy nášho mesta, podobne ako ju poznáme z historických vedút Trnavy.

Na základe metodického usmernenia Krajského pamiatkového úradu v Trnave sa uskutoční nielen oprava hradobného múru, ale aj jeho statické zabezpečenie. V tejto súvislosti bude potrebné odstrániť z blízkosti hradieb dreviny, ktoré svojím koreňovým systémom môžu narušovať ich kamenný základ. Odstránené budú aj dreviny v zlom zdravotnom stave, ktoré nemajú dlhodobú perspektívu prežitia, a tiež kroviny, v ktorých sa zdržiavajú príslušníci sociálne slabšej vrstvy, čo môže predstavovať problém aj z hľadiska bezpečnosti okoloidúcich alebo obyvateľov tejto lokality. Cieľom je ozdravenie porastu a uvoľnenie miesta pre náhradnú výsadbu, ktorá druhovou skladbou, veľkosťou a vhodným umiestnením esteticky dotvorí pohľad na mestské opevnenie, jedinečné nielen v slovenskom, ale aj európskom kontexte.

Projekt s názvom Rekonštrukcia parku na Hlbokej ulici v Trnave týkajúci sa priestoru známeho medzi Trnavčanmi ako Všívavý hájiček, dala spracovať mestská samospráva už v roku 2001, ale na jeho realizáciu v nasledujúcich rokoch chýbali finančné prostriedky. Obnova východného úseku hradieb je súčasne príležitosťou na aktualizovanie tohto projektu, ktorý mal opodstatnenie už v čase svojho vzniku. Vzhľadom na to, že v hájičku pri hradbách dlhodobo nebola vykonávaná systematická údržba, v poraste sa uchytilo veľa náletových drevín bojujúcich o priestor. Stoštyridsaťšesť z celkového počtu dvesto

jedenástich stromov určených na výrub sú agáty biele, klasifikované na našom území ako invázne dreviny, ktoré sa rýchlo rozmnožujú a potláčajú rast pôvodných druhov. Zdravé stromy budú mať po odstránení invázných, chorých a neperspektívnych drevín lepšie podmienky na ďalší rast. Vyrúbané dreviny má v ďalšej eta-

pe prác nahradiť približne 290 až 390 nových odrastených stromov, ich konečný počet bude závisieť od obvodu kmeňa. Náhradná výsadba sa uskutoční čiastočne na pôvodných miestach a sčasti na iných pozemkoch vo vlastníctve mesta. Výrub a výsadba budú prebiehať v dlhšom časovom období. ■

(red)

FestHry Trnava – jasná voľba .....

Festival hier, hračiek a zábavy premení počas víkendu 4. – 6. marca 2016 mestskú športovú halu v Trnave na obrovskú herňu so stovkami moderných spoločenských hier, stavebníc a hračiek. Pozývame vás na obľúbený a tradičný festival s netradičnou atmosférou plnou smiechu, súťaživosti a emócií.

Toto spoločensko-herné podujatie je určené prioritne deťom, rodičom a mladým, ktorí sú ochotní vymeniť hodiny strávené vo virtuálnej realite za čas strávený v spoločnosti svojich blízkych a kamarátov pri jednom stole, na ktorom sa vystriedajú chytľavé hry každého druhu. Okrem strategických, kartových, postrehových a iných hier nebude ani tento rok chýbať

sprievodný program v podobe nafukovacích atrakcií a detských kútikov, pre študentov, mladých a rodičov bude pripravený stolný futbal, hokej, šach, sprievodné súťaže o ceny a divadielka. Neoddeliteľnou súčasťou festivalu budú spoločnosti prezentujúce novinky a výrobky z rôznych oblastí zábavy, jazykového vzdelávania a hier. Tohtoročnou novinkou bude

výstava papierových modelov. Festival bude otvorený v piatok od 15. hodiny, v sobotu od 10. a v nedeľu od 14. hodiny. Každý deň zatvárame brány sveta hier o 20. hodine. Organizátormi podujatia sú Mestská rada mládeže v Trnave a Mesto Trnava. Informácie a aktuálny nájdete na www.festhry.sk a na Facebooku. ■

Tím Trnava Tourism

Pozvánka na jarné výlety v Regióne Tirnavia

Tirnavia – región svetových vín nie je náhodným prívlastkom. Úspechy našich vinárstiev na svetových súťažiach hovoria za všetko. Oblastná organizácia cestovného ruchu Trnava Tourism preto opäť pripravila nielen pre návštevníkov nášho mesta, ale aj pre Trnavčanov jarnú sériu výletov, ktoré okrem histórie a krásnej prírody ponúkajú aj zmyslové zážitky pri ochutnávkach tradičných slovenských vín a medoviny.

Účastníci vínnych tour budú mať vždy v sobotu od marca do mája jedinečnú možnosť bližšie spoznávať vinárstva Regiónu Tirnavia. V osobnom sprievode majstrov vinárov ochutnajú vína svetovej kvality, oboznámia sa s technológiou ich výroby, nahliadnu nielen do výrobných priestorov dvoch vinárstiev, ale aj do barikových pivníc, ba dokonca do privátnych archívov. Doprava do vinárstiev je zabezpečená komfortným mikrobussom, s nástupom aj výstupom na Radlinského ulici v Trnave. Ako vínu, tak aj medovine sú odpradáva pripisované výnimočné vlastnosti. V minulosti ju ako zdroj života, múdrosti a odvahy pili prednostne králi a hrdinovia. Za kráľovským nápojom do medovinárstva v Dolnej Krupej sa môžeme spoločne vybrať od apríla do mája a ochutnať tento najstarší slovanský nápoj priamo na mieste jeho vzniku.

Počas dvoch hodín v sprievode skúseného technológa odhalíme nielen tajomstvo jeho výroby, ale budeme mať aj možnosť zdegustovať až osem druhov medoviny. Nebudú chýbať ani prezentácie produktov z medu a medovej kozmetiky a bohaté občerstvenie. Na záver čaká každého účastníka výletu aj malé prekvapenie. Tí ktorí hľadajú tip na výlet do prírody, posedenie v krásnom anglickom parku či objavovanie najmladšieho slovenského zámku vo francúzskom štýle, môžu sa s nami vydať na Sladký výlet do Smoleníc – perly Malých Karpát. Súčasťami výletu sú prehliadky Smolenického zámku a múzea tajomného hradiska Molpír aj návšteva lokálneho výrobcu medoviny. Pre návštevníkov, ktorí chcú v Trnave stráviť niekoľko nezabudnuteľných dní a absolvovať bohatú ponuku výletov po Regióne Tirnavia, pripravujeme v spolupráci

s bytovacími zariadeniami aj cenovo zvýhodnené pobytové balíčky. Milovníci histórie si už od apríla budú môcť vychutnať pohľad na historické centrum Trnavy aj široké okolie vďaka otvoreniu sezóny na mestskej veži. O garantovaných prehliadkach a ďalších aktivitách vás budeme priebežne informovať. Skupinové prehliadky mesta v slovenskom i v cudzom jazyku ponúkame záujemcom celoročne. Bližšie informácie a rezervácie výletov na webovej stránke www.regiontirnavia.sk, osobne v Turistickom informačnom centre – Regióne Tirnavia so sídlom v mestskej veži, telefonicky na tel. č. 033/32 36 440 alebo zaslaním e-mailu na info@trnavatourism.sk. Nájdete nás aj na facebooku: www.facebook.com/RegionTirnaviaaajinstagram <https://www.instagram.com/regiontirnavia/>. ■

Martin Jurčo, foto: autor

Pamätná tabuľa barónovi Stummerovi

Trnavský cukrovar síce dnes už cukor nevyrába, ale celé desaťročia bol spojený s potravinárskou produkciou a osudmi stoviek Trnavčanov. O rozvoj tohto cukrovaru sa najviac zaslúžil barón August Stummer. Cukrovarnícka fabrika niesla jeho meno sedemdesiat rokov, až do roku 1946. Od roku 2004 sú časti objektov cukrovaru využívané na iné účely, päť z nich však bolo vyhlásených za národnú technickú pamiatku. Na jednej z historických budov cukrovaru odhalilo mesto v spolupráci s majiteľom areálu pamätnú tabuľu venovanú práve barónovi Augustovi Stummerovi.

Tabuľu slávnostne odhalili priamátor Trnavy Peter Bročka a zástupca firmy United Industries prevádzkujúcej v súčasnosti areál cukrovaru Eduard Šebo. Z textu na tabuli sa dozvedáme, že barón August Stummer von Tavarnek (1827 – 1909), bol spoluzakladateľ a prevádzkovateľ trnavského cukrovaru, najväčšieho cukrovaru v Uhorsku, v Československu a na Slovensku. Barón von Tavarnek vlastnil zemiansku erbovú listinu, Rad železnej koruny II. triedy, bol členom spolu pre cukrovarníckeho priemysel, založil poisťovací ústav pre pracovníkov cukrovaru a v Trnave patrilo medzi virilistov (v Uhorsku osoba, ktorá získavala členstvo v zastupiteľských orgánoch na základe toho, že platila vysoké dane a bola zámožná). Pred viac ako rokom vyšla publikácia o trnavskom cukrovare od Miroslava Franka, dnes na ňu chce nadviazať aj pripomenutie osobnosti baróna Stummera prostredníctvom tabule. Umiestnili ju na priechelí administratívnej budovy cukrovaru, pri hlavnej bráne do areálu. Zostávajúce prevádzky rôznych malých firiem využívajú tento vstup dodnes.

Rodina Stummerovcov kúpila cukrovar začiatkom roka 1877, keď bol v konkurze. Nastala modernizácia podniku, obnovenie technológií a v neposlednom rade sa začala budovať aj železničná trať, ktorá spojila podnik s hlavnou traťou. Postupne sa zvyšovala produkcia i počet zamestnancov, v najlepšom období ich bolo okolo štyristo. „Najdôležitejším členom rodiny bol August Stummer. Bol to druhý syn Karola Stummera, ktorý firmu za-

kladal. Bol ťahúňom cukrovarníctva, čo dokazujú aj ocenenia Rakúsko-Uhorska, a bol významným predstaviteľom cukrovarníckeho priemyslu aj v Čechách. Žezlo cukrovarníctva po smrti Augusta Stummera prevzal nevlastný syn Leopold HauptStummer. Aktívne sa zúčastňoval na živote firmy. Zahynul pri poľovačke v roku 1924,“ hovorí spoluiniciátor odhalenia tabule a autor monografie o cukrovare Miroslav Franko a pripomína zaujímavé súvislosti: „August Stummer zomrel v roku 1909, čiže sa nedožil veľkého spustenia obnovenej prevádzky v roku 1910, keď mal trnavský cukrovar prídokom najväčší cukrovar Uhorska. Leopold HauptStummer sa zasa zaslúžil o rozvoj a nedožil sa ďalšieho veľkého spustenia prevádzky v druhej polovici 20. rokov, keď sa dostavala rafinéria a začal sa vyrábať biely cukor.“ Vizuálnu podobu dal pamätnej tabuli výtvarník Tomáš Kucman. Dosku bolo treba zapracovať do fasády, vytvoriť výklenkový priestor na jej umiestnenie. Keďže ide o pamiatkovo chránený objekt, všetko sa dialo v spolupráci s Kraj-

ským pamiatkovým úradom. Areál dnes čaká na nové využitie. „Areál má veľkú budúcnosť. Skôr či neskôr sa mesto bude musieť rozširovať smerom na cukrovar. Isto príde k uzatvoreniu Rybníkovej ulice a obnoví sa trasa Mlynskeho potoka, ktorý tečie od štrkov, a tým sa obnoví pôvodné koryto. Všetky budovy sú po technickej stránke vo veľmi dobrom stave, je ich možné využiť na študentské areály, kongresové centrum, ale aj pre občianske združenia,“ uvažuje jeden z iniciátorov odhalenia tabule Bohumil Kráľovič. Pripomeňme, že najväčšie množstvo cukru podnik vyrobil v roku 1910. Potom sa takáto úspešná kampaň nezopakovala, napriek tomu, že počas obdobia socializmu bol cukrovar v Trnave významným zamestnávateľom. Mohli za to aj kapacity cukrovaru, keďže sa neskôr do technológie veľmi neinvestovalo. Neďaleko cukrovaru v Trnave pribudla neskôr aj konzerváreň a pod názvom Cukrovar a konzerváreň Petra Jilemnického existoval podnik až do 90. rokov. Posledná kampaň bola v cukrovare v roku 2004. ■

Martin Jurčo

Kto nebude separovať, v budúcnosti zaplatí za odvoz odpadu oveľa viac

Aj keď problematika likvidácie komunálnych odpadov je aktuálna celé desaťročia, vážnejšie sme sa ňou na Slovensku začali zaoberať od polovice 90. rokov. Aj Trnavčanom stále chýba viac zmyslu pre ekologické správanie, ktorého súčasťou je aj separácia komunálneho odpadu. Štatistiky však hovoria, že sa postupne zlepšujeme a objem vyseparovaných zložiek je čoraz viac. Táto predpríprava na skutočnú separáciu odpadov sa nám zíde, zhruba o päť rokov by sme mohli separovať naplno a cena za likvidáciu zmesového komunálneho odpadu by mala byť priamo úmerná jeho objemu. V Trnave je táto suma stále najnižšia v celoslovenských porovnaním, zaiste aj preto že má mesto vlastné kapacity na vývoz a spracovanie odpadu.

Od nového roka sa v našom meste zvýšila cena za vývoz komunálneho odpadu. Podľa Petra Nováka z odboru dopravy a komunálnych služieb, referátu verejnoprospešných služieb Mestského úradu v Trnave zvýšenie vychádzalo z inflácie a zdraženia cien vstupov. Miestny poplatok za vývoz komunálneho odpadu a drobné stavebné odpady sa menil naposledy pred štyrmi rokmi. „Medzitým sa zvýšili vstupné výdavky na triedený zber a zberné dvory, ktoré sú pre občanov bezplatné. Navyše nám narastá počet malých smetných nádob,“ hovorí Peter Novák a pripomína, že poplatok v našom meste bol a stále zostáva najnižší z celoslovenského pohľadu.

Najnižšia suma za vývoz odpadu súvisí aj s tým, že Trnava má svoju skládku komunálnych odpadov. „Keď sme pripravovali podklady na zvýšenie poplatku do mestského zastupiteľstva, zostavili sme si rebríček výšky poplatkov za odpad v niektorých krajských mestách. Z údajov vychádza, že Trnava je stále mestom s najnižším poplatkom. Pred zvýšením to bolo 19,01 € v bytových domoch, v rebríčku nasleduje Nitra (23 €), Žilina (23,36 €), Banská Bystrica (29,20 €), Košice (31,35 €) a Trenčín (31,75 €). Po zvýšení z 19,01 € o desať percent na 20,91 € zostáva Trnava v rebríčku stále na prvom mieste, keďže približne rovnako zvýšili svoj miestny poplatok aj ďalšie spomínané mestá,“ hovorí Peter Novák a dodáva, že do nákladov za vývoz komunálneho odpadu treba zarátať aj na prevádzku zberných dvorov i vývoz

odpadu z odpadkových košov, ktorých je v meste skoro tisíc.

V spomínaných tabuľkách však ne-nájdeme hlavné mesto, ktoré zmenilo systém vyrubovania poplatkov za odpad. „Veľmi by som uvítal, keby sa aj u nás pristúpilo k tomu, aby výška poplatku za komunálny odpad bola priamo úmerná objemu vyprodukovaného zmesového odpadu. To znamená, že ten, kto by viac separoval a mal by čo najmenej objemu zmesového odpadu, by platil najmenej. Donútili by sme ľudí, aby viac separovali. Dúfam, že v horizonte piatich rokov to príde aj k nám,“ hovorí Peter Novák.

Podľa mestského poslanca Bystríka Stanka, konateľa spoločnosti ASA, kde má mesto svoj polovičný podiel, nízka suma poplatkov v Trnave súvisí s možnosťou plánovania a budovania celého odpadového hospodárstva priamo mestom. „Skládka funguje viac ako desať rokov, stále sa dobudovávali nové technológie, v roku 2012 sa spúšťala linka na triedenie komunálneho zberu. Triedime druhotné suroviny, takže naša firma je jednou z tých, ktorá je aj v rámci Slovenska dávaná za príklad vhodnej práce s komunálnym odpadom,“ hovorí Bystrík Stanko.

Za minulý rok prišlo do triediarne zhruba 3,779 milióna kilogramov vyseparovaného odpadu. „Z tohto množstva bolo 959 tisíc kilogramov papiera, 488 tisíc kg PET fliaš. Z celkového množstva separovaného odpadu bolo 1,446 milióna kg nevytriediteľných odpadkov, čo je zhruba jedna tretina. Napriek týmto číslam mesto aj s okolitými obcami

separuje zhruba 62 percent odpadu, čo je veľmi pozitívne číslo,“ hovorí Bystrík Stanko. Podľa jeho slov vplyv na ekonomiku podniku, ktorý spracúva odpad, závisí aj od odbytu čistej vyseparovanej zložky: „V poslednom čase sa nám prepadla cena kovov, odbyt PET fliaš súvisí s cenou ropy a niektoré vytriedené zložky nevieme predať vôbec, ako napríklad tetra pak. To je čisto naša ekologická aktivita. Kým kedysi boli ekonomicky zaujímavé zložky ako železo a papier, dnes sú to plasty.“ Aj keď separujeme odpad zhruba na 60 percent, čo je z celoslovenského pohľadu výborné číslo, často sú problémy so separátmi zo sídlisk. „Máme linku zo štrnástimi zamestnancami, no niekedy sa veľmi potrápia, keď príde zásielka zo sídliska, pretože majú veľa práce pri dotriedňovaní. My máme radosť z ľudí, čo poctivo separujú, ale chcel by som požiadať najmä tých obyvateľov sídlisk, ktorí neseparujú, aby aspoň neznehodnocovali zmesovým komunálnym odpadom vyseparované zložky v špeciálnych kontajneroch. Keď nám niekto veľký kontajner s vytriedenými plastmi znehodnotí komunálnym odpadom – povedzme zvyškami jedál, nedá sa s tým nič robiť. Veľmi znečistené a masťné plasty od nás odberateľ už nezoberie,“ hovorí Bystrík Stanko a zdôrazňuje, že v budúcnosti bude každý platiť podľa objemu zmesového komunálneho odpadu: „Za odpad sa platí – a platí sa veľa. A ten, kto neseparuje, bude platiť ešte viac. Čiže – zefektívňovanie separovania je nevyhnutné, a je to len otázka času.“ ■

Iveta Pospíšilová, foto: autorka

Cieľom je, aby ženy vedeli, ako sa majú brániť....

Ženy sa zvyčajne útokom násilníkov nedokážu brániť tak účinne ako muži. O prípadoch násilia páchaného na ženách dostáva polícia hlásenia denne. V Trnave preto členovia občianskeho združenia Club Ju Jitsu ponúkajú zdarma kurz pre ženy nad 18 rokov. Medzi lektormi sú súčasní aj bývalí príslušníci polície a ďalších ozbrojených zložiek.

Stretávajú sa počas dvanástich lekcí každú stredu od 18. hodiny v telocvični Základnej školy na Bottovej ulici. Štyria muži a jedna mladá žena účastníčkam kurzu poskytujú praktické rady, ako sa vyhnúť potenciálnemu nebezpečenstvu, no najmä s nimi trénujú konkrétne techniky sebaobrany v rôznych situáciách. Napríklad, na prvej hodine sa hneď učili, ako sa vcelku jednoducho vymaniť z neželaného zovretia ruky alebo ako si poradiť v prípade škrtenia na zemi. Dobrou pomôckou môžu byť v niektorých situáciách aj kabelka či dáždňik. Dôležité je poznať aj taktiku, ako sa nestáť obeťou trestného činu.

Na kurz chodí približne tridsať frekventantiek v mladšom strednom veku. Je to už štvrtýkrát, čo sa lektori podujali nezištne pomôcť. Robia to vo svojom voľnom čase, hodinu pred vlastným tréningom. S trochou zveličenia by sme mohli povedať, že sa tak usilujú znížiť počet prípadov, ktoré by museli neskôr riešiť. O skutočnej motivácii predseda OZ a hlavný tréner klubu podplukovník Pavol Kocán z Policajného zboru SR povedal:

„Pokračujeme v tom, čo sme pred časom začali. Jednoducho, tak sme to cítili, že treba niečo v tomto smere robiť. Možno to vyplýva aj z môjho náboženského presvedčenia, som kresťan katolík, usilujem sa pomáhať ľuďom. Tu nejde len o dvanásť hodín kurzu, ale ponúkame následne ženám možnosť počas roka bezplatne navštevovať naše tréningy, aby sa naučili komplexnejšie sebaobranu.“ V minulých rokoch to ale žiadna účastníčka nevyužila, dôvody vidí tieto: „Jednak majú ženy veľa povinností v domácnosti a nedokážu si urobiť čas. A svoje zohráva aj to, že

časom sú už tréningy náročnejšie aj tvrdšie. Nerobíme tu rozdiely, či je to žena alebo muž. Ani na ulici útočník nebude robiť ohľady. Práve na ženu si viac trúfne a útok môže byť preto brutálnejší.“

Jedna z tohtoročných kurzistiek však o pokračovaní uvažuje. Motívom je najmä manžel, ktorý je lektorom. „Na kurz som chodila aj pred štyrmi rokmi, ale fakticky sa cítim ako nováčik,“ priznáva sa. V rámci techník sa využíva najmä systém sebaobrany ju jitsu, ale aj niektoré iné, keďže lektori ovládajú aj aikido či filipínske bojové umenie kali. „Snažíme sa využívať aj techniky z týchto štýlov, to, čo ma naučili moji majstri Csaba Harsányi a Martin Medvec,“ hovorí P. Kocán.

Počas kurzu precvičujú určité množstvo navodených ukážok tak, aby zahrnuli viac menej všetky fyzicky možné formy útoku. Cieľom je najmä, aby ženy pochopili spôsob, ako sa majú brániť. „Záleží najmä od psychiky. Toto je aj výhoda pokračovania v cvičeniach. Naozaj ju odporúčam. Bez ohľadu na to, či by museli riešiť

nejakú situáciu, ich sebadôvera v komunikácii sa bude zvyšovať. Jednoducho, nehovorím, že by sa stali drzejšími, ale určite istejšími,“ uzatvára šéftrener.

Štyria lektori si do tímu prizvali aj mladačku, devätnásťročnú Katarínu, ktorá do klubu chodí rok. Nie je bývalou účastníčkou kurzu, predtým cvičila džudo. „Pomáham tu preto, aby sa ženy cítili lepšie, keby niečo potrebovali, aby som im mohla byť nápomocná,“ charakterizuje svoju úlohu. Frekventantky kurzu sa postupne učili aj padať, čo sa im zide všade tam, kde hrozí pád aj v bezpečnej situácii. Aby ich však začiatok neodradil, najskôr padali z drepu a k pádu zo stoja alebo známeho z tréningov sebaobrany sa dostávali postupne. Do cvičenia sa zapojili s entuziazmom, už na prvej lekcii totiž videli praktické výsledky. Odchádzali s pocitom, že sa niečo naučili, postupne sa naučia viac a budú mať lepší pocit, keď pôjdu večer z práce alebo cez víkend z diskotéky, prípadne aj pri pokusoch o domáce násilie. Kurzy potrvajú do polovice apríla. ■

Martin Jurčo, foto: autor

Jubilejných deväťdesiat zastavení Štefana Kopeckého .....

Príkladom toho, koľko práce a energie môže do výskumu vložiť odborník, ktorý má skutočne rád svoju prácu, potvrdzuje osobnosť Trnavčana, lekára – patológa a aj jubilanta Štefana Kopeckého. Počas svojej aktívnej kariéry bol nielen lekárom – patológom, ale aj vedcom, pedagógom, a popri tom nezabúdaj ani na svoju rodinu a mesto. Jeho aktivity sa ani nedajú poľahky spočítať, veď len ako odborník publikoval vyše tristo rôznych štúdií.

Jubilujúci profesor Štefan Kopecký (*27. február 1926 Dvory nad Žitavou) je absolventom trnavského gymnázia a Lekárskej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. „Moja matka zomrela v dôsledku chyby lekára. Bývali sme v Senci a dostala zápal slepého čreva. Lekár mylne skonštatoval otravu jedlom, a choroba postupovala až tak, že dostala zápal brušnej sliznice. Dostala vysokú horúčku a nebola vhodná terapia,“ hovorí Štefan Kopecký a spomína aj na svoje obdobie štúdií: „Profesor Klein bol vedúcim Ústavu patológie v Bratislave. Mal veľmi príjemný a prístupný spôsob prednášania. Napríklad, pri jednom jave, keď je málo patologických buniek v celkovom tkanive, povedal – že je toho ako jeden šnek na vagón kapusty. Hneď rozosmial celú poslucháreň. Keď som skončil medicínu, na univerzite bola komisia a chceli, aby sme išli na východ republiky. Bol tam nedostatok lekárov. Druhou prioritou zdravotníctva toho obdobia bol boj proti tuberkulóze. Tak som si vybral túto oblasť s tým, že mi to umožní v Trnave dostať sa skôr k patológii. Začal som teda v Tr-

nave na internom oddelení. Pred vojenčinou som prešiel všetky oddelenia v trnavskej nemocnici, pretože ani v Trnave nebolo lekárov. Ako vojak základnej služby som pol roka robil vo vojenskej nemocnici v Českých Budějoviciach v biochemickom laboratóriu. To som robil počas aj v Trnave, kde dovtedy boli len laborantky a nemali tam ešte lekára.“

Do roku 1960 pracoval na Oddelení patológie trnavskej nemocnice (vtedajšieho Okresného ústavu národného zdravia) ako sekundárny lekár. Od roku 1960 bol primárom oddelenia na patológii v NsP Piešťany (pôsobil tam do roku 1994) a súčasne bol externým vedeckým pracovníkom vo vtedajšom Výskumnom ústave reumatických chorôb. Ako patológ získal atestácie v Prahe i Bratislave. Na stážach v Moskve i vo Varšave sa zamerával najmä na výskum reumatických chorôb. „Keď som začínal, nemali sme potrebné vybavenie, pitvali sme za primitívnych podmienok. Najprv to nebolo samostatné pracovisko patológie. Robili sme aj mikrobiológiu, biochémiu a aj hematológiu. Konvenovalo mi,

že patológ musí byť pripravený na to, že musí robiť akéhosi rozhodcu pri stanovovaní diagnózy. Napríklad, pri smrti pacienta určuje, či bol správne liečený. Musí robiť konfrontáciu medzi tvrdeniami viacerých lekárov. Okrem toho patológ musí mať všetko naštudované,“ hovorí Štefan Kopecký a pripomína, že v čase, keď skončil štúdium, prišiel do trnavskej nemocnice aj František Šubík. „Spolu s primárom a súčasne riaditeľom nemocnice Františkom Osvaldom sa dohodli na vzniku tothkomory. Tak sme nazvali miestnosť na odkladanie tiel na pitvu. Potom vznikla aj klasická patológia, teda oddelenie ako má byť. Vo februári 1952 sa potom vytvorila aj patológia spolu s mikrobiológiou, biochémiou a hematológiou. Kým som bol na vojenčine, sa to postupne oddelilo, takže patológia bola už samostatná a František Šubík viedol všetky spomínané zložky. Vtedy sme mali skúšku z patológie, ktorej súčasťou bola aj pitva so všetkým, čo k tomu patrí. A práve profesor František Šubík nám umožnil, aby sme mohli aj pitvať, a to nám pomohlo pri štúdiu medicíny.“

Popri svojej práci sa Štefan Kopecký intenzívne venoval aj pedagogickým aktivitám, napríklad učil dlhé roky na Strednej zdravotníckej škole v Trnave, začas aj v zdravotníckej škole v Modre-Harmónii, učil i lekárov vo Výskumnom ústave reumatických chorôb v Piešťanoch. „Patrílo k nepísaným povinnostiam lekárov trnavskej nemocnice podieľať sa výučbe budúcich zdravotníckych sestier. Pán profesor prijal novú výzvu a ako externý učiteľ somatológie a patológie učil na zdravotníckej škole v Trnave s menšími prestávkami 25 rokov. Vždy bol hrdý na svojich žiakov a oni boli hrdí na svojho učiteľa. Možno práve tieto učiteľské začiatky posunuli pedagogickú činnosť profesora Kopeckého až na úplný vrchol pedagogickej kariéry,“ pripomína v zdravici jubilantovi Iveta Anđelová z Patologicko-anatomického oddelenia Fakultnej nemocnice v Trnave. Od vzniku novodobej Trnavskej univerzity Štefan Kopecký prednášal anatómiu a patológiu, najprv na Fakulte humanistiky a potom na Fakulte zdravotníctva a sociálnej práce. V rokoch 1998-2006 bol aj vedúcim Katedry charitatívnej a misijnej práce. Na univerzite sa venoval aj práci v akademickom senáte, či na úrovni fakulty, ale aj celej univerzity a aktívny bol aj vo vedeckej rade fakulty a v Akreditačnej komisii Ministerstva školstva SR. V súčasnosti je primárom trnavskej patológie Ivan Dečkov a Štefan Kopecký bol jeho dlhoročným učiteľom. „Spoznali sme sa v septembri 1977, keď som prišiel na patologicko-anatomické oddelenie nemocnice, predtým som pôsobil na takomto oddelení v Bojniciach. V tom čase pôsobil v Trnave ako primár spomínaného oddelenia František Tomík. Profesor Kopecký pracoval vtedy ako primár patológie v nemocnici v Piešťanoch, kde pre tamojšiu

nemocnicu vykonával pitvy, ale vzorky na rozbor biopsie mu vozili z Piešťan na oddelenie do Trnavy. Mne ako mladému neskúsenému lekárovi denne ochotne poskytoval konzultácie nielen v bežnej biopsii, ale hlavne sa venoval biopsii kĺbov a kože. Práve v tejto práve v tejto oblasti som nadobudol vedomosti, ktoré som v knihách neraz nenašiel,“ hovorí Ivan Dečkov. „Ovláda latinčinu, s ktorou ma v dobrom slova zmysle potrápil najmä pri uzatváraní pitevných diagnóz. Konzultácie s ním nemali iba odborný rozmer. Učil a vychovával k jednoduchosti, bol maximálne trpezlivý a láskavý. Ani neviem, či som ho videl niekedy nahnevaného, neznášal najmä ľahostajnosť a aroganciu. Neformálne stretnutia s ním – i v súčasnosti, to sú pre mňa momenty, kde skôr počúvam než rozprávam.“ hovorí Ivan Dečkov, ktorý so Štefanom Kopeckým absolvoval hodiny pri spoločnej práci. Práve patológovia sú pri diagnostike akoby v úzadí.

Úctyhodné je členstvo Štefana Kopeckého v mnohých komisiách, za všetky spomeňme aspoň Reumatologickú komisiu Vedeckej rady Ministerstva zdravotníctva SSR (v r. 1972 – 85) alebo Krajskú predmetovú komisiu pre somatológiu a patológiu pre stredné zdravotnícke školy (1972 – 77), bol aj členom rád odborných časopisov. Ako vedec sa venoval najmä zmenám pri reumatických ochoreniach a v tímovej spolupráci – patológ – röntgenológ – klinik publikoval prácu o reumatických zmenách na úponoch šliach, ktorá mala veľký ohlas v celej Európe. Ohlas mali aj jeho skriptá z patológie pre študentov univerzít. „Okrem rozsiahlej medicínskej, vedeckej a pedagogickej činnosti bol Štefan Kopecký desať rokov vedec-kým sekretárom Spolku lekárov Slovenskej lekárskej spoločnosti Trnava, bol členom výboru spo-

ločnosti patológov, doposiaľ je alternujúcim členom EULAR (European league against rheumatism) subkomitétu pre patológiu,“ pripomína Iveta Anđelová. Významnou kapitolou v aktívnom živote Štefana Kopeckého je spoločenská oblasť. V roku 1968 bol predsedom miestnej odbočky spolku Dielo koncilovej obnovy. Aj keď sa združenie napokon nepodarilo oficiálne založiť (ministerstvo vnútra neschválilo jeho stanov), jeho aktívni jednotlivci boli pod dozorom štátnych orgánov. Štefan Kopecký bol aj pri úspešnej komunikácii medzi evanjelickou a katolíckou cirkvou v dubčekomskom období. Spolu s historikom Jozefom Šimončičom inicioval stretnutie trnavského evanjelického farára Gustava Viktoryho s predstaviteľmi katolíckej cirkvi, z čoho vznikla v roku 1969 prvá ekumenická pobožnosť, na ktoré nadviazala od roku 1990 séria ekumenických podujatí v Trnave v rámci Týždňa za jednotu kresťanov. Po novembrovej revolúcii bol aj pri obnovení činnosti Spolku sv. Vojtecha i Katolíckej jednoty Slovenska. V období 1990 – 2003 bol poslancom Mestského zastupiteľstva Mesta Trnava. Bol aktívny aj v turistickej oblasti. Spolupodieľal sa na kurzoch cvičiteľov turistiky, ktoré pripravovala Telovýchovná škola v Bratislave. Pri príležitosti šesťdesiatky ho ocenilo Predsedníctvo Čs. zväzu telesnej výchovy titulom Majster turistiky. Z mnohých ďalších ocenení pre Štefana Kopeckého spomeňme striebornú a zlatú Hippokratovu medailu, ktorú mu v rokoch 1976 a 1986 udelilo Predsedníctvo Slovenskej lekárskej spoločnosti, v roku 1992 mu Okresný ústav národného zdravia v Trnave udelil Medailu Jána Sambucusa. Primátor Štefan Bošnják mu odovzdal Cenu mesta pri príležitosti 770. výročia povýšenia Trnavy na slobodné kráľovské mesto. ■

Moje zdravie už dosluhuje, ale mozog stále niečo prikazuje...

Pre mnohých z nás je život seniorov ako trinásť komnata, do ktorej netúžime vstúpiť. Nás sa to predsa netýka. Nechceme počúvať príbehy ľudí, ktorí si ešte prednedávnom mysleli, že svoj život majú pevne v rukách, a dnes v nich leďva udržia barlu alebo lyžicu. Neveríme, že niekedy boli aj oni takí, akí sme dnes my, neveríme, že aj my budeme čoskoro takí, akí sú dnes oni. Či sa nám to páči alebo nie, čas je rovnako neúprosný k nám ako k nim. Ich súčasné problémy budú možno raz našimi problémami. A preto by sme ich mali pozorne počúvať. Nahliadnime dnes spoločne do trinásťtej komnaty dlhoročného spolupracovníka redakcie Noviniek z radnice Jaroslava Kašlíka a počujme si jeho rozprávanie o živote seniorov:

Celý život som pracoval s ľuďmi. Od nich som zbieral skúsenosti, ktoré sa snažím využiť pre budúcu generáciu. Zamýšľam sa nad tým, čo bude ďalej. Moje zdravie už dosluhuje, ale mozog stále niečo prikazuje, čo by som mal stihnúť skôr, než príde koniec na tomto pozemskom svete.

Do starobného dôchodku som odišiel pred dvadsiatimi piatimi rokmi. Bolo to vtedy, keď sa skončil komunistický režim a otvárala sa sloboda a demokracia. Pre mňa to bolo podnetné obdobie. Spoznal som veľa zaujímavých ľudí. Delili sa však na dve skupiny. Tá jedna chcela úprimne pomôcť národu a štátu, druhá sebe. Demokracia sa môže ľahko zneužiť, čo sa aj, žiaľ, stalo. Uplynulo takmer 27 rokov a v mojej hlave mám dokonalý chaos. Máme za sebou niekoľko volebných období a znova stojíme pred rozhodnutím, ktorá politická strana z tých mnohých by mohla byť tá najlepšia. Doteraz to neviem. Korupcia, podvody, problémy v zdravotníctve, školstve...

Mesto Trnava však z môjho pohľadu napreduje a zmenilo sa natoľko, že ho nepoznávam. Som vďačný Simone Jurčovej zo Západoslovenského múzea a iným, ktorí seniorom a mladej generácii článkami a fotografiami oživujú spomienky na starú Trnavu. Moje spomienky sú pekné, ale aj horšie. Tie pekné si rád pripomínam. Bolo to tak aj koncom septembra minulého roku, keď

som po dvadsiatich piatich rokoch zorganizoval stretnutie časti mojich bývalých kolegov. Bolo pekné jesenné počasie, preto sme si mohli posediť a zaspomínať v mojej záhrade. Žiaľ, už len desiaty mohli prísť, najstarší z kolegov mal takmer 90 rokov. Osudy každého z nás boli zaujímavé a stretnutie bolo príjemné. Všetkým ďakujem, že prijali moje pozvanie.

Už dlhé roky sa zaujímam o životy seniorov a starostlivosť o nich. Preštudoval som si Sprievodcu sociálnymi službami mesta Trnavy (publikáciu zostavil odbor sociálny Mestského úradu v Trnave) a považujem ho za dobrú pomôcku. Žiaľ, mnohé služby pre seniorov sa musia dobre zaplatiť – týka sa to najmä súkromných sociálnych zariadení, ktoré si väčšina seniorov nemôže dovoliť.

Mal som medzi seniormi priateľov, ktorí ostali vo svojom byte sami, opustení. Chcel som im poskytnúť spoločnosť, moju bohatú knižnicu a teplo domova. Uvedomil som si však, že aj mne pribúdajú roky a sám čoraz viac potrebujem pomoc, tak som sa tejto myšlienky vzdal. Niekoľkých ľudí po osemdesiatke však občas navštevujem, hovorím s nimi a rozumiem im. Seniori dokážu byť za každú návštevu vďační, a to vždy poteší aj mňa.

Mnohí seniori, ktorí sa dokážu samostatne pohybovať, unikajú pred samotou do klubov

dôchodcov, chodia na zájazdy, navštevujú vnúčatá a dokážu si svoju starobu užívať. Poznám však aj iné prípady. Súčasná generácia v produktívnom veku je veľmi pracovne zaťažená a seniorom, ktorí ovdoveli, často chýba niekto, kto by im pomohol, s kým by sa mohli podeliť o svoje starosti a radosti.

Tých starostí máme my seniori niekedy viac, ako uvládneme riešiť. Pre mnohých z nás predstavuje veľký problém aj obyčajná návšteva lekára. Už pred niekoľkými rokmi som dal podnet na rozšírenie parkovacích miest pre zdravotne ťažko postihnutých občanov pri Mestskej poliklinike. Pretože na nedostatok parkovacích miest v oblasti polikliniky upozorňovali mnohí sťažovatelia, bol som uistený, že sa to vyrieši. V septembri 2014 som dostal správu, že vyriešenie parkoviska je aj v záujme mesta, ale vyžaduje si to súčinnosť Okresného riaditeľstva Policajného zboru v Trnave. Nevyriešenou otázkou sa zaoberá aj jeden zo súčasných poslancov mestského zastupiteľstva, ktorý mi pri náhodnom stretnutí odporúča, aby som sa touto záležitosťou naďalej zaoberal aj ja – cestou polície. Mne však už ubúdajú sily a nechcem sa dostať s kýmkoľvek do rozporov. Ale ak mi zdravie dovolí, možno sa ešte k riešeniu problému s parkovaním ZŤP pri poliklinike neskôr vrátim...

Jaroslav Kašlík

Mgr. Lívia Koleková, riaditeľka KJF v Trnave

Rekonštrukcia budovy a skvalitnenie služieb v knižnici

Od augusta do konca roku 2015 sa v Knižnici Juraja Fándlyho v Trnave realizoval významný projekt s názvom Rekonštrukcia budovy a skvalitnenie služieb. V rámci tohto projektu zaviedla knižnica novú technológiu, ktorá je výborným prostriedkom na zjednodušenie všetkých procesov nielen pre knihovníkov, ale aj pre čitateľov. Nezabudlo sa ani na telesne postihnutých návštevníkov, ktorým bude slúžiť nový schodolez. Knižnicu po obnove mnohí označujú za jednu z najkrajších budov v Trnave.

Na rozsiahlu rekonštrukciu bolo niekoľko závažných dôvodov: Budova bola postavená v rokoch 1914 – 1921 ako banka podľa projektu arch. Milana Michala Harminca. Knižnica v nej sídli od roku 1952. Od roku 2013 je budova národnou kultúrnou pamiatkou, ale nikdy predtým ešte nebola kompletne zrekonštruovaná. Fasáda už bola v havarijnom stave, drevené okná mali znaky značného opotrebovania a pokročilej degradácie materiálu. Obnova sa začala v roku 2011 výmenou a opravou jedenástich drevených okien a výkladov na priechelí budovy. V roku 2013 sa uskutočnila výmena strechy, žlabov a bleskozvodov.

Projekt rekonštrukcie v roku 2015 pozostával z obnovy fasády vrátane všetkých ozdobných architektonických prvkov, opravy a výmeny okien a dverí. Vzhľadom na architektonicko-výtvarné riešenie exteriéru budovy museli byť práce vykonané umelecko-remeselným, resp. reštaurátorským spôsobom. Zaujímavosťou je, že pri prácach bol na fasáde objavený pôvodný nápis Hospodárska banka, ktorý bol zreštaurovaný a ponechaný ako svedectvo histórie tejto budovy. Súčasťou projektu bola aj modernizácia činnosti knižnice. Spočíva v zavedení novej technológie, ktorá je výborným prostriedkom na zjednodušenie všetkých procesov požičiavania, vracania, kontroly a revízie fondu. Elektronický systém RFID (Radio Frequency Identification) je zároveň revolučným bezpečnostným systémom

ochrany, ktorý nahradil doterajšie bezpečnostné brány.

Knižnica v každom výpožičnom oddelení sprístupnila samoobslužný pult. Používateľ si môže sám bez asistencie požičať, resp. vrátiť knihy alebo si skontrolovať svoje konto. Pred spustením tejto novej technológie bolo potrebné opraviť každý exemplár knižničného fondu špeciálnymi RFID čipmi, ktoré do kníh a časopisov (cca 200 000 kusov) vlepovali pracovníci knižnice. Za odvedenie tejto mravej práce, usilovnosť a snahu napomôcť rýchlemu spusteniu nového systému im patrí veľké poďakovanie.

Ďalšou zaujímavosťou je, že spomínané RFID čipy sú označené exlibrisom Knižnice Juraja Fándlyho (znakom vlastníctva knihy), ktorý vytvoril akademický maliar Miroslav Cipár. Exlibrisy má knižnica dva – zvlášť pre dospelých čitateľov a zvlášť pre detské knihy. Počas realizácie projektu sme sa snažili čo najmenej obmedziť prevádzku knižnice. Žiaľ, napriek našej snahe to v niektorých prípadoch nebolo možné. Občas museli byť jednotlivé oddelenia uzatvorené pred verejnosťou, najmä z hľadiska bezpečnosti. Občanom, čitateľom a návštevníkom knižnice ďakujeme za pochopenie a trpezlivosť.

V rámci celého projektu bolo preinvestovaných približne 450 000 eur. Finančné prostriedky na realizáciu získal zriaďovateľ knižnice Trnavský samosprávny kraj z Regionálneho operačného programu. ■

Ľudia a udalosti

■ **1. 3. 1941** – V Poprade-Kvetnici umrel básnik a kňaz PAĽO OLIVA, vl. menom Pavol Ušák, rodák z Kátloviec a absolvent gymnázia v Trnave (75. výročie).

■ **3. 3. 1786** – V Budíne umrel lekár a pedagóg MICHAL ŠORETIČ, bývalý profesor Trnavskej univerzity a dekan jej filozofickej fakulty (230. výročie).

■ **5. 3. 1326** – Vo Vyšehrade sa narodil uhorský a poľský kráľ ĽUDOVÍT I., ktorý často navštevoval Trnavu, kde vlastnil svoju kúriu a kde aj umrel. Jeho pamiatku v Trnave pripomína pamätná tabuľa umiestnená na budove hlavnej pošty, ktorá stojí na mieste starej kráľovskej kúrie (690. výročie).

■ **6. 3. 1846** – Študenti trnavského seminára združení okolo JÁNA PALÁRIKA a JOZEFA VIKTORINA sa súhlasne pripojili k vyhláseniu reformy spisovnej slovenčiny štúrovcami (170. výročie).

■ **7. 3. 1811** – V Ompitáli (dnešné Doľany) umrel národný buditeľ, spoluzakladateľ Slovenského učeného tovarišstva, spisovateľ a kňaz JURAJ FÁNDLY, ktorý študoval v Trnave, kde jeho meno nesie vo svojom názve knižnica a ulica (205. výročie).

■ **7. 3. 1976** – V Bratislave umrel spisovateľ, prekladateľ a novinár JOŽO NIŽŇÁNSKY, rodák z Brestovian a absolvent trnavského gymnázia, autor populárnych historicko-dobrodružných románov, z ktorých viaceré boli aj sfilmované (40. výročie).

■ **12. 3. 1636** – Taliansky staviteľ PIETRO SPAZZO položil základný kameň stavby jezuitského kolégia v Trnave (380. výročie).

■ **15. 3. 1756** – V Trnave umrel historik a pedagóg ANDREJ

Erika Juríková, Trnavská univerzita, Katedra klasických jazykov

Známi i neznámi autori historickej Trnavskej univerzity XI.

Ako profesor Mailáth perom bojoval za univerzitu v Trnave

Ostatné týždne verejnosť rozdelil štrajk pedagógov, ktorí verejne deklarovali, že majú záujem na zlepšení kvality a podmienok vzdelávania, ako aj na lepšom ohodnotení a postavení učiteľov v spoločnosti. Mnohých ostrý štrajk pobúrilo a ozvali sa aj takí, čo nazvali pedagógov nelichotivými slovami. Snaha učiteľov vybojovať si existenciu či lepšie podmienky však rezonovala v Trnave už aj v minulosti. Príkladom je pedagóg historickej Trnavskej univerzity Anton Mailáth, ktorý sa v roku 1772 snažil presvedčiť panovníčku Máriu Teréziu, aby upustila od úmyslu presťahovať akadémiu z Trnavy do Budína. Použil na to ostré pero a výrečný jazyk a ako skúsený diplomat využil významnú príležitosť - narodeniny samotnej cisárkovej.

Rozsahom nevelké dielko Panegyricus Mariae Theresiae Augustae vyšlo v čase, keď sa už otvorene hovorilo o presťahovaní univerzity do Budína. Spĺňalo zároveň dve funkcie: na jednej strane ho autor napísal pri príležitosti narodenín Márie Terézie, takže malo gratulačný charakter, na strane druhej môžeme sledovať jasný cieľ - vyzdvihnúť kladné stránky univerzity a presvedčiť cisárovnú o oprávnenosti zotrvania univerzity v meste. Autorom diela bol trnavský profesor etiky, člen Spoločnosti Ježišovej Anton Mailáth (Antonius Mayláth/Majláth; 1739 - 1804). Tento náboženský spisovateľ, vysokoškolský učiteľ, plodný autor oslavných rečí a príležitostných básní študoval na jezuitských univerzitách a získal titul magistra filozofie a slobodných umení. Po štúdiách pôsobil ako učiteľ na rehoľných gymnáziách a v rokoch 1769 - 1773 ako profesor etiky na univerzite v Trnave. Po úradnom rozpustení jezuitskej rehole v habsburskej ríši sa roku 1773 stal profesorom teológie a riaditeľom Kráľovskej akadémie, v roku 1777 bol kanonikom a neskôr prepoštom v Rábe, kde aj zomrel. Tému oslavy nachádzame aj v iných prácach, Mailáth je autorom dovedna sedemnástich

oslavných rečí a príležitostných básní, ktoré vyšli tlačou, v rukopise ešte zostalo niekoľko veršov, kniha epigramov a teologické práce. Medzi vydanými dielami nájdeme napríklad panegyrik venovaný jezuitskému misionárovi a mučeníkovi Františkovi Xaverskému (Trnava 1764), zakladateľovi Spoločnosti Ježišovej Ignáciovi z Loyoly (Trnava 1766) a patrónke Uhorského kráľovstva Panne Márie (Trnava 1766).

Oslavný spis dedikoval Mailáth panovníčke k jej päťdesiatym piatym narodeninám. Pri tejto príležitosti nezabudol pripomenúť, že dátum cisárovniných narodenín je totožný s dátumom prebrania univerzity od Spoločnosti Ježišovej do svetskej správy. Udalosť pova-

Ľudia a udalosti

PATAI, profesor a v rokoch 1746 - 48 aj rektor Trnavskej univerzity (260. výročie).

■ **17. 3. 2015** - V Trnave umrel právnik, hudobník a horolezec EUGEN „Bubo“ NEMEŠ, zakladateľ a dlhoročný predseda Horolezeckého oddielu v Trnave, nositeľ Uznania za zásluhy o rozvoj a reprezentáciu mesta Trnavy (1. výročie).

■ **18. 3. 1816** - V Trnave umrel národný buditeľ, kultúrny dejateľ a cirkevný hodnostár ALFONZ PAVOL KRCHŇÁK, rodák z Bohdanoviec, gvardián františkánskeho kláštora v Trnave a zakladajúci člen Slovenského učeného tovaríšstva (200. výročie).

■ **19. 3. 1666** - V Trnave umrel riaditeľ seminára, ostrihomský kanonik a titulárny biskup ŠTEFAN BARTÓK, vydavateľ veršov Petra Benického (350. výročie).

■ **20. 3. 1911** - V Leviciach sa narodil spisovateľ, historik, lexikograf a novinár CELESTÍN RADVÁNYI - ERCÉ, ktorý dlhé roky pôsobil v Trnave, kde je aj pochovaný. Čestný občan mesta Trnavy in memoriam (105. výročie).

■ **20. 3. 1991** - V Trnave umrel hokejista a hokejový tréner KAROL HOLOVIČ, na ktorého počesť sa každoročne uskutocňuje súťažný Memorál hokejových družstiev nesúci jeho meno (25. výročie).

■ **21. 3. 1801** - V Trnave umrel profesor cirkevného práva na Trnavskej univerzite a dekan jej právnickej fakulty ŠIMON FÁBA, zakladateľ verejnej knižnice v Trnave, člen a podporovateľ Slovenského učeného tovaríšstva (215. výročie).

■ **22. 3. 2011** - V Bratislave umrel športový funkcionár, tréner a odborný publicista JÁN MITOŠINKA, prvý prezident Slovenského zväzu ľadového hokeja, ktorý študoval na gym-

žuje za druhý zrod školy, ktorý sa uskutočnil na žiadosť samotnej cisárovnej, a to vo veľkolepejšej a dokonalejšej forme. Odvážne konštatuje, že zaiste i Peter Pázmaň by sa radoval z takejto zmeny a panovníčku by nepovažoval len za obnoviteľku, ale za druhú zakladateľku univerzity. Ide o zvláštny druh prirovnania, keď sa konštatuje o osobe, ktorá je oslavovaná, že je jedinečnejšia ako klasický, všeobecne uznávaný vzor: „Dnes sa táto univerzita rodí druhýkrát. A nerodí sa dnes ani neuvážene, ani náhodou, ale z vôle samotnej cisárovnej, aby rovnaký deň bol dňom narodenia aj cisárovnej Márie Terézie, aj tejto univerzity. Aká ohromná pocta! Nevieam, či sa to k tomuto dňu prihodilo nejakej inej univerzite okrem našej. Vskutku sa mi zdá, že Peter Pázmaň, ktorý je už v nebi medzi šťastnými zástupmi blažených duší, teší sa a plesá nad týmto súčasným založením univerzity, ktorej základy položil on. A rád prenecháva cisárovnej Márii Terézii slávu a poctu nielen za obnovenie, ale aj za založenie tejto univerzity.“

Mailáthova chváloreč má štruktúru rétorického diela. Autor ju pravdepodobne predniesol najskôr ústne v deň panovníčkiných narodenín pred akademickou obcou univerzity, až následne bola publikovaná v tlačenej podobe. Rečník sa pri prednese nachádzal v niektorých z univerzitných ául, stojac pri obraze cisárovnej, ku ktorému sa na konci reči prihovára. V prvej časti hovorí o Márii Terézii nielen ako o matke početného potomstva, ale aj ako o matke vlasti a všetkých jej obyvateľov. Zároveň ju označuje za matku - ochrankyňu vied a umení v Uhorskom kráľovstve a pripomína rozkvet vzdelávacích inštitúcií počas jej panovania. Druhá časť reči je venovaná jednotlivým fakultám, na ktorých autor chválil najnovšie metódy vyučovania. Tie po reforme akadémie reflektovali aktuálne trendy v Európe, a preto sa absolventi stávali

skvelými vynálezcami, sudcami, astronómami a bádateľmi. Mailáth sa zmieňuje o starom a novom spôsobe výpočtov, ktoré sa univerzitní študenti učia. Po reformách univerzity podstatne väčší priestor vo výučbe dostala algebra, ktorá síce nebola celkom nová, ale stala sa dôležitejšou, venovalo sa jej viac pozornosti. Autor vnímal ako novinku pravdepodobne metodiku neznámych v rovníciach. V oslavnom spise sa ďalej poukazuje na krásu a veľkosť univerzity, ktorú vyhľadávajú študenti zo všetkých častí ríše. Hoci jezuita opisuje význam všetkých fakúlt a osobitne spomína niektoré katedry, zameril sa práve na najmladšiu lekársku fakultu založenú panovníčkou. Tak ako mnohí iní, považuje jej vznik za významný čin pre celé Uhorské kráľovstvo, pretože rozsiahle epidémie infekčných chorôb a s tým súvisiaca veľká úmrtnosť v krajine sa zdôvodňovali práve nedostatkom kvalifikovaných lekárov a zdravotníkov: „Prichádzam k lekárskej fakulte, ktorú si celé Uhorsko dlho želalo v modlitbách, a teraz sa vďaka štedrej starostlivosti cisárovnej Márie Terézie pridala k tejto univerzite.“

Záverečná časť je oslavy je zameraná priamo na Máriu Teréziu, na jej nesmrteľné zásluhy o rozvoj štátu i univerzity. Mailáth využíva efekt gradácie, keď postupuje od osobnejších priání k všeobecnejším: „Nech majú v tebe ešte dlhšie štedrú panovníčku umenia a vedy; nech v tebe má osvietenu a starostlivú matku posvätná i svetská pospolitosť; nech má v tebe ochranu pravá vierka; nech v tebe má prekrásny príklad všetkých cností celý svet.“

Autor v závere vyjadruje pranie, aby sa cisárovnej vrátila toľká štedrosť, akou ona zahrnula Trnavskú univerzitu i celú ríšu. Na konci pripája želanie, aby sa pamiatka na panovníčku zvečnila nielen v jej činoch, ale aj umeleckých dielach. Autor oslavnej reči neobišiel ani Trnavčanov, ktorých oslovuje metonymickým oslovením urbs

Ľudia a udalosti

náziu v Trnave, bol brankárom i trénerom trnavských hokejistov a roku 2009 mu bolo udeľené Uznanie za zásluhy o rozvoj a reprezentáciu mesta Trnavy (5. výročie).

■ **24. 3. 1901** – V Liptovskom Mikuláši sa narodil učiteľ, hudobný pedagóg a organista JÁN LAUKO, ktorý pôsobil od roku 1938 v Trnave ako riaditeľ školy, dirigent Miešaného učiteľského spevokolu a robotníckeho spevokolu Bradlan (115. výročie).

■ **26. 3. 2011** – V Trenčíne umrel teológ, salezián, univerzitný profesor, redaktor Hlasu Ameriky a Rádia Slobodná Európa, spisovateľ, prekladateľ a publicista ANTON HLINKA, ktorý študoval na trnavskom gymnáziu a neskôr, po návrate z emigrácie prednášal na Filozofickej fakulte Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave (5. výročie).

■ **27. 3. 2006** – V Trnave umrel pedagóg, vedec a teoretik v oblasti sociálnej práce, odborný publicista a vysokoškolský učiteľ ŠTEFAN STRIEŽE-NEC, predseda Asociácie vzdelávateľov na Slovensku, ktorý bol aj autorom dvoch zbierok aforizmov (10. výročie).

■ **30. 3. 1926** – V Dolnej Strede sa narodil básnik, prekladateľ a redaktor VOJTECH MIHÁLIK, absolvent trnavského gymnázia (90. výročie).

■ **30. 3. 1946** – V Trnave sa narodila baletná umelkyňa a pedagogička GABRIELA DEMOVIČOVÁ-ZÁHRADNÍKOVÁ, sólistka SND v Bratislave (70. narodeniny).

■ **31. 3. 1921** – V Trnave sa narodil operný spevák a režisér BEDŘICH KRAMOSIL, umelecký šéf Novej scény v Bratislave (95. výročie). ■

Tyrnavia - mesto Trnava. Mestu priniesla existencia školy vzdelanostný, ekonomický i hospodársky rozkvet. Trnave sa prihovára so zjavnou narážkou na 49. kapitolu Izaiášovho prorocstva slovami, ktoré presne vyjadrujú prínos univerzity pre mesto. Keďže ide o rečnícke otázky, môžeme predpokladať, že na univerzitných oslavách panovníčkiných narodenín sa zúčastnili aj predstavitelia mesta: „Obráť svoje oči aj ty, mesto Trnava, rozhladni sa vokol. Pozri sa na mládež, ktorá sa k tebe náhli zo všetkých krajov Uhorska. Rozšír priestory svojich budov, vyzdvihni svoje domy vyššie. Akým mestom budeš, ako veľmi bohatým? Pokiaľ sa budeš rozvíjať, pokiaľ sa budeš rozširovať? Aká významná budeš, keď výkvet najznamenitejšej mládeže, nádej a potomstvo vlasti zovrieš vo svojom náručí?“ Mailáth sa vo svojej reči obracia na poslucháčov v 1. osobe množného čísla, ku koncu, keď sa slová stávajú osobnejšie a tým aj expresívnejšie, vedie reč v 1. osobe jednotného čísla. Okrem už spomínaných rečníckych otázok, ktoré kumuluje do väčších celkov, na vzbudenie pozornosti poslucháčov využíva striedanie dlhých a krátkych viet. Panegyrik je na prednes pomerne dlhý, preto sa dá predpokladať, že pri ústnom prednese bol kratší, a tým aj zaujímavejší na počúvanie. Treba však pripomenúť, že človek v 18. storočí vnímal plynutie času inak a na rozsahom dlhé prednášky boli akademickí funkcionári i študenti zvyknutí. Autor využíva obsiahle deskriptívne opisy namiesto konkrétnych pomenovaní, čím sa vyhýba simplexnému štýlu a naplno necháva vyniknúť svoju erudíciu. Ak chce niečo zdôrazniť, sloveso kladie na začiatok vety. Na vyzdvihnutie panovníčkiných vlastností používa kumuláciu podstatných mien a rozsiahle vetné periódy. Básnicke výrazové prostriedky pridávajú Mailáthovmu dielu umeleckú bohatosť. V diele nachádzame bohato zastúpenú metaforu,

personifikáciu, hyperbolu, ako i prirovnanie, v ktorých sa študent jezuitských škôl cvičil počas celého štúdia. Ich použitím zvýrazňuje emotívnu stránku reči, ktorú na druhej strane kompenzuje použitím reálnych údajov zo života vladárky aj samotnej Trnavskej univerzity: „A pokiaľ ide o svetskú pospolitosť, koľko úžitku, koľko úcty, koľko dôstojnosti jej priniesie táto univerzita! Zrodí advokátov, zrodí sudcov pre tribunály všetkých zákonov a najlepších právnych odborníkov. Tí obsiahnu vo svojej pamäti a pochopia zásady, právne kľučky i celý postup vedenia sporu, budú schopní rozohrať proti sebe argumenty jednej i druhej strany, uviesť ich do rovnováhy so svojimi, odhadnúť ich silu a pevnosť zo svojho hľadiska a napokon vyniesť ortieľ súladný so zákonmi v duchu nezaujatosti a spravodlivosti. Univerzita zrodí astronómov, ktorých ostrážitý zrak a plodné bdenia si budú opreky žiadať aj iné kráľovstvá. Zrodí nesmierne šikovných bádateľov v oblasti tajomstiev prírody, ktorí svojimi nálezi z násobia bohatstvo občanov a spoločné blaho. Už viac nebudeme vyhľadávať vynálezy Anglicka, nebudeme ich obdivovať. Mestám pribudne lesk, rozrastú sa mestské i dedinské sídla, budú prekvitať umenia a prosperovať obchody. Poľná vlaha prijme semeno, ani kúsok zeme nezostane ležať ladom, ešte aj tuhšie lány zeme sa poddajú pluhom, budú sa vysúšať mokrade a bahnisté močiare, aj roztopašné rieky sa naučia držať skrotené vody v korytách behov, aby nepriniesli skazu námahe a nádejam roľníkov. Toto, ba ešte väčšie veci ako tieto sľubuje celému kráľovstvu astronómia, hydrostatika, mechanika, fyzika, štúdium politické a hospodárske. A čo mám povedať o lekárskej fakulte? Aké veľké blaho, aké veľké výhody poskytne ona celému kráľovstvu? Vráťte sa vo svojej pamäti iba trocha naspäť. Aká

žalostná, ba na zaplakanie bola kedysi situácia mnohých provincií ríše i miest! Boli také miesta, ktoré lekári alebo úplne opustili, alebo boli prinútené na liečenie svojich chorých použiť takých ľudí, o ktorých znalostiach a praxi v liečiteľskom umení sa dostatočne nepresvedčili z nijakého dostatočne hodnoverného dokumentu. A tak sa stávalo, že svetla tohto sveta boli biedne zbavení mnohí predčasne, a to ani nie tak v dôsledku sily zúriacej choroby, ako skôr pre chybu v lieku a pre lekársky omyl. Čo k tomu dodať? To, že tých istých lekárov bolo treba privolať zo zahraničia a prosiacky ich vyžiadať od iných krajín? Aké to bolo namáhavé, aké riskantné a drahé, že museli opustiť vlast a odísť študovať do cudzích krajov tí, ktorí sa túžili vzdelávať v náuke najušľachtilejšieho umenia! Lahko to pochopí každý, kto dobre vie, koľko nebezpečenstiev podstupuje mládež vtedy, keď ju vytrhnú z náručia jej drahých rodičov, aby sa pobrala za vedami do cudziny. Koľkokrát to už uškodilo pravému náboženstvu? Koľkokrát bezúhonnosti mravov? Koľkokrát v dôsledku dlhodobej neprítomnosti zoslabla láska k vlasti a veľmi často aj samotná vernosť, ktorou sú povinní voči najvyšším vládcam? Koľkokrát nešťastní rodičia žiaľili, že za cenu nesmiernych finančných výdavkov a v mnohých prípadoch aj s ohromnou ujmomou na súkromnom majetku napokon nedosiahli nič iné len to, že ich synovia pri návrate z cudziny priniesli do rodičovského domu z cudzích krajín len a len cudzie neresti.“ ■

Súťažná otázka: Komu a pri akej príležitosti venoval profesor Mailáth oslavnú reč?

Správne odpovede zasielajte do 20. marca 2016 na adresu: Katedra klasických jazykov, Trnavská univerzita, Filozofická fakulta, Hornopotočná 23, 918 43 Trnava alebo emailom na klasjaz@truni.sk. Z účastníkov súťaže vyžrebujeme jedného, ktorý získa knižnú cenu.

Mgr. Matej Beránek, SNM – MŽK – Múzeum holokaustu v Seredi, foto: Slovenský národný archív

Pracovný a koncentračný tábor v Seredi – jeden zo symbolov holokaustu na Slovensku

Protizidovská politika slovenského štátu smerovala k postupnému odoberaniu práv židovskej komunity žijúcej na území Slovenska. Postupne došlo k tomu, že Židia sa stali občanmi druhej kategórie, ktorí boli vylúčení zo spoločnosti. Posledným krokom bolo to, že ich umiestnili do pracovných táborov, aby sa ich nakoniec úplne a definitívne zbavili.

Praktické riešenie židovskej otázky na Slovensku znamenalo, že Židia nemohli vlastniť ani základné veci bežného užívania (rádiá, bicykle, telefóny, autá...). Platil pre nich zákaz cestovania, či zákaz vstupu na verejné priestranstvá. Postupne im odobrali všetok majetok. „Po maličky prišlo k tomu, že k oteckovi prestali chodiť do obchodu starí dobrí zákazníci. Potom prišli hanebné nápisy, hákové kríže a židovské hviezdy, ktoré sa maľovali na obchody. Napokon k nám v roku 1942 prišla Karolína D, ktorá tiež chcela mať obchod. Oteckovi povedala, nech mu odovzdá kľúče a kasu, že ona je novou majiteľkou obchodu. Bola to naša arizátorka. Následne nás umiestnili v zbernom tábore Patrónka.“¹

Po vydaní Židovského kódexu, ktorý nariaďoval Židom pracovnú povinnosť od 16 do 60 rokov, začali slovenských Židov sústreďovať do koncentračných stredísk a pracovných táborov. Koncom septembra vznikol pracovný tábor v Seredi. Jeho oficiálny názov znel: Koncentračné stredisko a pracovný tábor pre Židov v Seredi. Okrem neho vznikli ešte dva veľké pracovné tábory v Novákoch a Vyhniach. Posledné dva menované tábory boli zničené ešte pred koncom vojny.

Prvá a Druhá Sereď

Podľa výpovedí preživších, ktorí osobne zažili kruté podmienky v Seredi, rozdelili etapy fungovania Serede na tzv. Prvú a Druhú

Obytné baraky

Sereď. Obdobie Prvej Serede sa datovalo od septembra 1941 do vypuknutia SNP 29. augusta 1944 (pracovný tábor). Druhá Sereď trvala od septembra 1944 do marca 1945 (koncentračný tábor). Tábor v Seredi mal výhodnú geografickú polohu, pretože bol križovatkou viacerých ciest a nachádzal sa v blízkosti Bratislavy, Nitra a Trnavy. V období Prvej Serede tábor slúžil predovšetkým pre pracovné účely a v čase deportácií boli z neho vypravované dobytčie vagóny. Organizáciou tábora boli poverení gardisti, ktorí taktiež Židov v tábore fyzicky a psychicky týrali. Prvým veliteľom tábora sa stal Jozef Vozár, na ktorého mnohí preživší dodnes negatívne spomínajú. Naftali Fürst o ňom povedal: „Vozár bol veľmi nepríjemný človek. Strieľal z pušky kedy sa mu

zachcelo, ja som sa veľmi bál. Na také veci som nebol zvyknutý. Raz som ostal v baraku a videl som ako chytil nejakého chlapa. Nechal ho hodnú chvíľu utekať a kričal: „Na zem, vstaň. Na zem, vstaň,...“² Vozára vystriedal v októbri 1942 Imrich Vašina. Niekoľko mesiacov pred vypuknutím SNP strážili tábor žandári.

Pracovná činnosť Židov bola rôznorodá. Tí, čo boli zaradení do pracovného procesu, robili v stolárskej, zámočnickej, klampiarskej, či krajčírskych dielni. Najdôležitejšou súčasťou Prvej Serede bola práve stolárska dielňa, ktorá dostala niekoľko veľkých štátnych objednávok od Všeobecného stavebného družstva. Vyrábali sa v nej napríklad drevené schodiská, kancelárske a hotelové zariadenia, alebo vzorkové kufre pre nemecký Wehrmacht.³

¹ FUNDÁREK, Henrich. Spomienky s. 15 In MEŠŤAN, Pavol – PLESNÍKOVÁ, Veronika – KIČKOVÁ, Adriana – KORČOK, Martin. *Riešenie židovskej otázky na Slovensku v rokoch 1938 – 1945*. Šaľa, 2013.

² FÜRST, Naftali. In Edah, o. z.

³ HLAVINKA, Ján – NIŽNANSKÝ, Eduard. *Pracovný a koncentračný tábor v Seredi*. Bratislava, 2009. s. 47 – 48

Pracovná povinnosť sa pôvodne mala týkať iba dospelých mužov. V praxi to však nebola pravda, v Seredi zapojili do práce aj malé deti. Pomáhali napríklad pri výrobe hračiek alebo pri chove angorských králikov. Pre hospodárstvo slovenského štátu bola výrobná činnosť tábora v Seredi nesmierne dôležitá, pretože z nej plynul značný finančný zisk.

Najsmutnejšou etapou histórie tábora bolo organizovanie deportácií. Prvá vlna deportácií trvala od marca 1942 do októbra 1942. V deportačných vagónoch sa tiesnilo okolo 40 osôb, počas druhej vlny dvakrát viac ľudí. Od apríla 1942 sa začali organizovať rodinné transporty. Transportovali celé rodiny bez ohľadu na vek či zdravotný stav. Do koncentračných a vyhladzovacích táborov na nacistami okupovanom území Poľska odišlo 57 transportov, 38 smerovalo do lublinskej oblasti a 19 do Auschwitzu. Celkovo bolo deportovaných 57 752 slovenských Židov. Slovenská vláda platila 500 RM za každého deportovaného Žida. Len malá časť z nich sa dočkala konca vojny.⁴ Zo Serede vyviezli viac ako 4 000 Židov, ktorí boli umiestnení v troch veľkých a piatich menších transportoch. Väčšina z nich sa späť už nikdy nevrátila, lebo zahynuli v nacistických vyhladzovacích centrách.

Trnavčania v tábore

Medzi väzňami v seredskom tábore sa nachádzali obyvatelia, respektíve rodáci z Trnavy. Jedným z najznámejších bol Alfréd Wetzler (Jozef Lánik), ktorému sa podarilo uniknúť z koncentračného a vyhladzovacieho tábora Auschwitz-Birkenau. Zo Serede odišiel jedným z prvých rodinných transportov, ktorý smeroval priamo do Auschwitzu. Vo svojom autobiografickom románe spomína: „...odchádzate na robotu, – pokra-

Výroba hračiek

čuje zástupca veliteľa seredského tábora, prihrbený, ťarbavý chlap s fialovými žilkami pod vodnatými očami, – tam je pre vás všetko pripravené. Každá panika je zbytočná. Veď zaobchádzame s vami, ako sa na ľudí patrí, a tak isto to bude aj tam. Len žiadne strachy! Každý z vás bude robiť svoje: šuster šustrovať, lekár liečiť, teda každý sa bude môcť držať pri svojom fachu. Za prácu dostanete byt, stravu aj plácu, aby ste si mohli kúpiť, čo budete potrebovať. A budete tam pekne spolu. Odpracujete si svoje a o pol roka, najviac o rok sa vrátite.⁵ Nič z toho, čo slovenským Židom tvrdili, nebola pravda. Odchádzali síce na prácu, ale nevedeli, že išlo o otrockú prácu, znamenajúcu pre mnohých smrť. Rovnako nemali tušenia, že pod pojmom „odchádzate na prácu“, mali na mysli odchod do nacistických koncentračných a vyhladzovacích táborov. Za slovami: „dostanete byt, stravu aj plácu“, sa skrývali drevené baraky, hlad a bitky. Slovenskí Židia nevedomky odchádzali na istú smrť, len malá časť sa vrátila späť. Otto Pressburger sa tiež dostal do rodinného transportu smerujúce-

ho do Auschwitzu, podobne ako Alfréd Wetzler. Dokonca sa od detstva poznal s Rudolfom Vrbom, ďalším aktérom známeho útoku z tábora smrti. Patril k tým, ktorým sa podarilo neľudské podmienky v tomto tábore prežiť. O prvých dojmoch z tábora Auschwitz povedal: „Stavali sme Birkenau, bola to veľmi ťažká práca. Spomínam si, ako môj otec Geza Pressburger, už po dvoch týždňoch nemohol ísť do práce. Spolu s bratom sme mu pomáhali, ale nevládala sa ani postaviť na vlastné nohy. Zomrel v našich rukách. Zo 650 ľudí, čo sem prišli, zostali nažive iba 4. Bol som optimista a vždy som si hovoril: „Musíš prežiť.“⁶ Prezident Slovenskej republiky Jozef Tiso sa na dožinkách v Holíči v auguste 1942 vyjadril k deportáciám Židov taktó. „Vraj je kresťanské, čo sa robí. Je to ľudské? Nie je to rabovka? Ale pýtam sa ja: Je to kresťanské, keď sa národ slovenský chce zbaviť svojho večného nepriateľa, Žida? Je to kresťanské? Láska k sebe je príkazom Božím, a tá láska k sebe mi rozkazuje, aby som od seba odstránil všetko to, čo mi škodí, čo mi ohrozuje život.“

⁴ HRADSKÁ, Katarína. *Tragédia slovenských Židov*. s. 105 In BENZ, Wolfgang. *Holokaust*. Trenčín, 2010.

⁵ Lánik, Jozef. *Čo Dante nevidel*, s. 7 – 8.

⁶ Otto Pressburger Testimony.

⁷ TISO, Jozef. *Prehlásenie na dožinkách v Holíči*, 15. augusta 1942. s. 29 In MEŠŤAN, Pavol – PLESNÍKOVÁ, Veronika – KIČKOVÁ, Adriana – KORČOK, Martin. *Riešenie židovskej otázky na Slovensku v rokoch 1938 – 1945*. Šaľa, 2013.

Výroba nábytku

A že Slovákovi židovský živel ohrozil život, myslím, o tom nikoho netreba presvedčovať“⁷, povedal prezident Slovenskej republiky Jozef Tiso.

Koncentračný tábor v Seredi

Najhoršou etapou fungovania tábora v Seredi bolo obdobie od septembra 1944 do marca 1945, keď sa stal koncentračným táborom. Otto Galko (pôvodným menom Grünfeld) pochádzajúci z Trnavy, vypovedal pred mestským súdom v Bratislave o udalostiach odohrávajúcich sa v Seredi medzi septembrom 1944 až januárom 1945. Priviedli ho sem v polovici septembra 1944 z Trnavy. Spomína si na udalosti medzi 28. alebo 29. septembrom 1944, keď prišiel do Serede nový veliteľ tábora Hauptsturmführer (kapitán) Alois Brunner. Takmer okamžite od jeho príchodu sa začalo s organizovaním deportácií. Galkovi sa podarilo vyhnúť transportom, lebo pochádzal zo zmiešaného manželstva. Počas jeho pobytu v koncentračnom tábore v Seredi bol svedkom mnohých násilností a vražd, ktoré sa tam odohrali.⁸

Alois Brunner prišiel definitívne vyriešiť židovskú otázku na Sloven-

sko. Jeho príchod predstavoval radikálnu zmenu podmienok v tábore. Deportácie, ktoré sa v októbri 1942 zastavili, boli opäť obnovené. V Seredi už nezostávali Židia, ktorí boli určení na prácu, deportácie sa týkali každého. Brunner zámerne zvyšoval kapacitu transportov, aby do nich dostal čo najväčší počet Židov. Počas prvej vlny sa bežne vypravovali transporty, v ktorých sa nachádzalo 1 000 ľudí. V druhej vlne to bolo niekedy dvakrát toľko. Podľa výpovede svedka N. Gregora bolo deportovaných 11 532 osôb. Zo Serede odišlo 11 transportov. Posledný transport odišiel 31. 3. 1945.⁹

Pracovným a koncentračným táborom v Seredi prešlo okolo 16 000 ľudí. Mnohí z nich sa nikdy nevrátili späť do svojich domovov. Najhoršou kapitolou bolo obdobie od jesene 1944 do jari 1945. Správu tábora mali na starosti jednotky SS, ktoré nemali s nikým zľutovanie. Dochádzalo tu k bitiu, ponižovaniu, znásilňovaniu mladých židovských dievčat a vraždám. Hlavným cieľom veliteľa tábora Aloisa Brunnera bolo úplne zničenie všetkých Židov na svete.

Na mieste, kde kedysi stál pracovný a koncentračný tábor v Seredi,

dnes stojí autentické múzeum holokaustu na Slovensku. Jednou z jeho hlavných úloh je, aby sa nikdy nezabudlo na tragickú udalosť spred viac ako sedemdesiatich rokov. Tie vyústili k takmer úplnému vymazaniu židovskej komunity z nášho územia. Navzdory cielenej a likvidačnej protizidovskej politike nacistického Nemecka (podporovanej aj politikou slovenského štátu), prežilo ešte dostatok ľudí, ktorí podali svedectvá o najväčšej genocíde v dejinách ľudstva. ■

Zdroje:

Benz, Wolfgang. Holokaustu. S doslovom Kataríny Hradskej. Tragédia slovenských Židov. Trenčín: Vydavateľstvo F, 2010. 123 s. ISBN 978-80-88952-64-0
 FürST, Naftali. Príbeh. In *EDAHA* Dostupné na internete: <http://edah.sk/family/naftali-f%C3%BCrst/111/>
 HLAVINKA, Ján – NIŽŇANSKÝ, Eduard. Pracovný a koncentračný tábor v Seredi. Bratislava: Dokumentačné stredisko holokaustu, 2009. 191 s. ISBN 978-80-96-969857-3-9
 Koncentračný tábor v Seredi (od septembra 1944). Dokumenty. In *Acta Judaica Slovaca*. Bratislava: Múzeum židovskej kultúry, č. 19, 2013. s. 68 – 88. ISBN 978-80-8060-309-0.
 LÁNIK, Jozef. Čo Dante nevidel. Bratislava: Obzor, 1989. 264 s. ISBN 80-215-0049-2
 Mešťan, Pavol – Plesníková, Veronika – Kičková, Adriana – Korčok, Martin. *Riešenie židovskej otázky na Slovensku v rokoch 1938 – 1945*. Doplnkové učebné texty. Šaľa: EDAH, 2013. 63 s. ISBN 978-80-971425-1-3
 PRESSBURGER, Otto. Holocaust Survivor Testimony. In *Yad Vashem*. Dostupné na internete: <http://www.yadvashem.org/yv/en/remembrance/2013/pressburger.asp#!prettyPhoto/0/>

⁸ Koncentračný tábor v Seredi (od septembra 1944). s. 69 – 70. In *Acta Judaica Slovaca*. Bratislava, 2013.

⁹ Koncentračný tábor v Seredi (od septembra 1944). s. 78 – 81. In *Acta Judaica Slovaca*. Bratislava, 2013.

Simona Jurčová, Západoslovenské múzeum v Trnave

Ked' bili trnavské svadobné zvony...

Svadba znamená v živote prevažnej väčšiny ľudí dôležitý medzník. Býva súčasťou základnej charakteristiky človeka ak sa uskutočnila, ale aj ak sa neuskutočnila, či ak sa udiala niekoľkokrát. V minulosti bolo pravidlom spolužitie muža a ženy v manželskom zväzku. Ak muž ovdovel, vo väčšine prípadov nezostával dlho sám, ale znovu sa oženil. V duchu kresťanskej (ale aj židovskej) viery bývali zväzky posvätené v svätostánku. Tým, aké rituály sa pred svadbou, počas nej či po obrade dodržiavali, sa podrobne zaoberajú historické a etnologické štúdie z jednotlivých regiónov, pretože sa kraj od kraja môžu mierne odlišovať. Veľa informácií ponúkajú rôzne svadobné portály na internete a slúžia tak na inšpiráciu nastávajúcim novomanželom.

Mňa zaujali skôr svadobné fotografie, ktoré tvoria podstatnú časť zachovaného typu fotografií z rodinných albumov. Zaujímavé je sledovať začiatky fotografie od polovice 19. storočia a ponuky fotografův. Fotografi propagovali vyhotovenie portrétnych fotografií v ateliéri, ale aj fotografií v exteriéri – začali fotografovať krajinu, ulice, námestia, budovy a koncom 19. storočia sa uplatňovali fotografie miest na pohľadniciach. Fotografi postupne hľadali nové príležitosti, na ktoré by nalákali zákazníkov, aby sa prišli zvečniť do ich fotoateliéru. Tak napríklad týždenník Nagyszombati hetilap uverejnil koncom roka 1885 reklamu fotografa

Novomanželia, neznámy fotoateliér, okolo r. 1925, zdroj: Západoslovenské múzeum

Viliama Wietza, v ktorej ponúkal vyhotovenie fotografií pri príležitosti nového roku. Jeho nápad to však nebol, prevzal ho od svojich kolegov, ktorí tento typ fotografií propagovali aj v iných mestách. Vo svojej dobe to asi u zákazníkov fungovalo, dnes už môžeme povedať, že tento typ portrétnych fotografií sa v plynutí dejín dlhodobo neujal.

V Trnave sa v období medzi rokmi 1880 a 1910 objavilo viac fotoateliérov a vidno, že toto remeslo získalo popularitu na oboch stranách. Čím bola fotografia u ľudí obľúbenejšia, tým viac potenciálnych fotografov malo záujem o remeslo ako o nový zaujímavý zdroj financií. Vynaliezavosť v rozširovaní ponúk fotografov sledujeme aj v dvadsiatom storočí. Okrem portrétnych fotografií jednotlivcov, svadobných fotografií, skupinových rodinných

František Chmel a Fany Paulicsek, 20. 9. 1862, Fotoateliér Štefan Dohnányi, Trnava, zdroj: Západoslovenské múzeum

Karol Bauer a Augusta, okolo roku 1895, zdroj: Ladislav Vymazal ml.

fotografií, pamiatkových snímok vojakov odchádzajúcich do vojny, pribudli postupne fotografie pri príležitosti krstu detí, prvého svätého prijímania, birmovky, škol-

Mária a František Chmelovci, 30. 1. 1910, Fotoateliér Wietz, Trnava, zdroj: Západoslovenské múzeum

ské fotky prváčikov, hromadné fotografie ľudových či meštianskych tried, tablá (abiturientov, pracovných kolektívov), skupinové fotografie spolkov a spoločností a napokon i fotografie z pohrebov (dokonca fotografie zosnulých)... prasto, fotograf sa stal akýmsi obrazovým kronikárom života.

Svadba bola taká dôležitá udalosť, že bolo potrebné ženicha a nevestu zvečniť na fotografii pre ďalšie generácie potomkov. Veľké zarámované svadobné fotografie zdobili najmä steny spálň našich prarodičov. Popri štúdiu a dokumentácii fotografií pochádzajúcich z trnavských fotoateliérov najstaršieho obdobia som nenašla jedinú svadobnú fotografiu a zatiaľ iba jednu manželskú fotografiu. No uvedomujem si, že táto absencia môže byť spôsobená jednoducho tým, že zo šesťdesiatych rokov 19. storočia sa v zbierke múzea nachádza len málo trnavských fotografií.

Spomínanú fotografiu vyhotovil trnavský fotograf Štefan Doňňani 20. septembra 1862 pre manželov Ferenza Chmela a Fany

Neznámy pár, fotografia okolo roku 1910, Fotoateliér Sándor Nagy, Trnava, zdroj: Západoslovenské múzeum v Trnave

Paulicsek, obyčajných Trnavčanov. Manželka mala oblečenú bielu vyšívajúcu blúzku s riasenými rukávami a bledú širokú sukňu v rámci dobovej módy toho obdobia (doznievanie tzv. druhého

Ján Nemtsák a Etela Gschwendtová, Fotoateliér Sándor Nagy, Trnava, zdroj: Marcela Mikulová

rokoka). Jej krk zdobí jednoduchý šperk na čiernej zamatke. Manžel bol v tmavom obleku s dlhým kabátom a viazankou. Ich zväzok vyjadruje prosté gesto spojených rúk muža a ženy, ktoré fotograf naaranžoval. Tradične sa nevesta vydávala v bielom po prvýkrát. Ďalšie sobáše bývali civilnejšie a aj

Svadba pani Nagyovej z Trnavy, neznámy fotoateliér, okolo r. 1920, Zdroj: Západoslovenské múzeum v Trnave

Svadobná fotografia, Ateliér Kabáth, Trnava, okolo r. 1925, zdroj: Západoslvenské múzeum

odev bol tomu prispôsobený. Viac svadobných fotografií som našla až na sklonku 19. storočia, s rozšírením fotoateliérov v Trnave po roku 1880. V zbierke Západoslvenského múzea sa nachádzajú svadobné fotografie takmer z každého desaťročia, podľa ktorých sa dá dokumentovať vývoj svadobných šiat od konca 19. storočia až do polovice 20. storočia. Spolu s módou sa menila dĺžka bielych svadobných šiat, ich strih aj doplnky. Koncom

Soňa Hoza-Bakošová s manželom, Ateliér Kabáth, cca 1925 – 30, zdroj: Západoslvenské múzeum

19. storočia ešte šaty zakrývali topánky, začiatkom 20. storočia sa vpredu sukňa postupne skracovala, ale vzadu zostala dlhá vlečka. Účesy neviest zdobil venček so závojom. Nechýbala svadobná kytica, prípadne biele rukavičky. Ženich mal oblečený tmavý oblek s dlhým sakom, bielu košeľu a viazanku, rukavičky a cylinder. Na ľavej klope saka mal pripevnené tzv. pierko. V niektorých prípadoch sa muž ženil v uniforme.

Rozruch do dámskej módy vnieslo druhé desaťročie nového storočia, keď sa radikálne zmenil strih šiat a ženy sa oslobodili zo zovretia korzetov. Od dvadsiatych rokov nastali veľké zmeny nielen vo vzhľade žien v zmysle voľného oblečenia a krátkych účesov, ale aj v správaní a celkovom prístupe k životu. Vtedy sa to mužom začalo akosi vymykať zo zabeňovaných pravidiel. Aj v svadobnej móde badať uvoľnenie v podobe kratších šiat neviest, odhalených ramien, väčších dekoltov. Krátke, priam chlapčenské účesy zdobil jemný kvetinový venček ako členka, z ktorého sa ťahali metre bieleho tylového závoja. No občas zvolili nevesty na obrad civilnejší spôsob šiat alebo dokonca

Viktor Olach a Mária, Ateliér Kabáth, 30.VI. 1928, zdroj: Západoslvenské múzeum

kostým s klobúkom hneď na prvom sobášii. Mužský svadobný odev tvorí tradične tmavý oblek s bielou košeľou a rukavičky v duchu dobovej módy. Od tridsiatych rokov sa nevesty vrátili k dlhým bielym šatám bez výstrihu so zakrytými ramenami, v štyridsiatych rokoch boli ramená zvýraznené vypchávkami. Účesy boli znovu rozkošne ženské, polodlhé vlasy s vlnkami upravovali odborníci v kaderníctvach. Na fotografiách neviest sa

Novomanželia s družičkami, 30-te roky 20. stor., Ateliér Kabáth, Trnava, zdroj: Západoslvenské múzeum

Nevesta s družičkou, 1930 – 45, neznámy fotoateliér, zdroj: Západoslvenské múzeum

objavil typ kytice, z ktorej viseli na stužkách malé venččky. V dedinskom prostredí sa v dvadsiatom storočí na svadobných fotografiách objavila kombinácia tradičného ľudového odevu nevesty (kroj) a mestského typu odevu ženícha (tmavý oblek). Pri štúdiu rôznych materiálov som narazila na zopár zaujímavostí v súvislosti s témou svadby a manželských zväzkov. Tak napríklad v šľachtickej rodine Zichyovcov došlo v minulom storočí k zaujímavému sobášu. Jozef Zichy (1841 – 1924) si vzal 25. apríla 1878 v Budapešti za manželku princeznú Helenu Odescal-

Novomanželka, Foto Strnát, 1949 (v skutočnosti fotila Paulína Strnátová), zdroj: Západoslávské múzeum v Trnave

chiovú, v roku 1895 sa rozviedli a ona sa ešte v ten istý rok vydala za grófa Kazimíra Zichyho, Jozefovho bratranca.¹

Alebo niečo z rodiny barónov Berchtoldovcov, ktorí v Trnave bývali v 18. storočí. Barbara Weis von Horstenstein sa vydala v roku 1798 za svojho strýka Jozefa Emericha Berchtolda. Týmto

sobášom získala späť meno po svojej matke, zároveň sestre Jozefa Emericha, rodenej Berchtoldovej a nepochybne aj časť rodinného majetku. Mimočodom, zakrátko sa stala vdovou, lebo ženích Jozef Emerich zomrel v roku 1799.²

Šľachtické sobáše bývali dopredu dohodnuté, budúca nevesta a ženích nemali často na výber. Dohodnuté sobáše boli aj v meštianskych kruhoch, i keď tam by sme možno našli viac manželstiev z lásky. Všeobecne tolerované boli však vzťahy dvojíc na rovnakej spoločenskej úrovni.

Napríklad cukrár a pekár Štefan Cyril Parrák, syn dobre situovaného meštana Michala Parráka, si za manželku vzal dcéru tiež veľmi dobre situovaného trnavského klobučníka Adelu Grünnerovú. Kto už dnes vie, ako k tomuto sobášu napomohol fakt, že obaja apkovia bývali na trnavskej hlavnej ulici oproti sebe?³

Rodiny trnavského mäsiara a údenára Štefana Virsíka a úspešného trnavského obchodníka Karola Bauera spojila dokonca dvojité svadba ich detí. Bratia Štefan a Ján Virsíkovci si vzali v roku 1922 za manželky sestry Paulu a Augustu Bauerové.⁴

Svadby boli, sú a asi aj zostanú viac záležitosťou žien ako mužov. Napokon, šaty nevesty sú i dnes vo väčšine prípadov tou najkladnejšou položkou svadobného rozpočtu ako ženíchov odev. Nehovoriac o oblečení družičiek, svadobných oznámeniach, svadobnej hostine, svadobnej výzdobe, svadobnej kytici, a tak ďalej. Nevesta a ženích mali neraz ťažkú úlohu, ako udržať celú rodinu do obradu nerozhádanú... A čo sa fotografov týka,

Nevesta, Foto Michalec, Trnava, 1950, zdroj: autorka

svadba sa stala pre nich príležitosťou na stabilný zárobok nielen v minulosti, ale aj v súčasnosti. Dnes môžeme skonštatovať, že fotograf sa stal pomerne skoro po vynájdení fotografie súčasťou svadobnej mašinérie a podnes si v nej udržal svoje dôležité miesto. ■

Dedinský pár, prvá polovica 20. storočia, neznámy fotoateliér, zdroj: Západoslávské múzeum v Trnave

¹ <http://genealogy.euweb.cz/italy/odescalchi.html#1A>

² <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/berchtold1.html#BW>

³ Informácia od Tibora Grünnera, potomka klobučníkov Grünnerovcov

⁴ Informácia od Ladislava Vymazala ml., potomka Virsíkovcov aj Bauerovcov

Martin Neumann

Príbeh záhadného zmiznutia sochy trstínskej Panny Márie v Hájičku

Obdobie 18. storočia bolo časom exaltovanej náboženskej zbožnosti. Osvieteneckí panovníci, akými boli Mária Terézia a predovšetkým Jozef II., sa pokúšali (niekedy aj s pomocou cirkvi) obmedzovať tie prvky barokovej zbožnosti, ktoré nestáli na racionálnych základoch a obmedzovali ekonomický rast monarchie. Dodnes známe je rušenie kláštorov a rehoľných rádov. No medzi „nežiaduce“ prejavy zbožnosti patrila aj široká paleta sviatkov, procesií a pútí, ktoré odpúťovali ľudí od práce. Počet sviatkov bol preto výrazne zredukovaný, procesie a púte boli zrušené. Cisárske nariadenia sa nie vždy stretli s pochopením celej spoločnosti. Po smrti cisára Jozefa II. sa preto mnohé predosvietenecké náboženské tradície začali postupne oživovať. Pozoruhodným príkladom je trstínsky kostol v Hájičku. Spoločenský nedostatok po náboženskom vyžití sa s plnou silou prejavil práve tu, kde už existovala staršia mariánska tradícia. Od roku 1793 možno sledovať jej rýchlu obnovu, ktorá však bola aj vďaka cirkevnej vrchnosti potlačovaná. Nasledujúce riadky podávajú krátky príbeh spojený udalosťami okolo trstínskoho Hájičku, ktoré sa odohrali najmä v rokoch 1793 – 1794.

Trstínsky kostolík Panny Márie v Hájičku bol pravdepodobne postavený v 13. storočí, no do povedomia širokého okolia sa dostal až na konci 18. storočia. Vtedy bola na oltár umiestnená socha Panny Márie odetá v hodvábnych šatách. Čoskoro sa pri nej začali diať zázraky. Chýry o nej a o zázrakoch, ktoré mala spôsobiť, sa začali rozširovať v roku 1793. Kniha o dejinách farnosti spomína aj menovite niektorých ľudí, ktorí boli jej pričinením uzdravení. Išlo o Annu Hanušku z Plaveckého Podhradia, ktorej sa vrátil sluch po tom, čo sa pomodlila pred sochou Panny Márie. Zrak sa tu mal vrátiť Jakubovi Čonkárovi z Bukovej, ktorý bol vraj úplne slepý, a tiež invalidnému vojakovi Jánovi Kesselovi. O uzdravenie sa údajne Panna Mária postarala aj v prípade Jána Kociana a Anny Kormut z Košolnej, ktorí krívali. Po vyjdení z kostola sa vraj obaja uzdravili. Chýry o zázračných uzdraveniach sa začali šíriť ako lavína. V poslednú júlovú nedeľu roku 1793 sa preto pri kostole zhromažďilo okolo 700 ľudí, o týždeň neskôr ich sem prišlo už vyše

2 000. Okrem toho sa sem aj počas týždňa začalo zbíhať veľa ľudí so svojimi prosbami o uzdravenie. Neboli to len prostí dedinčania, ale aj ľudia putujúci do Šaštína či príslušníci šľachty. Aj tí tu žiadali Pannu Máriu o pomoc. Chýr o zázračnej soche Panny Márie preto čoskoro prekročil hranice trstínskoho chotára. To vzbudilo aj primeranú pozornosť cirkevnej vrchnosti. Tá sa však ku cirkevným zázrakom stavala veľmi zdržanlivo. Dôvodov bolo hneď niekoľko. Mnoho ľudí sa vraj neuzdravilo úplne, ako by sa pri zázraku čakalo, alebo uzdravenie nastalo až po nejakom čase, takže mohlo

byť len s ťažkosťami spájané s trstínskou Pannou Máriou. Preto bolo nariadené vyšetrovanie, ktoré malo prešetriť okolnosti zázrakov. Biskupský vikár Jozef Vilt 28. septembra 1793 nariadil, aby celú záležitosť vyšetril trstínsky farár Anton Fóriš v spolupráci s obecným predstaviteľom. Už o štyri dni neskôr odpísal farár Fóriš biskupskému vikárovi, že sa mu nepodarilo objasniť podstatu týchto zázrakov a chýry s nimi spojené. Odpoveď prišla 12. októbra 1793. Biskupský vikár Vilt v liste písal, že v dôsledku neobjasnenia spomenutých zázrakov bude uskutočnené nové vyšetrovanie. Až do jeho ukonče-

nia mal byť kostol zatvorený. Farárovi Fórišovi nezostávalo nič iné, než kostol zatvoriť. Nechal tak urobiť prostredníctvom obecného predstavenstva v jedno nedeľné predpoludnie. No stalo sa niečo nečakané. Popoludní vraj našli Trstínčania kostol otvorený, čo niektorí pripísali zásahu Panny Márie. Hovorili: „Farár pred nami zatvoril kostol, a Blažená Matka ho pre nás znova otvorila.“

23. októbra sa rozbehlo nové vyšetrovanie nariadené biskupstvom. Hlavnými vyšetrovateľmi boli Martin Paľšovič, dekan smolenického dekanátu a zároveň farár vo Veľkých Bresťovanoch, a Jozef Bajza, farár v Dolnom Dubovom. Vypočúvanie uzdravených Trstínčanov trvalo dva dni. Odpovedali na vopred pripravené otázky, ktoré boli poslané z biskupstva. Výsledkom vyšetrovania bol protokol, v ktorom sa tvrdilo, že uzdravenia nemožno považovať za zázračné, a teda sochu Panny Márie nemožno pripisovať tieto zázraky. Biskupský vikár Vilt dal 7. januára 1794 oficiálnu správu o výsledkoch vyšetrovania arcibiskupovi Jozefovi Batthyányimu. Súčasne mu predložil návrh, podľa ktorého mal byť trstínsky kostol so sochou Panny Márie zatvorený a socha mala byť odvezená do Trnavy. Sochu sa mali pokúsiť odnieť už spomínaní vyšetrovatelia, no bolo im to znemožnené obyvateľmi obce. Dokonca si mali dohodnúť nočné služby okolo kostola. Takto sa o bezpečnosť zázračnej sochy vo dne v noci staralo dovedna 12 mužov. Púte k soche Panny Márie v Hájčiku preto mohli zatiaľ nerušene pokračovať. S daným stavom sa však nemienil zmieriť arcibiskup, ktorý 21. januára 1794 zakázal slúžiť omše v trstínskome kostole Panny Márie a prikázal trstínskemu a okolitým farárom, aby

veriacim vysvetlili neopodstatnenosť údajných zázrakov. Ak by sa ľud aj napriek zákazu naďalej zhromažďoval okolo kostola, pohrozil, že nechá kostol zbúrať. Ľud však arcibiskupove hrozby nebral vážne. Aj naďalej chodieval ku kostolu k soche Panny Márie a údajnému liečivému prameňu, ktorý sa nachádzal v jeho blízkosti. Osudná chvíľa pre sochu Panny Márie a jej ctiteľov nastala v noci z 24. na 25. apríla 1794. Vtedy sa farár Fóriš rozhodol, že sochu z kostola odnesie. Ešte poobede 24. apríla išiel ku kostolu, kde našiel veľký dav ľudí. Myslel si, že v noci, keď bude okolie kostola s cintorínom prázdne, potichu a nikým nepozorovaný vojde do kostola a sochu odnesie. Ku kostolu sa vybral o 1 hodine ráno spolu so svojím spoločníkom. Ako sa priblížil v nočnej tme ku kostolu, strašne sa preľakol, keď uvidel veľké množstvo ľudí spiacich na cintoríne. Podľa jeho vlastných slov ho obľial studený pot. Nezostávalo mu však nič iné, než sa v absolútnej tichosti po špičkách priblížiť ku kostolu. Ako sa dalo najtichšie otvoril kostolné dvere a prejdúc ku oltáru, s čo možno najväčšou úctou vybral zo sklenenej skrinky sochu Panny Márie. Zabalil ju do látky a podal svojmu dôverníkovi, ktorý ju okamžite odniesol na faru. Fóriš, zamknúc kostolné dvere, sa opatrne vytratil z cintorína a vrátil sa na faru. Tam spolu so svojím spoločníkom ukryli sochu do posteľe v najzadnejšej izbe, aby ju nikto nemohol nájsť. Do Trnavy ju plánoval odnieť už nasledujúci deň, no znemožnila mu to obvyklá procesia a množstvo ľudí, ktorí putovali do Šaštína. V ten deň však Trstínčania zistili, že socha z kostola zmizla. V celej dedine nastal obrovský plač a krik. Fóriš sa snažil obyvateľov upokojovať. Medzi ľuďmi sa

okamžite začali šíriť rôzne teórie vysvetľujúce zmiznutie sochy. Fóriš sa začal obávať, že ľud raz príde na to, ako socha z kostola skutočne zmizla. Bolo preto nevyhnutné, aby sa sochy, ktorá bola stále na jeho fare, čo najrýchlejšie zbavil. Vikár Vilt písal 3. mája 1794 vo svojom liste arcibiskupovi, že bezvýsledne žiadal slúžneho, aby sprostredkoval prevoz sochy do Trnavy. Ten to kvôli strachu pred veľkým množstvom ľudí zhromaždených okolo kostola nechcel urobiť. Je otázne, či vikár Vilt už vtedy vedel o tom, že sa farárovi Fórišovi podarilo sochu ukryť na fare. Každopádne už 10. mája 1794 arcibiskup Batthyány vyslovil spokojnosť nad tým, že celá záležitosť okolo trstínskej sochy bola tak šikovne vyriešená. To znamená, že Fóriš sochu doniesol do Trnavy pred 10. májom 1794. Trstínčania však stále nezabúdali na sochu Panny Márie. Už 14. marca 1800 predložili ostrihomskej kapitule žiadosť, v ktorej požadovali navrátenie sochy z Trnavy do trstínskeho kostola v Hájčiku, kde bola vraj socha už vyše 300 rokov uctievaná. Prisľúbili, že sochu budú uctievať v tichosti, tak ako ich otcovia – bez rozširovania chýrov o zázrakoch. Ich žiadosť však vtedy nedosiahla úspech. Socha aj naďalej zostávala v Kaplnke sv. Michala v Kostole sv. Mikuláša. Jej opätovný návrat do trstínskeho kostola sa uskutočnil až po vyše 100 rokoch, v júni roku 1923 a až dodnes tam láka množstvo pútnikov. ■

Literatúra:

JEDLICSKA, Pál: *Kiskárpáti emlékek. Vöröskötöl – Szomolányig. Hely- s művelődéstörténeti tanulmány.* Budapest: Hunyadi Mátyás intézet, 1882, 343 s.
 MIKULEC, Jiří: *Náboženský život a barokní zbožnost v českých zemích.* Praha: Grada, 2013, 394 s.

Iveta Pospíšilová a Martin Jurčo, foto: Zuzana Dohnalová

Neologickú synagógu po rekonštrukcii sprístupnili verejnosti

Po osemmesačnej prevádzkovej prestávke spôsobenej rekonštrukciou interiéru Synagógy – Centra súčasného umenia na Halenárskej ulici sa tento výstavný priestor Galérie Jána Koniarka podvečer 18. februára znovu otvoril umelcom a verejnosti. Prvá výstava je Reflexia japonského umelca Tetsa Ohnariho.

Z histórie

Židovská komunita status quo ante si dala postaviť synagógu v roku 1891 podľa návrhov architekta Jakoba Gartnera (1861 – 1921), významného viedenského špecialistu na stavbu synagóg. Stavba budovy z charakteristického neomietnutého tehlového muriva s dvojvežovým priečelím v centre Trnavy bola dokončená v roku 1897. Židovská obec v Trnave mala v tom čase asi tritisíc členov.

Po druhej svetovej vojne sa priestory synagógy využívali ako päťposchodový sklad Domácich potrieb. Budova po požiari v šesťdesiatych rokoch minulého storočia začala viditeľne chátrať. V 90-tych rokoch ju trnavskí aktivisti prihlásili do zoznamu národných kultúrnych pamiatok, a tak sa ju podarilo zachrániť. V roku 1993 budovu čiastočne zrekonštruovala Galéria Jána Koniarka a začala sa využívať ako výstavný priestor. Avšak len sezónne, v zimných mesiacoch nebola v prevádzke, kvôli absencii vykurovania. Po rekonštrukcii je nainštalované podlahové kúrenie.

Rekonštrukcia

Po osemnástich rokoch prevádzky vznikla v roku 2012 iniciatíva na opätovnú rekonštrukciu. S využitím Európskych fondov a s podporou Ministerstva pôdohospodárstva sa podarilo v roku 2014 pripraviť projekt na revitalizáciu objektu. Rekonštrukčné práce sa začali 15. mája 2015 podľa pôvodného návrhu Ing. Tibora Psalmana a dvojice mladých trnavských architektov Novotný

– Kobliška. Keďže ide o pamiatkovo chránený objekt, architektonický návrh neobsahoval nijaké zásadné zmeny. „Urobili sme len malé úpravy,“ hovorí Ing. Psalman. „Sociálne zariadenie pre návštevníkov vrátane vozíčkarov. Tiež sklenený výťah, pretože predtým sa imobilní návštevníci nemohli dostať na poschodie. Je umiestnený zvnútra siene. Šatňu sme zriadili na poschodí, pretože na prízemí to priestorovo nebolo možné.“

Maľby v interiéri sú iba zakonzervované, nie komplexne zreštaurované tak, ako napr. v neďalekej ortodoxnej synagóge. Čiastočne sa tým rešpektovali potreby výtvarníckej obce a fakt, že priestor bude naďalej slúžiť predovšetkým na prezentáciu výtvarného umenia. Snahou kolektívu reštaurátorov pod vedením akademického maliara Ladislava Pavlovského nebolo uviesť budovu do pôvodného stavu, ale len zakonzervovať súčasný stav a čiastočne reflek-

tovať jej genézu prostredníctvom viditeľných sond. „Najskôr sme urobili prieskum, v akom stave sú jednotlivé časti budovy. Omietky boli dezolátne, pretože tam zatekalo zo strechy. Po obnove strechy a fasády sa pristúpilo k reštaurovaniu interiéru. Keďže štukové prvky aj rímsy boli deštruované, štuky sme rekonštruovali, rímsy sa robili nanovo. Najskôr ich však bolo treba vyčistiť od holubacieho trusu a podobne,“ hovorí Ladislav Pavlovský.

Po týchto úpravách začali robiť retuš určitých častí, ktoré sú prezentáciou vývoja farebných úprav, zreteľnou v obdĺžnikoch a trojuholníkoch, pričom celková plocha sa prekryla jemným okrovým tónom. Potom prišla na rad rekonštrukcia svätyne, maľba modrej oblohy a strieborných hviezd. Úplne zrekonštruovali výmaľbu stropu vo vchode do synagógy. „Pôvodná bola v dost dezolátne stave a nová sa nedala robiť na starom materiáli, tak

sme na ňu urobili sadrokartónovú plochu a na to sa urobila rekonštrukcia originálu. To bolo jedno z kompromisných riešení. Tiež sme fragmentovo zrekonštruovali umývadlá, ktoré tam už nie sú, ale pripomínajú sa aspoň štukovými prvkami.“

Trojakú funkciu synagógy ako priestoru pre veriacich pripomenul v príhovore počas slávnostného znovuotvorenia priestoru podpredseda Ústredného zväzu židovských náboženských obcí na Slovensku Peter Sallner. Bola nielen svätynou, ale plnila aj spoločenskú funkciu stretávania sa a vzdelávania. Posledné dve sa vymietli aj v jej premene na galériu.

Priestor synagógy sa bude využívať ako doposiaľ na výstavy súčasného umenia. Ako uviedol riaditeľ galérie Róbert Němeček, v rámci programu Galéria s otvorenou náručou venujú priestor mladým umelcom na experimentálne umenie, inštalácie, foto-výstavy a multimedialne žánre. Kopplova vila sa bude orientovať najmä na organizáciu výstav klasického výtvarného umenia.

Súčasná výstava

Na najzaujímavejšie výstavy v histórii Synagógy – Centra súčasného umenia nadväzuje aj súčasná inštalácia japonského sochára Tetsa Ohnariho (1980, Tokio) Reflexia v kurátorskej koncepcii Petra Megyesiho. Výstava sa koná pod záštitou Veľvyslanectva Japonska na Slovensku.

Japonský výtvarník po štúdiách na domácej univerzite pokračoval na Akadémii výtvarných umení a UMPRUM v Prahe. Od roku 2013 je doktorandom na Fakulte umení a dizajnu Univerzity Jana Evangelistu Purkyně v Ústí nad Labem. Pracuje s kameňom, drevom a sklom. Jeho tvorba je charakteristická citlivou reakciou na konkrétne podmienky a podnety prostredia, v ktorom vznikajú jeho diela.

Taká je aj site – špecifická inštalácia Reflexia, ktorú vytvoril pre trnavskú Synagógu. Tvorí ju 12

objektov visiacich zo stropu a poprepájaných lankami, z ktorých každý sa skladá z dvanástich okien v tvare trojuholníka s bielymi okennými ráhami. Trojuholníkov použil dovedna 144. Autor sa inšpiroval centrálnym oknom na východnej strane synagógy. Jeho trojuholníková štruktúra je založená na ústrednom symbole judaizmu – šesťcípkej Dávidovej hviezde, ktorá vznikla prienikom dvoch rovnostranných trojuholníkov. Motív hviezdy odkazuje ako memento na sakrálnu minulosť priestoru. Ohnari používa hexagram ako minimalistické sochárske tvaroslovie. Postup, keď rozkladá a preskupuje prvky a vytvára z nich nové objekty, vyvoláva asociácie na postupné vytesňovanie spomienok, prekrývanie stôp v pamäti a zmenu funkcie pôvodne sakrálného priestoru na galerijný.

Kurátor Peter Megyesi a Tets Ohnari sa stretli v roku 2013, keď vystavoval v trnavskej Synagóge v rámci skupinovej prezentácie sklárskeho ateliéru zo Zlína. Tento sugestívny priestor ho veľmi zaujal. Kontakt sprostredkovala PR manažérka Galérie Jána Koniarka Zuzana Dohnalová. Japonský umelec opakovane navštevoval synagógu ešte pred rekonštrukciou a intenzívne pracoval na tvorbe svojho diela.

„Každý priestor je inšpiratívny, všade možno niečo nájsť. Keď sa pozeráte okolo seba, v každom detaile kdekoľvek nájdete niečo zaujímavé. V tomto prípade ma oslovila najmä história budovy, premýšľal som, aký koncept vytvoriť,“ hovorí Tets Ohnari o vzniku inštalácie. Náročných momentov v následnej tvorbe idey bolo viac. Od technických problémov ako vyriešiť závesný mechanizmus, cez mimoriadnu veľkosť priestoru, jeho históriu, sakrálnosť, premeny v čase. „Veľký priestor je vždy výzvou,“ hovorí. Bielu farbu okenných rámov si vybral preto, lebo pred rekonštrukciou interiéru pôsobil svetlejšie. Pri tvorbe mu pomáhali aj priatelia – výtvarníci, pretože výroba komponentov nebola jednoduchá. Drevo na výrobu okenných rámov pochádza z českých lesov. Po skončení výstavy siieni dielo dopraviť domov.

Kurátor Peter Megyesi hovorí o autorovi výstavy ako o veľkom detailistovi a perfekcionista. „Je veľmi systematický, premýšľavý. Proces tvorby je preňho možno ešte zaujímavejší, než samotný výsledok. Na poschodí, na galérii synagógy možno na plátne sledovať aj časozberné video z jeho opakovaných tvorivých pobytov v synagóge.“ V tomto priestore sú umiestnené panely s fotografiami a informáciami o dvadsiatich zachovalých synagógach v strednej a východnej Európe. Návštevník tak má možnosť presvedčiť sa, že aj trnavská synagóga je súčasťou tohto európskeho kontextu. Dvadsať panelov zapožičal Balassiho inštitút z Bratislavy.

Slávnostnú atmosféru otvorenia synagógy umocnilo vystúpenie speváka židovských piesní Ervína Schonhausera v klavírnom sprievode hudobného skladateľa Igora Bázlika a vystúpenie drážďanského klaviristu Benjamina Kluma. Inštalácia Tetsa Ohnariho Reflexia bude v Synagóge prístupná do 15. mája. ■

Margita Kániková, foto: archív Magdalény Hajnošovej

Ako sa rodilo Hečkove Červené víno .....

Minulý rok sme si pripomenuli 110. výročie narodenia a 55. výročie úmrtia spisovateľa Františka Hečka, ktorý bol, spolu so svojimi bratmi Blahoslavom a Vítazoslavom, tiež literárne činnými, absolventom trnavského Gymnázia Jána Hollého. František bol najstarší zo siedmich súrodencov. Neľahký život v rodnej Suchej nad Parnou opísal v knihe Červené víno, ktorá spolu s Drevenou dedinou patrí vďaka povinnému čítaniu medzi najznámejšie. Obe knihy boli aj sfilmované a hlavne Červené víno ešte stále oslovuje divákov. Po premietaní filmu v zahraničí si jeho tvorcovia mohli vypočúť aj vetu: „Bože, aká je tá slovenská bieda krásna.“ Minulý rok Trnavský samosprávny kraj udelil Františkovi Hečkovi Čestné občianstvo in memoriam za celoživotný prínos pre kultúru. Začiatkom roka navštívila Trnavu jeho dcéra Magdaléna Hajnošová, rod. Hečková. Pri pohári červeného vína poskytla Novinkám z radnice tento rozhovor.

■ V Suchej nad Parnou sa narodilo veľa spisovateľov a významných osobností. Čomu možno pripísať, že táto pomerne malá obec neďaleko Trnavy dala Slovensku toľko významných osobností? Dobrému vzduchu, vody v Parnej alebo červenému vínu, ktorým František Hečko pomenoval svoju knihu?

- Áno, možno aj týmto skutočnosťami, ale patrí k ním aj prastará matka môjho otca Alojzia Polakovičová, známa „baběnka“ z románu Červené víno. Osudy románových hrdinov sú upravené, skreslené a niektoré aj vymyslené. Osudy „baběnky“ Alojzie sú však najbližšie k skutočnosti, i jej smrť zamrznutím vo Vlčej Doline. Otec o svojej prababke hovoril, že bola jeho prvou učiteľkou dejepisu, literatúry, vedela rozprávať nielen staré rozprávky, ale aj vymýšľať nové. Ale čítať nevedela. Preto ho pobádala do učenia a veľmi ju zaujímalo, čo sa deje vo svete. Priznal, že prapôvod jeho literárnej činnosti bol u prababičky. Vo svojej knihe Od veršov k románom okrem iného napísal: „Do knihy mi vošla prababička sama od seba – ako gazdiná do kuchyne. Bola už hotovým literárnym typom. Aj môj dedo, Ján Hečko, napriek veľmi ťažkej robote na vlastnom hospodárstve a práci sezónneho robotníka v trnavskom cukrovare, viedol si denník o práci na hospodárstve, aj o dianí okolo neho. Otec hovoril, že bez týchto

Hečkovci v roku 1931, zľava: František Hečko, Mária Jančová – snúbenica, matka, otec, Martin, Mária, Štefan Jančo – budúci švagor, dolu: Blahoslav, Ružena a Vítazoslav

zápiskov by sa asi neodhodlal na písanie Červeného vína.

■ **Minulý rok sa niesol v znamení výročí tvojho otca a jeho brata Bohuslava. Jeho život a tvorbu si kultúrna verejnosť pripomenula v Martine, ale aj v rodnej obci.**

- Áno, v Suchej sa konala veľká oslava na počesť troch významných osobností. 110. výročie narodenia a 55. výročie úmrtia Františka Hečka, 100. výročie narodenia jeho brata Blahoslava a medzinárodné ocenenie suchovskej husi. Zároveň sa prezentovala moja kniha František Hečko – život a Červené víno, v ktorej približujem život a literárnu tvorbu môjho otca. Písal nielen romány, ale začínal poéziou. Pracoval ako revízor v Ústrednom družstve úverových družstiev, aby uživil ro-

dinu. Neskôr pracoval v rôznych novinách. Ako vždy, jeho rodáci pripravili podujatie s veľkou láskou a na vysokej úrovni.

■ **Červené víno začal František Hečko písať na Orave, a tam vznikla aj podstatná časť tohto zaujímavého diela. Rodný kraj musel nosiť v srdci, lebo ho opisuje ako mapu. Sú všetky miesta názvy autentické? Vlčindol určite, ale čo Slivnica, Blatnica, Ochuchlov, Zelená misa a ďalšie?**

- Vlčindol je autentický, ostatné sú vymyslené. Všetci ľudia zo Suchej, okolia, aj z Trnavy si domyslia, že Slivnica je Trnava, Zelená Misa je Suchá. Rovnako sú vymyslené aj vedľajšie postavy ako Bolebruch, Pančucha, Ejhľadječka, Apoštol, Nehreš. V podstate sú v jednej postave spojené vlast-

nosti jedného až troch Sušancov. Ku kladným postavám sa ešte dnes hlási ich rodina, k tým iným nikto. Počas vojny sme bývali vo Svätom Jure, ale keď sa blížil koniec vojny, začiatkom roku 1944, z obavy pred bombardovaním a nedostatkom potravín presťahovali sme sa do maminho rodného domu v Dolnej Lehote na Orave, kde otec začal písať Červené víno. Ako som už spomínala, „baběnka“ je úplne autentická otcova prababka. Takmer autentickí sú Kristína a Urban Habdžovci, teda môj dedko Ján Hečko ako Urban a babka Rozália Hečková, rod. Branišová, románová Kristína, narodená v Dlhej, odkiaľ pochádza aj meno Habdža (poznámka autorky: Kto sa chce vyznať v bohatom rozkošatenom a posplietanom rodokmeni Hečkovcov a zistiť, ktorí z nich sa dostali aj do kníh, nech si prečíta knihu František Hečko život a Červené víno). Pôvodné, necenzurované dielo vyšlo v roku 1948, v ďalšom vydaní už zasiahla cenzúra a museli sa skrátiť dlhé náboženské motívy. Urobil to sám otec, aby sa jeho dielo neznehodnotilo. Ja som pôvodnú verziu románu z roku 1948 zrekonštruovala, a tak v roku 2013 vyšla necenzurovaná, pôvodná verzia.

■ Román Drevená dedina našiel svojich čitateľov, ale aj veľa odporcov. Tvoj otec bol nadšeným propagátorom združstevňovania?

- Myšlienku združstevňovania, o ktorej mal najlepšie predstavy, prijal s nadšením. Dej knihy sa odohráva vo fiktívnej dedine Stodolište, ktorej prototypom bola rodná obec manželky, Dolná Lehota na Orave. Román vyšiel v roku 1951 a vyvolal rozporuplné a hlavne nenávisťné reakcie. Do družstva ľudia vstupovali neochotne, a nie všetko bolo tak, ako to bolo opísané v Drevenej dedine. Cenzori mu vyhodili pasáže, týkajúce sa protestujúcich robotníkov v drevárskom závode.

Ako novinár mohol pozorovať výsledky združstevňovania. Písal reportáže, tzv. fejtóny, ktoré uverejňovala aj Pravda. Keď sa proces združstevňovania začal, neuvedomil si, že bude taký násilnícky a udeje sa toľko krivdy. Práve v týchto fejtónoch kritizoval prešľapy niektorých komunistických funkcionárov. Veľmi dojemný a vtípný bol fejtón o čerešniach z Borovej a z Ružindola a epidémii slintačky. Píchal do osieho hniezda, a preto mu Okresný výbor Komunistickej strany Slovenska v Trnave na istý čas zakázal novinársky vstup do okresu.

■ František Hečko aj napriek silnému katolíckemu prostrediu, v ktorom vyrastal, nebol nábožensky založený.

- Môj otec bol ateista, ale uznával náboženské tradície dediny, ktorá vyrastala na týchto princípoch. Preto ich tak bránil pri cenzurovaní jeho kníh. Tak ako bolo zvykom za prvej ČSR aj za Slovenského štátu, spisovatelia sa priatelili a stretávali bez ohľadu na politické a náboženské presvedčenie. Jeho priateľom bol napríklad aj Rudolf Dilong. V pracovni, nad stolom, kde písal Červené víno a Drevenú dedinu, visela lacná kópia obrazu Ježiš na hore Olivovej na kriedovom papieri. V tejto pracovni prijal zástupcov okresného výboru KSS, ktorí ho nútili napísať pamflet na biskupa Vojtaššáka, ktorého mali súdiť. Otec to odmietol slovami, že ho osobne pozná ako slušného človeka a za Slovenského štátu mu uverejňoval v novinách články. Boli veľmi nepríjemní a jeden z nich mu pri odchode pošepol, aby nedráždil, a ten obraz dal dolu. Obraz, ako spomienka na oravskú babku, mal pre neho veľkú citovú hodnotu. Aj tak mama odniesla obraz tetke Katre z Oravy. Časom sa stratil, ale vrátil sa ku mne úplne náhodou v roku 1986. Ten pamflet na Vojtaššáka napísal Ladislav Mňačko.

■ Máte chatu v Suchej s názvom Vlčia dolina. Tam obrába vinohrad aj Janka Pekarovičová Hečková, známa trnavská novinárka. Podľa mena je to iste vaša rodina.

- Spomínaný vinohrad sa otcovi podarilo zachrániť pred exekúciou, ktorú veľmi presne opísal v Červenom víne. Martin Hečko, starý otec Janky, brat môjho starého otca Jána Hečka, ešte pred začiatkom tých nešťastných procesov, keď starý otec musel platiť aj úroky z úrokov hypotekárnych úverov, mu chcel aspoň trochu pomôcť a časť z týchto pozemkov odkúpil. A to je ten vinohrad, ktorý obrába Janka Pekarovičová, vnučka Martina Hečka, moja sesternica. Je obdivuhodné, že táto útla žena dokáže robiť takú ťažkú prácu. Krv sa nezaprie, veď je vnučkou Martina Hečka a ako on, aj ona chce, aby vinohrad zostal v majetku Hečkovej rodiny.

■ Nesmieme zabudnúť ani na manželku Františka Hečka Máriu Jančovou, spisovateľku pre deti a mládež.

- Po otcovej smrti sme sa s mamou presťahovali do Bratislavy, kde mama pracovala v Mladých letách ako redaktorka. Posledné naše spoločné bydlisko, až do jej smrti v roku 2003, bolo v Karlovej Vsi. Mama s mojim dcérami, teda vnučkami, tam chodila na detské ihrisko. Nedávno som si v karloveských novinách prečítala, že mladí chcú spomínané ihrisko pomenovať menom Chucka Norrisa. Veľmi ma to nahnevala a išla som na miestny úrad v Karlovej Vsi. Starostka Dana Čahojová so svojim zástupcom Branislavom Záhradníkom boli veľmi ústretoví, keď som navrhla, aby ihrisko bolo pomenované po mojej mame. Na odhaľovaní pamätného kameňa mojej mamy sa okrem iných osobností zúčastnila aj Darinka Laščiaková, známa speváčka oravských ľudových piesní, dávna priateľka mojej mamy. Na ihrisku sa často stretávali. ■

Pavol Tomašovič

Dá sa rozumieť politickým hrám?

Kniha Michala Horského *Politické hry*, ktorá vyšla začiatkom tohto roka, mapuje z pohľadu politológa dianie v slovenskom verejnom priestore za posledných päť rokov, pričom jeho postrehy a pripomienky zachovávajú odborný odstup od jednotlivých politických subjektov. Viacero tém odznelo v mediálnom priestore, kde bol pozývaný ako uznávaný odborník.

S humorom sa zvykne povedať, že politike na Slovensku rozumie skoro každý. Len politikom nie! Doliehajúca skepsa i kritický postoj k reálnemu vytváraniu spoločného priestoru sú trochu zákonité. Horšie je to s hľadaním vinníkov za tento stav. V pozícii občana sa radi uspokojíme s tvrdením, že vinní sú politici, v krajnom prípade systém. Ako to v živote býva, všetko so všetkým závisí. Stav spoločnosti je výsledkom myslenia a konania všetkých, ktorí rôznymi spôsobmi vstupujú do tohto prostredia. Nielen politici, občania, voliči či nevoliči, ale aj úroveň myslenia a ekonomiky, vplyv zvonka, z minulosti, tradície i kultúry. Musíme sa priznať, že v dnešnej mediálnej a rýchlej dobe je komplex týchto vzťahov pre mnohých značne neprehľadný. Ak sa neuspokojíme len s vlastným pohľadom, zistujeme, že tak ako iné dôležité oblasti života, ani politika nie je len o tom, čo je viditeľné. A ešte menej o tom, čo je prezentované v médiách.

Pre lepšie porozumenie hľadáme niekoho, kto zvažuje a hlbšie analyzuje stav, videné i skryté. Kde-tu porozumeli aj médiá, že politika nie je len o pohľade redaktora či o ponuke sprístupnených informácií, ale porozumenie predpokladá poznať systémy fungovania, širší kontext, históriu, vývoj myslenia i princípy politickej kultúry. Politológia sa tak stala nielen predmetom vzdelávania, ale aj odborným pohľadom na spoločenské a politické javy s dôrazom na základné princípy demokracie.

V Trnave roky žije odborník, komentátor, politológ a vysokoškolský pedagóg, ktorý je známy na celom Slovensku. Je ním Michal Horský. Svoju popularitu však nevystaval na mediálnych pre-

zentáciách, ale na konkrétnych postojoch vo verejnom živote.

Najskôr to bola jeho angažovanosť v rokoch 1962 až 1968 v Echu bratislavských vysokoškolákov, kde bol práve v obdobiach „politkej jari i mrazu“ výkonným redaktorom. Prirodzeným dôsledkom jeho vernosti ideálom bolo „normalizačné upratanie“ do Slovenského ústavu pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody v Bratislave. Po roku 1989 sa angažoval pre veci verejné a stal sa členom redakcie *Verejnosť*, neskôr poslancom Federálneho zhromaždenia ČSFR a členom ústavnoprávneho výboru. Na Trnavskej univerzite prednášal v rokoch 1992 až 2006 a podieľal sa na jej znovuoživení. Bol aj zakladateľom katedry politológie na Fakulte humanistiky a Nadácie *Universitas Tyrnaviensis*. V rokoch 1995 až 1996 absolvoval študijný pobyt vo Washingtone a v rokoch 2008 až 2009 pôsobil ako odborný asistent na UCM Trnava. Od roku 2007 vystupuje čoraz častejšie ako komentátor, publicista a politológ pre rôzne médiá.

Tento stručný náčrt pôsobenia Michala Horského vyústil v tomto roku do publikovania knihy *Politické hry*. Ponúka v nej rozhovory, vystúpenia i komentáre, ktoré mapujú politické dianie na Slovensku od roku 2011 až dodnes. Súhrn najdôležitejších posunov v slovenskom priestore vnáša svetlo do pochopenia politických turbulencií a sporov, no zároveň ponúka aj odborný pohľad na širšie súvislosti a problémy demokracie u nás. Prirodzene, pri vyhranených politických názoroch môžu viacerí čitatelia polemizovať s postrehami autora. Ten však uchováva stranícku neutralitu pri komentovaní politických krokov a

vyvážený postoj ku všetkým relevantným stranám pôsobiacim na našej scéne. Michal Horský patrí k zástancom demokracie, založenej na princípe parlamentnej demokracie, ktorej nosným znakom sú politické strany. Uvedomuje si ich súčasnú krízu, ktorá spočíva predovšetkým v strate ideí a hodnôt. Za dôležitý pokladá ich návrat do reálneho politického diania, ktorý však zároveň predpokladá dôslednú kritickú sebareflexiu jednotlivých štruktúr a strán. Pri predpoklade zachovania demokracie nepovažuje koncept tzv. nepolitickej politiky či politiky bez politických strán za dlhodobý štandardný stav. Pozoruhodná je aj jeho vízia do budúcnosti. Upozorňuje na nástup „bezhodnotovej, virtuálnej, mediálne inscenovanej politiky“, no zároveň verí, že toto obdobie preklenieme a „neuviazneme vo všeobecnom chaose“ (s. 221).

Po formálnej stránke je kniha rozdelená na päť kapitol, pričom prvé štyri na seba nadväzujú v časovej línii rokov 2011 až 2015. Záverečná piata kapitola s názvom *Bieda ideológií alebo politiky* načrtáva širší pohľad na slovenskú politickú scénu. V závere sa nachádza zamyslenie mladšieho slovenského politológa Jozefa Lenča nad knihou, ktoré výstižne charakterizuje živé telo demokracie alebo, ako to najlepšie vystihuje samotný názov tejto časti, *Srdce a kostra demokracie*. Bonusom pre čitateľa sú nielen prílohy, ktoré obsahujú grafy jednotlivých volieb od roku 2010, počet a podiel zvolených starostov a primátorov za jednotlivé politické subjekty, ale aj DVD nosič, ktorý prináša súbor vybraných úvah a rozhovorov s Michalom Horským. ■

Martin Jurčo, foto: archív Divadelného ústavu

Hafiho päť rokov na trnavských doskách .....

Spomínať desiatky jeho divadelných, televíznych, rozhlasových a filmových postáv – to by skutočne vydalo na dlhý zoznam. Jeho aktívnu divadelnú kariéru, ktorá trvala od útleho detstva v štyridsiatych rokoch v rôznych detských postavách, až do posledných dní života, zmapovali divadelní odborníci. Bolo to aj v zaskočení jeho náhlym odchodom z tohto sveta v čase príprav veľkého programu oslavy jeho osemdesiatin v bratislavskom Věčku. Ako herec bol predurčený stvárňovať širokú paletu postáv – od dramatických vážnych rolí až po bujaré postavy, komediálne hravé, a keď bolo treba, aj zaspieval. Leopold Haverl (* 16. február 1936 Bratislava † 5. február 2016 Bratislava) bol predovšetkým členom Činohry Slovenského národného divadla v Bratislave, no päť rokov strávil aj na trnavských doskách.

Škoda, že dodnes nevznikli komplexnejšie dejiny Krajského divadla v Trnave. Existovalo len päť rokov (v období 1960 – 65), no jeho aktivita výraznejšie ovplyvnila aj naše profesionálne divadelníctvo. Nečudo, veď po administratívnom zrušení stáleho súboru Krajského divadla jeho herci ako E. Rysová, Z. Kolínska, Z. Furková, L. Greško, Ž. Martišová i dramaturgovia ako I. Rusnák či V. Muránska posilnili divadlá v Bratislave i Nitre. K výrazným osobnostiam patrili aj Leopold Haverl, veď bol počas piatich sezón na trnavskom javisku prakticky vo všetkých inscenáciách.

Osvetliť toto obdobie Leopolda Haverla sa nám na stránkach Noviniek z radnice jeho očami už nepodarilo, aj keď sme dlhšie obdobie hľadali v jeho bohatom programe priestor na spoločný rozhovor. Novinári sa totiž takmer vždy zamerali najmä na jeho bratislavské obdobie, a tak sa Krajské divadlo v Trnave zväčša do rozhovorov „nezmesťilo“. Bolo len pri výpočte scén, na ktorých pôsobil.

Leopold Haverl začínal v máji 1960 ako Fiodor v Bubeníčke (1960), hral Martina Kabáta v hre Na posiedkach s čertom (1960), Horáca v škole žien (1961), Demetriusa v Sne noci svätajánskej (1961), Simona Chachavu v Kaukazskom kriedovom kruhu (1963), Florinda

Aretusa v inscenácii Sluha dvoch pánov (1963), Laertesa v Hameľovi (1964) a napokon aj Miška Čajku v Hájníkovej žene (1965) spolu so Zitou Furkovou v poslednej svojej kreácii na scéne trnavského divadla. Táto inscenácia mala premiéru v marci v roku 1965 a bola to 23. postava Leopolda Haverla na scéne Krajského divadla v Trnave. Vtedajšou jeho manželkou bola Viola Haverlová rod Pastiríková (nar. v r. 1935), s ktorou Leopold prišiel z Dedinského divadla. Počas celej éry Krajského divadla bola „trnavskou“ šepkárkou a po jeho zrušení pôsobila mimo divadla.

Aj keď sa pri nedávnej rozlúčke s Leopoldom Haverlom spomí-

nali najmä jeho divadelné a televízne postavy, pripomeňme, že vtedajší súbor Krajského divadla bol prizývaný aj k príprave rozhlasových dramatických relácií. Nebolo to len preto, že vtedajšia rozhlasová dramaturgia pripravovala veľký objem produkcie, ale aj pre zaneprázdnenosť bratislavských hercov. Členovia Krajského divadla v Trnave dokončili aj dve rozhlasové hry: V marci 1962 to bola rozhlasová hra Štart do života od Atanasa Mandadžieva, Gusty Dočevskej a Jána Pavleca (účinkovali: Leopold Haverl, Žofia Martišová, Július Farkaš, Matúš Jarábek, Dušan Gabura, Beňo Michaliský, Karol Strážnický a ďalší) a v apríli 1962 to bola rozhlasová

veselohra Ovocie okamihu od Gyrfása Miklósa a Teodózie Drobnej (účinkovali: Leopold Haverl, Ľudmila Ďurčeková, Eva Rysová, Božena Slabejová, Jozef Mihálik, Jozef Ligda a Ľudovít Greššo). Už sme spomínali aj spevácke nadanie Leopolda Haverla. Okrem drobných figúrok, ktoré stvárnil napríklad v muzikáli Na

skle maľované, vytvoril pred niekoľkými rokmi výraznú postavu v nitrianskom titule Jozefa Bednárika Grék Zorba. Pri poslednej rozlúčke s Leopoldom Haverlom v SND sme mohli vidieť aj jeho kreácie z populárneho a často reprízovaného televízneho spracovania operety Florimonda Hervého a Ľubomíra Feldeka

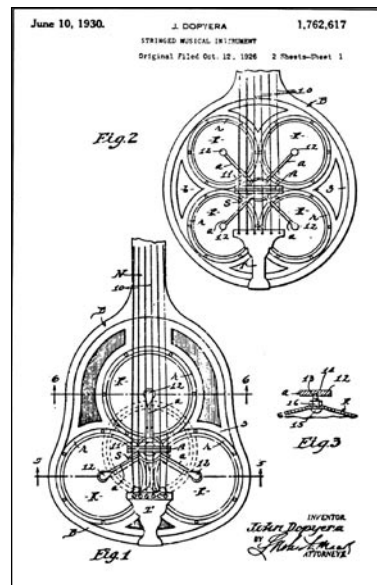
Mamzelle Nitouche. Popri trnavskej rodáčke Eve Kostolányiovej v postavách Denisy a Mamzelle Nitouche stvárnil Leopold Haverl dvojrolu poručníka Champotieux a žiarlivej Coriny. Program o Leopoldovi Haverlovi, kde sa bude spomínať aj na toto trnavské obdobie, bude v apríli v bratislavskom V-klube. ■

(B) Malý Dobrofest a deväťdesiate narodeniny rezofonického dobra

Medzinárodný hudobný festival Dobrofest-Trnava je už dávno minulosťou, no spomienku naň oživí aj v tomto roku Koncert pre Johna Dopyeru s podtitulom Malý Dobrofest, ktorý sa uskutoční v piatok 11. marca o 19. hodine v hudobnom klube Music a Cafe v City Aréne. Ako to vyplýva už z jeho názvu, bude, podobne ako kedysi Dobrofest, venovaný pamiatke vynálezcu rezofonickej gitary – dobro Jánovi / Johnovi Dopyerovi (1893 – 1988), ktorý nielenže daroval svetu jedinečný hudobný nástroj s nádherným zvukom ale jeho pomenovaním dostal slovenské slovo dobro do slovníka tisícov muzikantov na celej zemeguli.

Rodákovi zo Záhoria, ktorý vyrastal v neďalekej Dolnej Krupej a preslávil sa v USA, trnavské mestské zastupiteľstvo udelilo v roku 2003 Čestné občianstvo mesta Trnava in memoriam a od roku 2012 jeho meno nesie aj jedna z ulíc v lokalite Za traťou pri Kamennom mlyne. Spomínaný koncert bude v tomto roku v znamení 90. narodenín dobra, keďže John Dopyera skonštruoval prvý model svojej rezofonickej gitary práve pred 90 rokmi a krátko nato, v októbri 1926, si ju dal v USA aj patentovať. Okrem toho si v tomto roku pripomíname aj 20. výročie otvorenia Dvorany slávy dobra v Trnave, prvého a doteraz jediného múzea rezofonických nástrojov nielen na Slovensku, ale i v celej Európe a 15. výročie vydania prvej poštovej známky s vyobrazením rezofonickej gitary na svete, ktorú v lete 2001 vydala Slovenská pošta a jej slávnostné uvedenie sa uskutočnilo v Divadle Jána Palárika. „Toto je už tretí ročník Koncer-

tu pre Johna Dopyeru, ktorý sa uskutoční s podporou Mesta Trnava, a v tomto roku patrí vďaka za finančnú pomoc aj Trnavskému samosprávnemu kraju. Koncertom sa snažíme nadviazať na tradíciu dnes už nejestvujúceho festivalu Dobrofest-Trnava, ktorý preslávil meno nášho mesta aj v zahraničí a návštevníkom chcem jeho bohatú históriu pripomenúť aj prostredníctvom mini výstavy starých plagátov Dobrofestu v priestoroch klubu,“ povedal spoluorganizátor koncertu Marián Princ. „Samozrejme, nebude to len o výročiach a spomienkach, ale hlavnú rolu bude v priebehu večera hrať hudba. V tomto roku sa o ňu okrem celého radu známych slovenských dobrostov ako sú Milan Benkovič, Peter Szabadoš, Ľuboš Beňa či Bonzo Radványi, postarajú aj hostia zo zahraničia, vrátane amerického country speváka Willie Jonesa s jeho Bandom, známeho britského akustického bluesmana Davea Peabodyho z Londýna, ktorý už kedysi hral v Trnave na Dobro-

Prvá žiadosť Johna Dopyeru o patent na gitaru s tromi rezonátormi z 12. októbra 1926. Zdroj: *The History & Artistry of National Resonator Instruments*

feste, či countryfolkovej dvojice Jakub Racek a Radek Vaňkát z Čiech. Veríme, že všetci fanúšikovia country, bluegrassu, folku a bluesu, slovom, dobrej hudby, si na našom Malom Dobrofeste prídu na svoje.“ ■

Martin Jurčo; foto autor a archív E.L.

Trnavský životný prológ Jaroslava Laifera

Naše mesto sa stáva životnou zastávkou pre mnohých tvorivých ľudí. Už sme hovorili napríklad o vynikajúcom režisérovi a dramaturgovi Novej scény v Bratislave Bedřichovi Kramosilovi, ktorý sa v Trnave narodil a potom šiel svojou tvorivou cestou ďalej v hlavnom meste. Tentoraz sa pristavíme pri životnej ceste vynikajúceho skladateľa, aranžéra a kapelníka Jaroslava Laifera (*23. január 1930 Žďár nad Sázavou †23. apríl 1970 Praha). Aj pre mnohých Trnavčanov je zaiste prekvapujúce, že skladateľ takých piesní z 50. a 60. rokov ako Svadobná kytica, Kroky k tabuli, Malé medved'a, Sedem čiar a mnohých orchestrálnych skladieb, bol začas tiež Trnavčanom.

Pripomeňme, že s menom klaviristu Jaroslava Laifera sa spájali moderné trendy, ktoré vychádzali z amerických vzorov swingovej hudby. Narodil sa na Morave, od roku 1946 žili rodičia v Oščadnici, kde si našiel jeho otec zamestnanie. Jaroslav absolvoval Gymnázium v Žiline. V rokoch 1949 – 1955 vyštudoval Lekársku fakultu Univerzity Komenského v Bratislave a potom pracoval v Ústave patologickej anatómie na Sasinkovej ulici v Bratislave.

Popritom bol Jaroslav Laifer veľmi aktívny ako hudobník, bol členom progresívneho vysokoškolského tanečného orchestra Kolektív 52 a členom orchestra Jána Siváčka. Neskôr viedol aj svoj vlastný big band, bol tiež vedúcim a dramaturgom veľkého tanečného orchestra v bratislavskej Tatra revue. Jeho skupina L-kvintet sa stala druhým hudobným súborom na scéne Tatra revue. Hudba Jaroslava Laifera sa dostala aj do filmu, bola napríklad súčasťou medzinárodne oceňovaného hudobného filmu Georgisa Skalenakisa Konečná stanica rytmus. Jaroslav Laifer zomrel krátko po štyridsiatke nečakane po komplikáciách v súvislosti s operáciou žľazníka. Na trnavské obdobie Jaroslava Laifera sme sa spýtali jeho prvej manželky Edity, ktorú Trnavčania poznajú najmä ako zdravotnú sestru z trnavskej nemocnice. Jej životný príbeh sa sčasti prekrýva s jeho, a nemožno ich oddeliť. Edita Laiferová (rod. Kolláriková, nar. 27. mája 1934 v Trnave) vyrastala pri štadióne na Športovej ulici. „Bola to krátka ulička, takže

sme sa všetci poznali. Moje detstvo, to bolo prakticky výlučne v chlapčenskej spoločnosti. No moje susedky boli Soňa Valentová aj Kamila Demusová (Vaculíková), ktorá bola riaditeľkou hudobnej školy a jej manžel bol profesorom na trnavskej priemyslovke. Bola to taká položidovská ulica, takže sme najmä ako deti za slovenského štátu veľmi citlivo vnímali transporty Židov do koncentračných táborov. Trnava bola mestom s aktívnymi ľuďmi a gardistami, a mnohí robili v tejto oblasti aj nadprácu. V priebehu troch dní odišlo do koncentračného tábora z našej ulice desať židovských detí. Zostali sme zo dňa na deň bez kamarátov. Napríklad Soňa Valentová mala dve sestry, ktoré boli moje dve kamarátky. Jedna bola Olinka a druhá Vierka. Keď Soničkini rodičia počuli, čo sa deje, chceli ich uchrániť tým, že ich dali prekrstiť na evanjelikov

a ukryli v sirotinci v Modre. No jeden trnavský policajt, ktorého meno si ešte podnes pamätám, ich udal, a tieto deti išli do koncentráku. Po rokoch som sa stretla s ďalšími očitými svedkami tejto udalosti. Bola som v Bojniciach v kúpeľoch, kde som sa stretávala s manželským párom z Izraela. Rozprávala som im túto svoju životnú príhodu a pánovi sa rozkotúľali slzy po tvári. Myslela som si, že som niečo nevhodné povedala. No on mi hovorí: Bol som pri tej udalosti v modranskom sirotinci, no mal som to šťastie, že ma slovenskí gardisti nezobrali,“ spomína Edita Laiferová. Soničkini rodičia sa vtedy volali Wertheimerovcí. Počas najhoršieho obdobia slováckštátovských deportácií sa zhruba tri roky spolu s dvomi manželskými pármami schovávali v hrobke na evanjelickom cintoríne. Vychádzali len v noci, keď im hrobár nosil jedlo. Prišiel začiatok rokov päťdesiatych a pre Editu to znamenalo stretnutie s Jaroslavom. Vtedy už pracovala v trnavskej nemocnici ako operačná inštrumentárka, neskôr až do dôchodku bola asistentkou na anesteziologicko-resuscitačnom oddelení. S úctou dodnes spomína na lekárov, s ktorými mala možnosť pracovať. Napríklad docent Andrej Kukura, lekárky Terézia Litomerická, Darina Nábělková, Anna Danajová a ďalší. „V roku 1954 docent Kukura úspešne operoval v Trnave hlavu jednej mladej pacientke. Bol to na tú dobu unikát, a dnes sa to robí bežne. Vtedy sme nemali ani potrebné technické vybavenie

a podmienky na takúto špecializovanú operáciu," spomína Edita Laiferová a pripomína, že bolo pre ňu čťou, že si ju docent Kukura vybral, aby inštrumentovala pri takomto zákroku, a keďže ešte nemali ani pooperačné izby, strávila s pacientkou po tomto výkone celú noc. Edita Laiferová bola prvou civilnou inštrumentárkou, keďže v trnavskej nemocnici do augusta 1955 pracovali len rádové sestry.

„Jaroslavov otec dostal prácu v trnavskom Figare, a tak sa presťahovali do nášho mesta. Jaroslav potom dochádzal do Bratislavy na štúdiá a neskôr aj do práce. Keď sme sa zoznámili, bol ešte medik. Spoznali sme sa na veľkom nemocničnom plese v trnavskom Kovosmalte. Jaroslav tam hral v orchestri Jána Siváčka," hovorí Edita Laiferová. Ich známosť pretrvala tri roky a v poslednom ročníku sa rozhodli, že sa zoberú. Hrozilo totiž, že Jaroslav dostane umiestnenku na východ republiky. Svadba bola v januári 1955 v Bazilike sv. Mikuláša a na jar toho istého roka Jaroslav pracoval. „Vtedy sa už naplno venoval hudbe. Celé noci písal. Vtedy ešte neboli notové papiere ako dnes. Dokonca som mu ich musela linajkovať. Inak, na klavíri som hrala aj ja. No keď prišiel do našej rodiny, odvtedy som nehrala, pretože on hral nádherne a mala som z toho komplexy (smiech). Mnohé skladby vznikli u nás doma – napríklad Malé medvieďa alebo Svadobná kytica. Najmä tú pieseň si pamätám, pretože mi ju Jaroslav venoval. Mali sme z nej citát aj na svadobnom oznámení. Text napísal manželov priateľ z známeho trnavskej rodiny Forischovcov – Michal Forisch. S Jaroslavom sa stretli v Thalmeineri, a tam vznikol text Svadobnej kytice. Text tejto piesne si pamätám dodnes: Verím ešte dnes, jak v časoch detských liet, že v ružu krásnu anjel lásku dychom premenil / Do rúk mojich si vložil milý dnes / Tento biely kvet s menom Kytica svadobná /

Až ružičky zvädnú / Láska v nich skrytá žiť bude večne.“ Mladí manželia Laiferovci bývali na Športovej ulici. Každý deň Jaroslav cestoval vlakom, neskôr autom do Bratislavy. Ešte v tom roku sa im narodil syn Jaroslav a po piatich rokoch (v r. 1960) druhý syn Miloš. „Boli sme priateľmi so speváckou dvojicou – manželmi Markovcami, takže bolo jasné, že Miloš sa bude volať po Milošovi Markovi," hovorí Edita Laiferová. Žiaľ, roky nášho spoločného života sa mu ešte skrátili vojenčinou, na ktorú musel nastúpiť po skončení vysokej školy. Jaroslav bol mimoriadne úspešný a práce v Bratislave mu pribúdalo. Prišiel jún 1964 a Jaroslav odišiel do Bratislavy definitívne. „Odišiel na nahrávanie a viac sa nevrátil. Odvtedy nekomunikoval s rodinou, ani s deťmi," hovorí Edita Laiferová. Žiaľ, aj Miloš Marko odišiel z tohto sveta minulý rok na jeseň. Jaroslav Laifer si našiel novú partnerku v Bratislave. Napriek tomu Edita stále skladala čriepky z jeho úspešného života. Odkladala si novinové články, bulletiny z programov, fotografie. „Veď bol otcem mojich detí. Bol pozorným mužom, vynikajúcim hudobníkom," hovorí Edita a dodáva: „Posledný obrázok svojej rodiny, ktorý mal možnosť vidieť, to bolo

krátko pred jeho štyridsiatkou. Na jeho narodeniny v januári 1970 sme mu poslali veľkú fotografiu, na ktorej boli dvaja jeho synovia. Zakrátko zomrel.“ Jaroslav po odchode z Trnavy prestal komunikovať aj so svojimi priateľmi. Azda s výnimkou tých, čo pracovali v hlavnom meste, ako bol napríklad hudobný skladateľ a trnavský rodák Karol Elbert. Celý jeho život sa preniesol do Bratislavy a neskôr aj do Prahy. A aký bol ďalší osud jeho detí? „Moje deti by možno mali hudobné nadanie. No zanevreli na hudbu, aj keď sme na našej ulici mali hudobnú školu. Starší syn sa začas trochu hudbe venoval, študoval na Vysokej škole dopravnej v Žiline, a tam robil hudobné produkcie. V súčasnosti sa starší Jaroslav venuje športu, presnejšie povedané, hokeju. Bol prezidentom Dukly Trenčín a dnes je generálnym manažérom ŠHK 37 Piešťany, býva v Trenčíne a má dve deti a dve vnúčatá. Mladší Miloš je lekár a venuje sa farmácii. Má tri dcéry, z nich jedna je farmaceutka," hovorí Edita Laiferová, ktorá si po odchode do dôchodku splnila svoj dávny sen – mať svoj obchod s orientálnym a darčekomovým tovarom. A napriek vyššiemu veku sa jej to dodnes darí. Má obchodných partnerov dokonca aj v Indii, priamo z Dillí. ■

Martin Jurčo, foto: autor, archív BŠ

Benjamín Škreko: Rodokmeň Trnavy je plný príbehov pokračujúcich v nás

Meno Benjamína Škreka mnohí z nás identifikujú desaťročia aj mimo Trnavy, nielen preto, že jeho tvorba je originálna, ale aj podoba mena je ľahko „spárovateľná“ s jeho nositeľom. Aj vďaka tomu, že svoje trnavské témy hájil aj v celoslovenskom kontexte. Kedysi z podoby svojho mena vytiahol v Roháči vo svojej rubrike s názvom Tiché škreky. Kým ako spisovateľ si ľahšie poráta svoje papierové „deti“, v prípade novinárskej práce je to naozaj problém. Zatiaľ má na konte 20 rozhlasových kabaretov a hier, štyri divadelné hry a štyri knihy.

Benjamín Škreko (*9. apríl 1949 v Hrnčiarovciach nad Parnou) na základnú a strednú školu chodil v Trnave v období častých reforiem. Do prvej triedy nastúpil v roku 1955 na II. osemročnú strednú školu (Pod Rádiom) na Engelsovej (dnes Rázusovej) ulici, ktorú už pod názvom VI. základná deväťročná škola dokončil v novej pavilónovej škole na Gorkého ulici. V roku 1964 zmaturoval na Strednej všeobecno-vzdelávacej škole a potom vyštudoval knihovedu a vedecko-technické informácie na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave.

Celý život pracoval ako novinár a popritom bol aj literárne aktívny. Najprv začínal v Trnavskom hlase (1972 – 74), potom v humoristickom časopise Roháč (až do jeho zániku v roku 1991) a do roku 2011 v rozličných periodikách. Napokon zakotvil opäť v Trnavskom hlase ako redaktor (2011 – 2014). Najnovšie je aj čestným občanom Trnavy.

■ Hrnčiarovce nad Parnou sú skoro súčasťou Trnavy, aj keď v období, keď si sa narodil, iste nebolo naše mesto také rozrastené. V akom prostredí si vyrastal?

- Bol som šieste zo siedmich detí. Narodil som sa v jednoizbovom domčeku v Hrnčiarovciach nad Parnou, a keď som mal päť, presťahovali sme sa do Trnavy na Linčiansku. Sídliisko pozostávalo z rodinných domčekov a dvojposchodových činžiakov. Byty aj domy prideľoval národný podnik Kovosmalt iba mladým rodinám a toľko detí rozličných vekových kategórií som odvtedy na jednom

mieste v živote nevidel. Keď sme prišli zo školy, len sme hodili tašky do kúta a už sme sa naháňali pri potoku, na konskom trhu, na ihrisku alebo len tak medzi barakmi. Vchody či bránky sa nezamykali ani v noci. Dnes sa mi to nechce veriť, ale od šenku U Krištofíka na dnešnej kruhovke pri nemocnici až po tabuľku koniec Trnavy sme sa všetci navzájom poznali podľa mena, vedeli sme, kde kto robí, koľko ich je detí a ako sa učia.

■ Čím boli tvoji rodičia? Mali nejaký vzťah k umeniu, alebo dokonca k písaniu?

- Mama bola domáca, ale milovala role, sady a poľné práce. Keď v Hrnčiarovciach dozrievali čerešne a u Zemana marhule, dva mesiace sme nezliezli z rebríka. Ináč krásne vyšívala, od prestierania až po ľudové kroje. Žiaľ, mala astmu a slabé srdce, zomrela ako päťdesiatročná. Tata zoberal z meštianky jeho hrnčiarovský sused Ján Hlúbik na saleziánske gymnázium

do Turína, ale rok pred maturitou nastala hospodárska kríza a rodičia ho už nemohli financovať. Napokon však robil úradníka, potom v stráži v Kovosmalte. Odmala ho bavila hudba, ovládal harmónium a husle, prekladal z taliančiny, fotografoval, hral ochotnícke divadlo, písal si denníky, knihu spomienok... Tak to cítim, že som toho po ňom hodne zdedil, až na poriadkumilovnosť a zodpovednosť.

■ Čo ťa v detstve najviac ovplyvnilo tak, že si si na to neraz pri písaní spomenul?

- To, čo mali v sebe zakodované obaja rodičia, a to je úcta k ľuďom, slušnosť, znášateľnosť, nezištná pomoc. V tomto bola neprekonateľná najmä mama. Keď u nás večer v búrke zaklopal žobrák, pokojne mu darovala otcov oblek. Alebo dovedla z mesta prenocovať kolotočiariku rodinu s tromi deťmi a poľ roka im nedokázala povedať, že už by mohli odísť. U nás siedmich nestrpela, aby sme ostali dlhšie pohádaní. Keď spozorovala hnev, museli sme sa objasniť a navzájom si odpustiť. Ostalo nám to dodnes, keď sme už všetci dávno babky a dedkovia.

■ Z tých otcových spomienok ste sa dozvedeli nejaké dovedy zamľčované tajomstvá?

- Ani nie, sú to chronologicky zoradené fakty a udalosti o našom rode od začiatku 19. storočia, čiže z čias mojich prapraparadičov. Vzácne sú preto, že v ústnej forme by sa iste zachovali iba v hrubých obrysoch, ak vôbec. Synovec podľa nich vytvoril taký obsypaný rodstrom, aký nemá ani Pálfy, a to sa ešte chystáme do uhorských

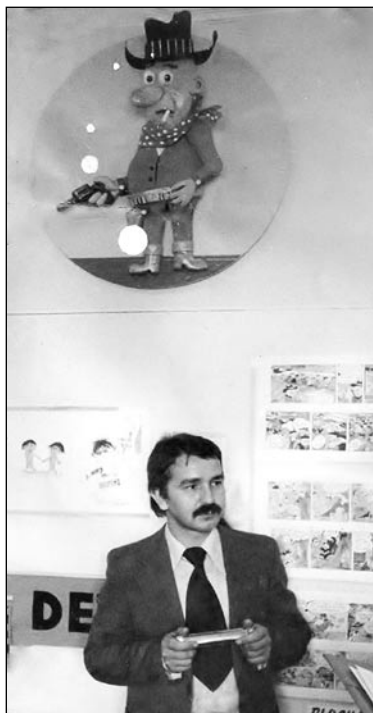
matrik, ktoré by nás mohli zaviesť až do jozefínskych, možno až tereziánskych čias. Na jar nás čakajú výpravy na fary v Kočovciach, Abraháme, Pavliciach a ďalších matričných obvodoch, do ktorých nám otec pootvoril dvere. Ešte tento rok chcem z tejto sľubnej suroviny vyťažiť knižku, nie však suchú kroniku, ale zbierku próz s literárnymi ambíciami.

■ O tejto knižke bude v našom trnavskom kontexte ešte reč, preto zatiaľ viac neprezrádzajme. Kofk'á by to bola v poradí?

- Zatiaľ piata. Prvou bola zbierka humoristických poviedok Výhovorka, ktorú sme vydali v osemdesiatych rokoch v spoluautorstve s Milkou Lopašovskou a Tomášom Janovicom, ešte ako kolegovia v Roháči. Druhá je knižka epigramov a aforizmov Neskorý zber. Minulý rok mi vďaka podpore Klubu priateľov Trnavy vyšli Sonety pre Trnavu, ktoré som cizeloval od roku 2011 a konečnú tvár zbierke dal umelecký fotograf a grafický dizajnér Waldemar Švábenský. On upravil a ilustroval aj moju zatiaľ poslednú knižku, zbierku poézie Babie telo, ktorú vlni vydal Spolok slovenských spisovateľov.

■ Hoci už humoristický týždenník Roháč dávno zanikol, v našom meste stále žije povedomie, že v ňom mali zastúpenie Trnavčania Ladislav Szalay, Koloman Uhrík a Benjamín Škrekó. Aká bola tvoja cestačka do jeho redakcie?

- Po skončení vysokej školy som nastúpil najprv do Trnavského hlasu a po dvoch rokoch ma ako svojho dovtedajšieho prispievateľa privinuli na hrud' roháčisti. Prilepšoval som si aj písaním pre rozhlas a časom som sa z poviedok a scénok etabloval ako autor kabaretných pásem a hier pred deti aj dospelých. Spomínal som, že otec bol nadšený divadelník a nakažil tým nielen môjho staršieho brata Ferka, vyštudovaného herca v generácii Soničky Valentovej a Karčeho Čálika, ale aj mňa. Chvilu som sa motal okolo súboru Vysoškoškolák, ktorý režisér Július Farkaš

Pred 40 rokmi. Mladý redaktor Škrekó otvára výstavu karikatúr v roháčovskej Galérii R. Hore populárna postavička z komiksu Bill a Mary, ktorý týždeň čo týždeň vymýšľal jeho duchovný otec Koloman Uhrík a kreslila Božena Plocháčiová.

doviedol k najvyšším ochotníckym métam na Slovensku, ale viac ako hercovi sa mi neskôr darilo autor-sky. Režisér Mikuláš Fehér naštu-doval moju drámu v Detve, predtým Karol Spišák komédiu v Divadle Andreja Bagara v Nitre, ďalšie dve hry v režii Júliusa Bielika, resp. Ladislava Kočana mi uviedla naša domáca scéna, Divadlo Jána Palárika.

■ Nejednen pamätník má Roháč zviazaný a dnes si s nostalgiou prezerá farebné karikatúry a číta krátke humorné poviedky. Je to možno aj tým, že vydávať takéto časopis dnes by bolo ekonomicky problematické. Nedarí sa to ani našim českým susedom. V čom spočívala sila redakcie Roháča? Ktoré osobnosti z nej tá najviac ovplyvnili?

- Bez smiechu si človek nevie žiť ani predstaviť, preto sú v spoločnosti takí vyhľadávaní rozliční pohotoví vtipkári. Túto rovinu ľudového humoru predstavovali v Roháči rubriky Dvanásť do tučta,

Čitateľská anekdotáreň, Noví autori na pokusnej vlne, Aforizmus týždňa a ďalšie, ale aj voľne rozptýlené anekdoty a kratšie útvary. Pri mojom nástupe v roku 1974 pracovalo v Roháči trinásť redaktorov vrátane trojčlenného vedenia. Textová a obrazová zložka boli v pomere asi jedna k jednej. Dve mimoriadne postavy slovenského časopiseckého humoru, nabité energiou a nápadmi ako atómové humoristické elektrárne. Literátov mala na starosti spisovateľka Klára Jarunková, karikaturistov výtvarník Milan Vavro. Doteraz nemôžem pochopiť, ako popri tom ešte dokázali podávať neuveriteľné autor-ské výkony, pani Klára ako autorka kníh pre deti a mládež a Milan v oblasti voľnej tvorby. Navyše, v Roháči sme pravidelne predstavovali aj autorov z priateľského Dikobrazu a pod hlavičkou Dovezené bez cla karikaturistov a literátov z celého sveta. Roháč týždenne venoval dve strany aj komunálnej kritike, ktorá sa tešila veľkej obľube a pre mnohých nešťastníkov z celej republiky znamenala nielen možnosť vyžalovať sa ako do dutej vrby, ale vedeli sme pre sťažovateľov vydobýť aj nápravu. Zaklínadlo „dám vás do Roháča“ účinkovalo tak v obchode a službách, ako aj na úradoch a v inštitúciách. V takomto večne bzučiacom úli som ako mladý autor nasával poznatky a skúsenosti starších kolegov všetkými zmyslami. Keďže som sa prejavoval písmenkami, najviac pre mňa znamenali rady a korekcie Kláry Jarunkovej, hlavného sekretára a vynaliezavého autora Kala Uhríka, básnika a mysliteľa Tomáša Janovica, ale aj vášnivých roháčistov z externého prostredia, ako bol nestor slovenského komiksu Jozef Babušek alebo všestranný génium humoru, povoláním režisér a autor kresleného filmu Viktor Kubal.

■ K Roháču sa hlásili aj tí vtipkári, ktorí tam nepracovali, aj keď dochádzali z Trnavy do Bratislavy, napríklad taký režisér Jozef Režucha. Ak sa

nemýlim, spolu s Ladislavom Szalayom a Kalom Uhríkom dodával Viktor Kubal Roháču niečo ako žiarivú trnavskú auru, však?

- O tej žiare sa nemýliš, ale s jeho trnavskosťou treba opatrne. Viktor Kubal sa narodil a vyrástol vo Svätom Jure. V Trnave však mal tetu, ku ktorej celé roky chodieval na prázdniny a aj tu pár rokov žil. Naše mesto miloval a hrdo sa k nemu hlásil. Samotná trnavčina bola preňho nevyčerpatelným zdrojom humoru a slovných hračiek. Istý čas kreslil do Roháča komiks o detektívovi Čuli Šolvenovi. Dlho mi vrtalo v hlave, kde také čudné meno nabral, až som sa ho na to spýtal. „Ná to som si raz dával v trnavskej staničnej reštaurácii držkovú a rozmýšľal, ako tú postavičku nazvem,“ hovorí Viktor Kubal. „Naraz sa otvorila dvere a nejaký železničiar kričí na čašníka: Je tu Fero?

A on mu na to: Je, ale čul išol ven. Buchol som sa po čele: Čuli Šolven! A meno kresleného hrdinu bolo na svete.“ (smiech)

■ Nie je obvyklé, aby autor spájal svoju tvorbu s rodným mestom do takej miery, ako ty. Je pre teba Trnava taká inšpiratívna?

- Je. A to až do tej miery, že na náš vzťah pomaly nenachádzam slov. Preháňam, samozrejme, ale pravda je, že môj milovaný Malý Rím je pre mňa viac ako len kopa pekne naukladaných kameňov. Tisícročný rodokmeň Trnavy je plný dramatických osudov, zápasov a príbehov, ktoré pokračujú v nás, a my zas odovzdávame česť, múdrosť a krásu predkov svojim deťom. Môžeme si voliť z radu foriem od vybudovania katedrály až po šírenie dobrého mena prostriedkami vedy, umenia či športu. Mne je najbližšie slovo, a nemusí hneď pretekať sentimentom,

ale aj poštekliť a pohroziť ako varovný prst. Nemá význam ďalej môj vzájomný vzťah s mestom nahaňovať ako transparent cez ulicu. Všetko som vypovedal v bipolarite záverečného verša sonetového venca Môjmu mestu: Trnava je mnou a ja Trnavou.

■ Patríš medzi spisovateľov, ktorí sa riadia dlhodobými plánmi, alebo otváraš dvere múže podľa okamžitej nálady?

- Už som sa priznal, že nemám otcovu systematickosť a disciplínu. Ale ako mi pribúdajú roky, som tuším stále radšej, že nešliapem vzorne vpred s hlavou v chomúte. Ciele sa predo mnou vynárajú, ako sa im zachce, a pôsobia na mňa vždy novou energiou. Mám v zásuvkách počítača niekoľko diel, ktoré by stačilo už len dopísať. Ale hovorím si – načo? Keď nechýbajú mne, obide sa bez nich aj čitateľ (smiech). ■

Pavol Tomašovič

Týždeň s poéziou Evy Jarábkovej-Chabadovej .....

V Knižnici Juraja Fándlyho v Trnave predstavila Eva Jarábková-Chabadová svoju druhú básnickú zbierku s názvom V pondelok doma nebudem. V zaplnených priestoroch čítarne autorka nezaprela svoj zmysel pre humor, a tak sa návštevníci nielen pobavili na úsmevnom uvedení knihy do života, ale si aj spoločne zaspievali známe ľudové piesne.

V rýchlej dobe býva i týždeň krátky. No vždy záleží na nás, či nám dni len tak bez zmyslu pretečú pomedzi prsty. Nemusia, ak každých dvadsaťštyri hodín naplníme niečím nadčasovým. Takúto možnosť ponúka vo svojej najnovšej zbierke spisovateľka Eva Jarábková-Chabadová. Pripravila pre nás sedem básní na každý deň týždňa. Nedeľu, zázračný deň, síce trochu ukrátila („keď sa ráno prebudím, ešte hodinu nemusím vôbec nič“), no päť básní zaradila do bonusovej časti Vianoce urobila nedeľu z každého dňa. Autorka, členka Fóra humoristov pri Knižnici Juraja Fándlyho v Trnave, nezaprela svoj zmysel pre pointu, vtíp i nadhľad. Vďaka nim má čitateľ pripravenú na každý deň kapitolku s viacerými úsmevnými veršami a postrehmi. Dni pod lúčmi autorky zís-

kavajú novú možnosť prežívania. Za slovami vo viazanom verši sú popri vtipe prístupné aj hlbšie roviny nášho vzťahovania sa k svetu. Sarkazmus a vtíp sú príjemnou formou prekrytia jej naladenia a predovšetkým jej lásky k ľuďom. I ten najnešťastnejší človek, ktorý už nevidí nádej ani hore („Neskáčte pane z mosta dnes, aj keď je voda hore bez...“, Do Paríža, s. 4), dostáva od autorky podnety, ako nájsť dôvod žiť. A to nielen v pondelok. Spojovacím motívom dní v týždni je známa rovnomenná ľudová pieseň, ktorej samostatné časti predchádzajú jednotlivým kapitolám. Spisovateľka Eva Jarábková-Chabadová už vie, ako to chodí v mediálnom svete, hlavne s literatúrou, poéziou a s autormi, a preto nechala nič na náhodu. Na obale

knihy odkrýva Slovákov, svoju ulicu i samu seba. Jej konštatovanie, že „všetci na Lúčnej ulici sú Slováci, len v každom dome sa hovorí inou slovenčinou“, je pre mňa zároveň aj upozornením, že každý čitateľ bude zbierku čítať vlastným pohľadom. Každý autor však verí, že zanechá príjemnú stopu. Som si istý, že v každom čitateľovi vyvolá úsmev a navodí dobrú náladu. Podobne, ako aj ilustrácie Natálie Murat-Oravcovej, ktoré sú príjemným dotvorením poetiky. Ak teda nenájdete autorku v pondelok doma (mimochodom, nebola tam ani vo štvrtok popoludní, odskočila si „na skok s chlapcami“), v jej najnovšej básnickej zbierke určite stretnete jej usmiatu dušu. Vďaka nej môžete potom z každého dňa urobiť nielen nedeľu, ale aj Vianoce. ■

Martin Jurčo, foto: René Miko

Oblomov žije aj v dnešných štyridsiatnikoch ..

Ivan Alexandrovič Gončarov: Oblomov. Preklad: Zora Jesenská; Réžia: Ján Tomandl; Dramaturgia: Martin Hodoň; Scéna: Lucie Halgašová; Kostýmy: Lucie Halgašová; Hudba: Juraj Bielik; Hrajú: Michal Jánoš, Silvia Soldanová Holečková, Braňo Mosný a. h., Tomáš Mosný, Vladimír Jedľovský a Kristína Tóthová. Premiéra v Štúdiu Divadla Jána Palárika 27. februára. 2016.

Výraz oblomovčina už nie je taký zaužívaný v hovorovej reči ako pred desaťročiami. Práve vďaka hlavnej postave Gončarovovho románu Oblomova sa tento výraz zovšeobecnil na pasívneho až zbytočného človeka, ktorý všetko pokladá za márnosť. Román ruského spisovateľa Ivana Alexandroviča Gončarova bol prvýkrát vydaný v roku 1858 a jeho podstatná časť vznikla počas pobytu spisovateľa v Mariánskych Láznach na západe Čiech. Ivan Alexandrovič Gončarov (1812 – 1891) sa narodil v Simbirsku a pochádzal z rodiny bohatého obchodníka. Po absolvovaní štúdia filológie na moskovskej univerzite odišiel do Petrohradu, kde pôsobil na ministerstve financií. Popri tom sa venoval literárnej tvorbe, v ktorej sa nesnažil byť analytikom, ale skôr prozaikom. Zaujímal ho spoločnosť a s ňou súvisiace zmeny, v ktorých sa viac zrkadlí doba, než charakter človeka.

Hlavnou postavou tohto románu je Ilja Iljič Oblomov – lenivý, pasívny človek majúci svoje hospodárstvo. Každý čo i len trochu pozitívnejší pohľad, nie to čin, považuje za márny. V tomto životnom prístupe hlavnej postavy prakticky počas celého deja nepríde k takej zmene, na ktorej by mal Oblomov výraznejší podiel. Tvorcovia trnavskej inscenácie charakterizujú hru ako zamýšľanie sa nad otázkou zbytočného človeka, ktorý sa nevie prebrať z niekoľkoročnej letargie, čo spôsobí jeho absolútne osamotenie. Takýto motív bol v ruskej literatúre tohto obdobia častý a tvorcovia najnovšej inscenácie na javisku Divadla Jána Palárika si ho vybrali aj pre paralely so súčasnosťou.

Napriek tomu, že ide o ruskú literatúru, Oblomov nemá veľkú inscenačnú tradíciu na našich doskách. Súvisí to zaiste aj s tým, že Gončarovov román je predovšetkým beletristickým, nie dramatickým textom. V našom kultúrnom kontexte odborná kritika ocenila televízne naštudovanie Oblomova z roku 1964 v hlavnej úlohe s Ctiborom Filčíkom od slávnej režisérky Magdy Husákovovej Lokvencovej a úspešná bola aj rozhlasová dramatizácia Františka Urbana.

Do trnavského divadla prišiel s týmto titulom mladý bratislavský režisér Ján Tomandl (nar. v r. 1993), ktorý síce poznal inscenácie nášho divadla, no komunikácia s dramaturgiou a práca na konkrétnej inscenácii prišla od jeho pedagóga na brnianskej Janáčkovej akadémii múzických umení Břetislava Rychlíka, ktorý na trnavských doskách už režíroval. Ján Tomandl v Brne završuje štúdium réžie a má za sebou pozoruhodné psychologické inscenácie. Napríklad napísal a študentsky uviedol inscenáciu zao-

berajúcu sa vplyvom samoty na človeka, kam až môže dobrovoľné odtrhnutie sa od spoločnosti zájsť. Jednu z podôb Oblomova uviedol ako absolventskú prácu aj na Divadelnej fakulte JAMU v spolupráci s poslucháčkou dramaturgie Markétou Špetíkovou. V zlínskom divadle predstavil scénické čítanie hry Viliama Klimáčka.

„Oblomov patrí k mojím najobľúbenejším dielam. Na Slovensku ho naposledy robili asi pred päťnástimi rokmi v divadle v Prešove a predtým pred desiatimi rokmi študenti na VŠMU. Bolo potrebné celú inscenáciu skrátiť a zdôrazniť to, čo je lákavé. Je príbehom človeka, ktorý v ničom nevidí zmysel, nevie, prečo by pracoval, je letargický, aj keď sa zoznami s krásnou mladou ženou, občas to vyzerá, že by sa mohol prebudiť. Napriek tomu zostane vo svojej pasivite. Nie je to veľmi akčný divadelný príbeh, je najmä o nečinnosti. V transformácii románu do divadelného tvaru sme sa preto snažili zamerať najmä na tie aktivity, kde možno ukázať kontrast medzi činnosťou a nečinnosťou,“

hovorí režisér Ján Tomandl. A ako prijali ešte pred premiérou hru samotní herci? „Postava je pre mňa nadmieru zaujímavá, je to naturel a životná energia, s ktorými som sa nemal šancu na javisku stretnúť. Je to charakteristika človeka, ktorý rezignoval na svoj život a nemá ambíciu prekónávať svoju lenivosť – ani kvôli priateľom a práci. Prichádza mu do života láska, ktorá by to mohla zmeniť. Napriek láske, ktorá má potenciál byť úprimná a môže stáť za to, aby sa človek zmenil,

Oblomov ju odmietne. Obáva sa, že keby táto láska zovšednela, zostane márnou ako celý jeho doterajší život. To asi zostane vo mne ako najzaujímavejší motív tejto hry,“ hovorí predstaviteľ Obloмова Michal Jánoš a uvažuje, do akej miery môže takýto príbeh nachádzať paralely v dnešnom svete. „Zamýšľal som sa nad tým, ktorá skupina ľudí dnes má takéto problémy. Kedysi ľudia typu Obloмова boli tí, čo mali svoje panstvo a nemuseli sa živiť. A nevedeli, čo so sebou. Dnes je dosť takýchto

ľudí okolo štyridsiatky, povedzme, takí finanční žraloci. Majú všetko – svoje zázemie, firma ich živí sama, prakticky všetko už v živote dosiahli. Majú auto, jachtu. Hovorí si, že všetko môžem, ale vlastne nič nepotrebujem. Vytvorili si svoj komfort, a tak nastúpila nuda a pocit, že ich už nič nečaká. Potom príde zlom, chcú si svoj život nanovo rozbiť. A tak sa napríklad rozvedú alebo vyhoria. Mám pocit, že blahobyť je pre tých ľudí to najväčšie nešťastie,“ hovorí Michal Jánoš. ■

Juraj Marec, Marián Špajdel

Výstava fotografií Juraja Mareca, Mariána Špajdela, texty Sama Mareca a Vlada Sedláka ...

Delené celky, 4 autori – 4. marec. Od 4. marca si v kaviarni PalEtabudú môcť okoloidúci i kávičkoví fajnšmekri pozrieť unikátnu výstavu fotografií známych trnavských fotografov. Umelecké fotografie Juraja Mareca a Mariána Špajdela sprevádza textový materiál Sama Mareca a Vlada Sedláka. Texty a fotografie tvoria nedeliteľný celok, umocňujúci celkový umelecký zážitok diváka.

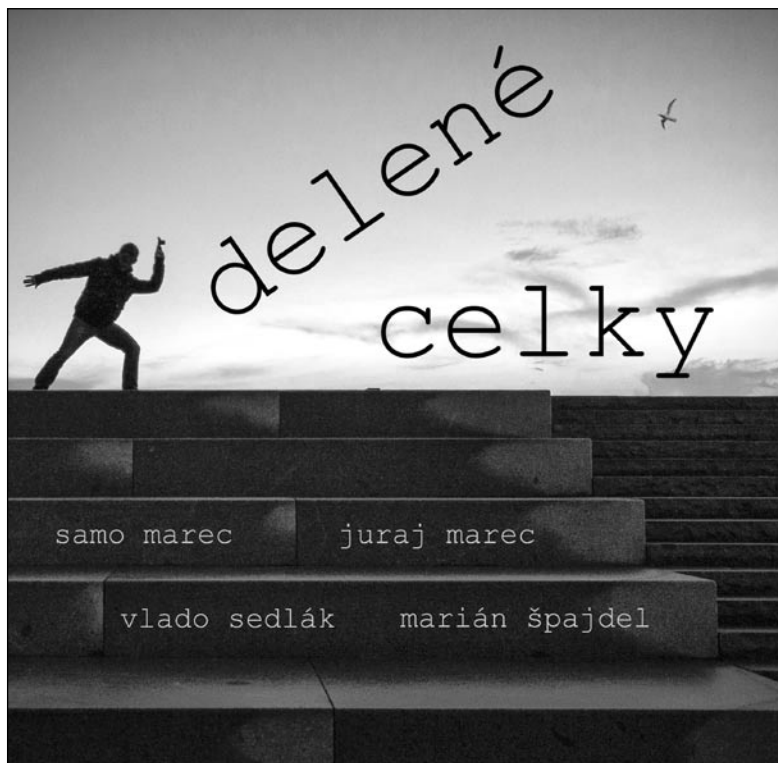
V predkladanom diele autori svojimi fotografiami, prózou a básnickým jazykom vo forme blízkej viacerým generáciám čitateľov reflektujú každodenné vnútorné bytosť a spoločenské problémy a trápenia, významné momenty i radosti všedného dňa v kontúrach, v akých ich vnímame len zriedkakedy. Naozaj široký a pestrý diapazón sémantických či motívických polôh autorských výpovedí vytvára ucelenú ideovú koncepciu suigeneris, v snahe nielen zvýrazniť negatívne stránky skutočnosti, ale zároveň vyburcovať recipienta k uvažovaniu nad sebou samým, prebrať ho z hluchej letargie a nakoniec priviesť k porozumeniu vlastnej existencie.

Juraj Marec sa špecializuje najmä na dokumentárnu fotografiu a obľubuje harmonické a výrazné kompozície. Svoju tvorbu prezentuje na www.jurajmarec.com.

Marián Špajdel je sa zameriava na emotívnu a výtvarnú fotografiu.

Povoláním psychológ sa ponára do tajov ľudského psyché. Svoju tvorbu prezentuje na www.marianspajdel.sk.

Samo Marec je spisovateľ, občian-

sky aktivista a najčítanejší slovenský blogger. Z jeho ostatnej knihy *This is Hardcore* pochádzajú aj texty, ktoré sprevádzajú fotografie Juraja Mareca.

Vlado Sedlák je priateľ hry so slovami, ktorý s obľubou využíva hravé metafory. V jeho básňach sa odráža túžba po hlbšom zmysle života, hľadani krásy a dobra. ■

Fero Tomík (umelecký fotograf a pedagóg, člen poroty Trnavský objektív 2016)

Trnavský objektív 2016 – očakávaná kvalita prác dospelých, nádeje v tvorbe mladých .....

Návraty ku krásam domova. Zvíťazila poetika nad erotikou. Autori sa sústreďujú viac na krásu prírody, tvarov, svetla, než na exotiku krajiny a života ľudí rôznych kontinentov, ako bolo časté v minulých ročníkoch súťaže. Akoby po nadšení z ďalekých nepoznaných krajín objavili krásu domova. Z opisu a záznamu sa sústredili na obsah. Z povrchnej krásy na vnútornú meditáciu, hľadanie podstaty. Presvedčiť sa o tom alebo si vytvoriť vlastný názor môžeme na výstave Trnavský objektív 2016, ktorá bude slávnostne otvorená 4. marca o 17. hodine v Dome umenia v Piešťanoch.

Čas ukáže, či je to iba prechodný jav, alebo nový trend tvorby v amatérskej fotografii. Stále viac sa potvrdzuje, že slovo „amatér“ od mať rád, je bližšie človeku ako to dokonalé, perfektné, potrebné a nevyhnutné v rôznych oblastiach profesionálnej fotografie. Iný účel, iný princíp. Samozrejme, to sa navzájom nevylučuje. Aj dobrá, kvalitná reklamná fotografia môže a musí byť kultivovaná v obsahu i forme. Často predovšetkým na objednávku. Práve v tom je rozdiel. Vystavené a ocenené fotografie neboli robené na objednávku, ale pre radosť sebe aj iným, prostredníctvom autorských výstav a rôznych súťaží, medzi ktoré patrí aj celoštátna súťaž AMFO. Ocenení autori a ich práce sú dôkazom, že sa porota v minulých ročníkoch nemýlila. Platí to predovšetkým o obidvoch kategóriách mladých autorov. Mená P. Bašňáková, P. Kupka, D. Bočková, F. Marhavý, S. Gubi, T. Hargašová, J. Benko – určite o nich budeme počuť aj v budúcich ročníkoch. Noví autori, iná generácia, iné záujmy a vídenie sveta. Hľadanie vlastnej fotografickej reči, výrazu i poslania. Pre začiatok nádejné. Len akosi sa z ich fotografií vytrácajú ľudia... tomu však neverím. Aj ocenenia poroty sú toho dôkazom a P. Kupka ma presvedča, že to tak nie je. Jeho súbor Duchovia veriacich v Lukovej má hlbokú filozofickú výpoveď o viere, čase a pravde. Na prvý pohľad tak trochu horor. O dobe, ľuďoch a vie-

Jiří Svoboda - Umlkly stroje 2

re... – alebo som to nepochopil? Aj na fotografiách Bašňákovskej sú ľudia v zrkadlení na hladine vody na dlažbe mesta alebo na úteku cez most... hneď tónovaná fotografia akoby vyjadrovala útek ľudí z mesta pred apokalypsou. Právom ocenené práce.

V III. skupine v čiernobielej fotografii porota udelila 3 ceny. K. Belas prezentuje súbor nenapodobiteľných okamihov typických pre autora z prostredia Piešťan. Zastavuje v nich čas a dáva jednotlivé prvky obrazu do vzťahov (most – postava – krdel' vtákov), a pod. Akoby tým dával najavo svoju lásku k mestu a zároveň poctu H. CH. Bressonovi a jeho vrcholným neopakovateľným okamihom Na moste a Na lavičke. C. Grebečí a jeho rozsiahly súbor Z čítanky spomienok prastarých rodičov (pozn. red.: autor s týmt

Veronika Bahnová - Dymové momentky 2.

súborom získal aj Cenu Genius loci Trnava 2015) je poctou časom minulým a atribútom života ľudí v nich. Hnedý tón tento zámer umocňuje. Je to koncert svetla, tvarov, nájdených i aranžovaných

Michal Žák - Človek

Petra Bašnáková - Nasledujte ma!

Vojtech Hank - Jazz

Trnavský objektív 2016

Ocenenia

AUTORI DO 16 ROKOV

Farebná fotografia

Cena: Samuel Gubi za súbor fotografií

Čestné uznania: Timea Hargášová za fotografie Cez okno a Môj svet, Jakub Benko za súbor fotografií

AUTORI

OD 16 DO 21 ROKOV

Čiernobiela fotografia

Cena: Patrik Kupka za súbor Duchovia veriacich v Lukovej

Čestné uznanie: Petra Bašnáková za súbor fotografií

Farebná fotografia

2 ceny bez určenia poradia:

Petra Bašnáková za fotografiu Nasledujte ma!, Dominika

Bočková za súbor Čaro ligotu

Čestné uznanie: Frederik Marhavý za fotografiu Kerkyra

AUTORI NAD 21 ROKOV

Čiernobiela fotografia

3 ceny bez určenia poradia:

Karol Belas za súbor Na moste a Na lavičke, Cyril Grebečí za

súbor Z čítanky spomienok prastarých rodičov, Martin

Sliva za súbor Homo Tyrnaviensis

Čestné uznania: Veronika Bahnová za súbor Výlov, Ernest

Koppon za súbor Sobranecké kúpele, Ján Ševeček za súbor

Život v pohybe

Farebná fotografia

4 ceny bez určenia poradia:

Vojtech Hank za súbor Jazz,

Vladimír Lužinský za súbor fotografií, Jiří Svoboda za sú-

bor Umlkly stroje, Michal Žák za súbor fotografií

Čestné uznania: František Debre za súbor fotografií,

zátiší, vibrácia asociácii nielen autora, ale aj mnohých z nás. M. Sliva sa prezentuje súborom výborne zobrazenej mestskej architektúry s civilizačnými akcentmi. Výlov V. Bahnovej je príbehom výlovu rybníka. Obsahove zrozumiteľná reportáž v skratke zaznamenáva priebeh akcie s jej osobitou kvalitou jednotlivých záberov. V kategórii farebnej fotografie boli udelené štyri ocenenia bez poradia. Podobu a prežitok z jazzového koncertu vynikajúco zobrazil V. Hank. Autor neštylizuje, nešpekuluje, rešpektuje. Jednoducho JAZZ prežíva. Stotožňuje sa s ním a jeho interpretmi. V. Lužinský formou pohybovej neostroti asociuje zážitky (kostolík) a posúva ich do minulosti. Takmer obdovou je súbor J. Svobodu Zmlkly stroje, ktorý spomína na kedysi hlučné haly továrne plné strojov. Dnes ich opustenosť vyvoláva abstraktné pocity... Osobitnou kategóriou je multimediálna prezentácia fotografií, kde boli udelené dve ceny bez poradia.

Peter Babka s jeho tromi súbormi Orbis pictus, Sprejeri a Portréty bez retuše presvedčil porotu, že je majstrom v tejto kategórii. V poslednom menovanom súbore je to akýsi autoportrét jeho činnosti ako fotografa, pedagóga a výtvarníka. Prezentácia jeho vlastnej tvorby v čiernobielych podaní, nielen ako jednotlivé portréty, ale laborovanie s negatívom – pozitívom, montážou rôznych záberov a vhodne zvolenou hudbou. C. Grebečí v súbore Nezapudneme obrazovo i obsahovo pietne pripomína spomienku na tragicky zosnulých pri leteckej nehode. Isteže, v takom veľkom počte súborov (16 prezentácií) boli i ďalšie zaujímavé, napríklad Dymové momentky V. Bahnovej, zábery z letu balónom M. Marôňka alebo Latorica E. Koppona, zameraná na ekológiu fauny a flóry. Na záver ešte krátka štatistika: Do súťaže sa zapojilo 56 autorov, ktorí poslali 402 fotografií, z toho 140 čiernobielych, 262 farebných a 16 multimediálnych prezentácií. ■

Marta Chrenková za fotografie Lesk a bieda, Viliam Procházka za súbor fotografií, Kristián Pribila za fotografie Dotyk ženy

Multimediálna prezentácia fotografií

2 ceny bez určenia poradia: Peter Babka – Portréty bez retuše, Cyril Grebečí – Nezapudneme
Čestné uznanie: Veronika Bahnová – Dymové momentky
Na návrh odbornej poroty postupujú do krajského kola súťaže AMFO 2016 okrem fotografií, ktorým bola udelená cena alebo čestné uznanie aj fotografie od autorov: Vladimír Chrenko – Abstracto Vincas I, II, Darina Kvetanová – Ľudia z Himalájí, Milan Marônek – Nebeská plavba III, IV, Kristína Pauerová – Prvé slnečné lúče, Roman Tibenský – Piešťany v hmle

Jaroslav Lieskovský, foto: Ján Král

Fyzioterapeut so zlatými rukami .....

Trnavčan Štefan Boleček služobne cestoval na majstrovstvá sveta a Európy tridsaťpäťkrát, pričínal sa aj o dve strieborné olympijské medaily fenomenálnej plavkyne Martiny Moravcovej pred vyše pätnástimi

„Pán Štefan Boleček? Odborník so zlatými rukami.“ Takéto povšimnutiahodné uznanie dostal pri jednom novinárskom rozhovore od skupinky vďačných športovcov. Telovýchovný fachman zo slovenského Ríma už roky vyháňa únavu z ich tiel, zmorených náročnými tréningami, zápasmi a súťažami. Pôvodne vyštudoval Fakultu telesnej výchovy a športu UK v Bratislave. Hoci má doktorát z pedagogiky, popri učiteľskej dráhe sa

Trnavský fyzioterapeut Štefan Boleček a dvojnásobne strieborná plavkyňa Martina Moravcová z Piešťan počas Hier XXVII. olympiády v Sydney 2000.

s vervou zahryzol ešte do inej profesie. Dobré meno si totiž podobne získal ako fyzioterapeut a masér. S týmto zámerom sa zúčastnil tridsiatich piatich šampionátov sveta a Európy. Tiež bol členom výpravy SR počas OH v Sydney 2000, keď famózna piešťanská plavkyňa Martina Moravcová i jeho masérskym pričinením vylovila z olympijského bazéna u protinožcov dve strieborné medaily.

Jaroslav Lieskovský, foto: Peter Kolárik

Šport učaril Števovi už v chlapčenskom a mládeneckom veku. Aktívne sa venoval hádzanej, atletike či futbalu. Ten hral do tridsiatich štyroch rokov. Neobídme ani zlatú medailu z majstrovstiev ČSSR 1974 v pretekoch brannej všestrannosti. Súťažný mix ho držal dlho. Ako 35-ročný sa potešil bronzovej priečke v slovenskom šampionáte branných trojbojárov. Išlo o výkonnostnú previerku v plávaní,

streľbe zo vzduchovky a cezpoľnom behu. Čas letí sťa stádo divých parí. Na sklonku minulého roku, štvrtého decembra, prijal Š. Boleček početné gratulácie k šesťdesiatinám. Pasívnym odpočinkom vyplňať jeseň svojho života však vonkoncom nehodlá. Profesia stredoškolského telocvikára aj práca športového fyzioterapeuta ho udržiavajú v dobrej kondícii. Psychickej i fyzickej. ■

Krása ukrytá do historických dvojkoľesových skvostov združenia Tyrnaviavelo

Občianske združenie Tyrnaviavelo sa má čulo k životu, svojou troškou prispelo aj do exhibičného bloku pri vrcholnom európskom festivale cyklokrosových kategórií Masters na okraji Trnavy

Znalci trnavskej športovej histórie sa zhodli, že lanský európsky šampionát pre kategórie Masters na konci staničného parku bol vrcholným podujatím v 122-ročnej histórii organizovanej cyklistiky v našom meste. Do pestrého sprievodného programu prispelo svojim dielom aj občianske združenie Tyrnaviavelo. Ukážkové jazdy jeho troch členov – Miloša Čuntalu, Bohuslava Kráľoviča a Juraja Pukanca – mali najmä u zahraničných účastníkov ME priaznivý ohlas.

Nečudo. Osobná spomienka autora tohto príspevku z južnej Moravy je staršieho dáta. To keď Karol Lipovský zorganizoval účasť početnej trnavskej výpravy v majstrovstvách sveta historických velocipedistov Brno 2001. Vtedy som mal príležitosť vidieť jedinečnú prehliadku dvojkoľesových skvostov zo všetkých končín planéty. Nezabudnuteľný víkendový zážitok na Rely IVCA navyše umocnila úspešnosť našej výpravy v športovej časti, keď piati Trnavčania si z juhomoravskej prehliadky odniesli

Tyrnaviavelo zabodovalo v závere predošlého roku aj pri exhibícii na Prednádraží. S členmi občianskeho združenia M. Čuntalom (prvý zľava) a J. Pukancom (vpravo) sa dali zvečniť pri tamojších ME kategórií Masters i fanúšikovia slovenskej cyklokrosovej reprezentácie.

prvenstvá pri pretekoch na ceste v Slavkove, velodrome TJ Favorit aj v časovke na brnianskom výstavisku. Zlaté medaily patrili Ladislavovi Dubošovi ml., Bohušovi Kondlovi, Róbertovi Kotlebovi, Ivanovi Pašekovi a Antonovi Peciarovi.

Späť však do prítomnosti. Dobovo odetých kolegov z OZ Tyrnaviavelo priviedol na exhibičné vystúpenie počas cyklokrosových ME 2015 v samom konci

Prednádražia šéf združenia Róbert Jalovec. Tiež bol kurátorom dvoch úspešných výstav historických bicyklov a dokumentov (2013, 2015) v kaplnke západného krídla trnavskej radnice. „Sme radi, že náš koníček nachádza medzi verejnosťou široký ohlas. Aj preto hodláme pokračovať v týchto zberateľských aktivitách, vrátane vlastnej výstavnej prezentácie,“ dodal. ■

Jaroslav Lieskovský, foto: archív R. M.

Spartakovci a človek z Mesiaca

Priam neuveriteľná príhoda pri návrate trnavskej futbalovej výpravy zo zámorského turné pred štyridsiatimi dvoma rokmi, vo februári 1974

Život občas dokáže pripraviť situácie, aké by nevymyslel ani ten najchýrnejší filmový scenárista. Jedna z nich sa pred vyše štyrmi desaťročiami prihodila tandemu z futbalového vedenia Spartaka TAZ v lietadle na linke Caracas – Amsterdam. Pripomeňme, že športová Trnava prežívala na prelome šesťdesiatych a sedemdesiatych rokov bájne obdobie romantického futbalu, keď do oddielovej vitríny pribudlo z federálnej ligy v pomerne krátkom čase päť majstrovských titulov. Samozrejme, o merania síl s vychýreným stredo európskym mužstvom bol aj za veľkou mláskou enormný záujem. Náš nezvyčajný príbeh sa udial v závere tretieho zámorského turné trnavského prvoligového kolektívu. Počas neho sa zverenci Antona Malatinského konfrontovali v ôsmich dueloch, šiestich na turnaji v Kolumbii a dvoch v peruánskej Lime. Stojí za povšimnutie, že 22-člennú výpravu tvorilo sedemnášť hráčov a iba päťčlenný realizačný tím. Boli v ňom aj dlhoroční spartakovskí činovníci, vtedajší predseda mestského národného výboru Jozef Hagara a technický vedúci trnavského mužstva Rudolf Mesíček. V osobe skôr menovaného funkcionára, nezabudnuteľného mešťanostu, išlo o dlhoročného prvoligového hráča TŠS, trénera A-mužstva, dorastencov Spartaka či reprezentantov Kambodže, ba i dlhoročného funkcionára červeno-čierneho oddielu a celej telovýchovnej jednoty Spartak. Počas dlhého letu cez oceán popretriasala uvedená dvojica rôzne témy. Tiež sa do placu dostala debata o svetoznámom vynálezcovi prof. Ing. Františkovi

Eugene Andrew „Gene“ Cernan na Mesiaci v skafandri, ktorý mu skonštruoval svetoznámy vynálezca František Heger. Túto snímku z decembra 1972 venoval americký astronaut so slovenskými koreňmi vo februári 1974 funkcionárom trnavského Spartaka pri leteckom návrate ich futbalovej výpravy zo zámorského turné.

Hegerovi, PhD. (6. 2. 1930 – 21. 12. 1997). Pochádzal z Orešian, v Dolných prišiel na svet, v Horných strávil detstvo. Mesíček mal naňho hŕbu nezabudnuteľných spomienok. Z chlapčenských liet aj zo spoločného drania nohavíc v trnavskej mešťanke. Neskôr, v dospelosti, sa ich cesty rozišli. Heger našiel v USA úrodnú pôdu pre svoje vedecké objavy. Debata spartakovských činovníkov o ich krajanovi nezostala u jedného z cestujúcich bez zjavného interusu. R. Mesíček, tajomník Telovýchovnej jednoty Spartak, si s docentom J. Hagarom dali pod sedadlami nenápadný signál – a zmĺkli. Záhadný muž ich po chvíli oslovil lámanou slovenčinou: „Vy ste poznali Franka Hegera?“ Po Mesíčkovom súhlasnom prikývnutí prišla nečakaná kontra: „Vďaka jeho skafandru som sa vrátil z Mesiaca.“ Na potvrdenie povedaného vzápätí podal prekvapenej trnavskej dvo-

jici svoju navštívenku. Pred nimi sedel trojnásobný americký astronaut Eugene Andrew Cernan (* 14. 3. 1934), dvanásť a doteraz posledný človek, ktorý v decembri 1972 kráčal po povrchu Mesiaca. Jeho starý otec Štefan Čerňan z Vysokej nad Kysou sa začiatkom 20. storočia vysťahoval, spolu s manželkou Annou, do USA. Tajomník spartakovej jednoty už mal informácie, že Fraňo Heger, ako ho doma familiárne volal, pracoval v novom pôsobisku pre NASA, no slová uznania z úst svetoznámeho astronauta na adresu Mesíčkovho krajana boli k nezaplateniu. Pred pristátím na amsterdamskom letisku sa vedúcim Spartaka dostalo milého podarútku. Vzácná osobnosť venovala Trnavčanom historické snímky s podpisom, ktoré boli zhotovené počas úspešnej 12-dňovej mesačnej misie E. Cernana na palube vesmírneho korábu Apollo 17. ■

Jaroslav Lieskovský, foto: Ján Král

Halový pôst súčasných futbalových prvoligistov.....

Trnavskí diváci od profesionálnych klubov dostali košom, ešteže vidiecki futbalisti boli žilivejší

Zimnú prestávku v dlhodobých súťažiach využili futbalisti už tradične, na palubovkách hál a telocvičníc. Tiež pod strechou trnavskej športovej haly na Rybníkovej bolo počas ostatných týždňov poriadne rušno. Vo futbalovom balení tu dostali priestor všetky vekové skupiny, počnúc talentami z prípraviek a končiac najstaršou mužskou kategóriou. Halový futbal v podaní profesionálnych tímov však tejto zimy zostal v Trnave na vedľajšej koľaji. Po úmrtí Jožka Diana, hlavného organizátora Memoriálu Vlasta Opálka, jeho švagra, sa spomienkové popoludnie druhý rok po sebe neuskutočnilo a na Troch kráľov napokon nemal ouvertúru ani pôvodne avizovaný Turnaj legend.

Ešteže kluby z nižších súťaží boli usilovnejšie. A tak sa opäť ukázalo, že najpopulárnejšia loptová

hra vie byť pre divákov lákavá i v podaní vyznávačov masového futbalu. Potvrdili to dva veľmi dobre zorganizované januárové festivaly vidieckych mužstiev na palubovke MŠH. Pohár predsedu Oblastného futbalového zväzu v Trnave, za účasti ôsmich klubov, vyhral leopoldovský MTK pred Voderadmi (po finálovej remíze 2:2 rozhodli o víťazovi pokutové kopy), Špačincami a Hornou Krupou. V tomto záporení dostali priestor prvé tímy z jesenných majstrovských súťaží. O týždeň neskôr mal zasa zelenú Memoriál futbalových rozhodcov, Piešťanca Petra Kubinu a Trnavčana Mariána Šmidoviča. Pozvanie prijalo šesť kolektívov. Najcennejšia trofej putovala do Novozámockého okresu, zásluhou futbalistov Telovýchovnej jednoty Veľké Lovce, účastníka štvrtej ligy. Vo finále oskalpo-

Miroslav Hrubý ml. (Obecný športový klub Dolná Krupá) sa v mestskej športovej hale stal najlepším strelcom Memoriálu P. Kubinu a M. Šmidoviča.

Šport v skratke

■ **DŽONGING** – Trnavská bežecká rodina hŕfne navštevuje každý rok v predjarí masové podujatie v neďalekom Majcichove. Tentoraz, kvôli parlamentným voľbám, sa termín cestnej M-10 premiérovo posúva na nedeľu 13. marca. Hlavný pelotón mužov, žien, juniorov a junioriek odštartuje do 26. dejstva už tradične na pravé popoludnie. Profilovo rýchly okruh má oficiálny certifikát Slovenského atletického zväzu. Bezplatná preprava desiatkarov z Trnavy do dejiska pretekov a späť je zabezpečená. Mimoriadny autobus odíde spred novej železničnej stanice o pol jedenástej, predpokladaný návrat po tej istej trase bude krátko po pätnástej hodine.

■ **HALOVÝ FUTBAL** – Mestská športová hala v Trnave už kedysi bývala dejiskom Memoriálu Antona Malatinského. Medzinárodný turnaj v halovom futbale pod týmto názvom založila dvojica Dušan Malatinský (syn slávneho trénera) a Jaroslav Lieskovský. Po dlhých rokoch prišla rovnaká pocta. Aktuálna spomienka na Toni-báčičho sa hrala v sobotu 13. februára ako Putovný pohár Antona Malatinského / Masters Cup 2016. Na palubovku vybehli futbalisti od 35 rokov, ktorí svojho času predvádzali svoj kumšt na prvoligových trávnikoch. Súperenie ôsmich slovenských tímov v trnavskej MŠH sa stalo korisťou internacionálov VSS Košice pred Duklou Banská Bystrica, Spartakom Trnava a AS Trenčín. Súťaž kanonierov vyhral Vladimír Janočko (VSS), autor siedmich gólov. Za najlepšieho brankára vyhlásili jeho spoluhráča Martina Lipčáka a v poli sa hodnotiacej komisii najviac páčil výkon domáceho Mareka Ujlakyho.

■ **LADOVÝ HOKEJ** – V marci pred piatimi rokmi zomrel Ján

vali Dolnú Krupú 4:2. Bronzový stupienok si vykopali Dechtice, keď záverečnou výhrou 5:1 odsunuli Starú Turú (okres Nové Mesto nad Váhom) na 4. miesto. Devätnásť raz držal riaditeľskú taktovku trnavského spomien-

kového popoludnia v halovom futbale dlhoročný rozhodcovský arbiter a súčasný delegát Jozef Šmidovič, Mariánov brat. Ako prezradil, rád by dotiahol turnajovú sériu do dvadsiateho ročníka. ■

(vh)

Pred 30 rokmi boli naši šachisti majstrami Československa .....

Trnavskí šachisti si v marci tohto roku pripomínajú svoj najväčší úspech v súťažiach družstiev. Trnava zaznamenala v 80-tych rokoch v šachu mimoriadne úspechy. Preslávil ju najmä Šachový festival Tirnavia, ktorého sa zúčastňovali šachisti z celej Európy. V roku 1983 sa šachisti Lokomotívy Trnava zaradili medzi šachovú elitu v Československu – postúpili do 1. celoštátnej ligy, čo bola vtedy najvyššia súťaž družstiev. V tom čase v nej hralo 8 družstiev, zo Slovenska iba Slovan Bratislava a Lokomotíva Trnava. V Trnave sa vytvorilo silné družstvo, prvé dva ročníky skončila v súťaži na 6. mieste. Mimoriadny

úspech priniesol tretí rok v najvyššej súťaži. V sezóne 1985 – 1986 trnavskí šachisti 1. celoštátnej ligy vyhrali a stali sa majstrami Československa. Súťaž družstiev sa hrala na ôsmich šachovniciach, Lokomotíva Trnava prakticky celú sezónu odohrala so základnou zostavou. O úspech družstva sa pričínili títo šachisti: Ján Plachetka (na 1. šachovnici) uhral 4 body zo 7 partíí, Ján Báňas (2. šach.) 3 b./7 p., Alois Lanč (3. š.) 5½ b./7 p., Imrich Červenka (4.š.) 2½ b./7 p., Vítězslav Priehoda 5½ b./7 p., Štefan Ďuriga 3½ b./7 p., Milan Drtina 4 b./7 p., Milan Szitkey 3 b./6 p. a František Jablonický 1 b./ 1 p. ■

Na fotografii: Majster ČSSR 1986, zľava sedia: IM Ján Báňas, GM Ján Plachetka, Ladislav Dúbravský (predseda oddielu), Michal Urbanovský (vedúci družstva), IM Alois Lanč, Vítězslav Priehoda. Stojá: Rudolf Brezovský (hospodár), Jozef Veselský, Imrich Červenka, Štefan Ďuriga, Milan Drtina, Milan Szitkey, Štefan Ďurník, František Jablonický, Anton Mach (GM – medzinárodné označenie veľmajstra v šachu, IM – označenie medzinárodného majstra v šachu)

Šport v skratke

Mitošinka (29. 7. 1934 – 22. 3. 2011), významný tréner, pedagóg, funkcionár a diplomat. Vo výše 90-ročnej histórii trnavského hokeja sa zaradil medzi najvýraznejšie osobnosti. Mitošinkove brankárske pôsobenie na trnavskom ľade sa začalo počas tamojších stredoškolských štúdií. Z hokejovej etapy v malom Ríme nám zanechal i podrobné trénerské záznamy, jedno zo svedectiev jeho obdivnej precíznosti. Na Trnavu pamätal aj neskôr, z pozície prezidenta Slovenského zväzu ľadového hokeja, keď tamojším činovníkom pomohol nespočetnekrát. Trnavská radnica na slávnostnom popoludní začiatkom marca 2010 si podľa zásluhy uctila J. Mitošinku, pri príležitosti jeho sedemdesiatych piatych narodenín, nomináciou medzi laureátov mestských ocenení za rok 2009.

■ **TENIS** – Februárový turnaj žien v hale TC Empire Trnava, dotovaný sumou 10-tisíc dolárov, sa na tvrdom povrchu stal vhodnou príležitosťou hlavne pre nastupujúcu tenisovú generáciu ukázať svoj talent aj na medzinárodnej scéne. Záverečný súboj štvorhry bol v réžii najvyššie nasadeného maďarsko-slovenského páru Réka-Luca Janiová / Chantal Škamlová. Na ich finálových raketách zostala v sobotu 13. 2. slovensko-česká dvojica Lenka Juríková / Tereza Malíková. Víťazky však uspeli nad trojkami turnajového pavúka až po dramatickom priebehu, keď zápasový tajbrejk sa skončil 10:7. Nedeľné finále dvojhry, podľa aktuálneho renkingu medzi druhou a štvrtou hráčkou trnavského turnaja, žičilo vyššie nasadenej, 21-ročnej Ruske Jekaterine Alexandrovovej, trvalo žijúcej a trénujúcej v Prahe. Tiež v druhom vzájomnom stretnutí, po prerovskom, jej podľahla 19-ročná Karolína Muchová (ČR) na dva sety. ■ (lies)

GK

Hrajte kráľovskú hru s Novinkami z radnice .....

Skladba č. 31, Gorazd Kollárik, originál pre NzR, biely vyhrá (5 – 7)

Inšpiráciu na zloženie šachovej štúdie môže nájsť šachový skladateľ aj v šachovej partii z nejakého turnaja. Na Majstrovstvách Južoslávie r. 1973 dospela partia medzi Ivanovičom a Popovičom po x-ťahoch do postavenia (čierne sa vzdal po dvoch ťahoch): biely - Kg1, Df4, Sb3, Pb2, c2, g2, h5 (7), čierny - Kg7, De7, Se4, Pc7, d6, g6, h7 (7), ktoré som mierne upravil vynechaním troch bielych pešiakov, premiestnením čierneho pešiaka a pridaním bieleho jazdca. Potom má čierny ďalšiu možnosť obrany po ťachu dámou na poli a7 a tiež v podobe hrozby premenou pešiaka na dámu. Pozornosť riešiteľa iste ihneď pohľadom na diagram zaujme vytvorením pešiakového klinu v tábore čierneho ťahom 1.h6+, lebo nevychádzajú pokusy: 1.Kh2? De5!, 1.Jg3? Da7+!, 1.h:g6? Da7+ 2.Kh2 c1D 3.D:c1 Df2+ 4.Kh3 Sf5 mat, ale ako potom postupovať ďalej? Túto úlohu prenechávame na našich čitateľov – riešiteľov. Biely ťahá a vynúti výhru (vyhrá po akejkoľvek obrane čierneho)!

Riešenie skladby č. 30 (Gvozdják): 1.Jf4+! Kf2 2.De2+ Kg1 3.J:

h3+ Kh1 4.Df1+ Dg1 5.Jf2 mat (2. - Kg3 3.Jh5 mat), 1. - Kd2 2.De2+ Kc1 3.Jd3+ Kb1 4.Dd1+ Jc1 5.D:c1+ Ka2 6.Dc2+ Db2+ 7.Jb4 mat (6. - Sb2 7.Jb4+ Ka1 8.Dd1+ Sc1 9.D:c1 mat, 4. - Ka2 Jb4+ Kb2 6.Dc2 mat), 2. - Kc3 3.Jd5+ Kd4

4.De4 mat. V skladbe riešiteľa zaujmú dva analogické maty s väzbou čiernej dámy, ale nedostatkom je neustále šachovanie čierneho kráľa bez prítomnosti „tichého ťahu“. ■

Pozvánky

ZÁPADOSLOVENSKÉ MÚZEUM

BUDOVA NA MÚZEJNOM NÁM. 3
tel. 033/55 12 913, 033/55 12 911,
e-mail: zsmuzeum@zupa-tt.sk,
info: www.zsmuzeum.sk
**Z TECHNICKÝCH PRÍČIN
ZATVORENÉ**

**DOM HUDBY M. SCHNEIDERA
TRNAVSKÉHO**
Ul. M. Schneidera Trnavského 5,
Trnava

AKTUÁLNE OTVÁRACIE HODINY:
ut – pia: 8.30 – 12.30, 13.00
– 15.00 h
15.00 – 16.00 h na objednanie
033/ 55 12 913
so – ne: 11.00 – 17.00 h na objednanie
033/55 14 421
Skupiny prosíme objednať na tel.
č. 033/ 5512 913

EXPOZÍCIE: .....
Pamätná izba Mikuláša Schneidera
Trnavského,

Dejiny cirkevného hudobného
spolku, Dvorana slávy dobra

VÝSTAVY .....
BRADLAN – výstava k 85. výročiu
trnavského speváckeho zboru, predĺžená do 31. 12. 2016

■ **POZNÁTE
HUDOBNÉ NÁSTROJE?**
výstava zo zbierok ZsM – predĺžená do 31. 12. 2016

MÚZEUM KNIŽNEJ KULTÚRY

Námestie sv. Mikuláša 10, tel. č.

033/55 14 421

AKTUÁLNE OTVÁRACIE HODINY:

ut – pia: 8.30 – 12.30, 13.00

– 15.00 h

15.00 – 16.00 h na objednanie

033/ 5512 913

so – ne: 11.00 – 17.00 h

EXPOZÍCIA .....

■ **WILLIAM SCHIFFER – ŽIVOT A DIELO SOCHÁRA A MEDAILÉRA**

VÝSTAVY .....

■ **SLOVÁCI, PÍŠTE PO SLOVENSKY!**

Výstava k 250. výročiu narodenia

A. Bernoláka – predĺžená do 31.

12. 2016

■ **ZABUDNUTÝ DETSKÝ SVET?**

Výstava rozprávkových kníh a hračiek z 20. storočia zo zbierok Západoslovenského múzea v Trnave – do 27. marca 2017

PODUJATIA .....

■ **ČÍTAME SI ROZPRÁVKU**

Spríevodné podujatie pre základnú školu k výstave Zabudnutý detský svet? MKK, pre prvý stupeň základných škôl, na objednávku počas trvania výstavy

GALÉRIA JÁNA KONIARKA

Galéria Jána Koniarka

tel.: +421 33 55 11 659

info@gjk.sk, www.gjk.sk

■ **TETS OHNARI: REFLEXIA**

Výstava japonského vizuálneho umelca Tetsa Ohnariho (1980) v trnavskej Synagóge – Centre súčasného umenia, koncipovaná ako site-specific inštalácia.

Kurátor: Peter Megyeši

do 15. mája 2016

■ **10. marca o 18.00 h**

v Kopplovej vile GJK JÁN HLAVATÝ: MIMIKRY

Vernisáž autorskej výstavy slovenského abstraktného maliara strednej generácie. Výstava v Galérii Jána Koniarka bude po úspešnej inštalácii v priestoroch Danubiany doplnená o autorove najnovšie diela.

do 24. apríla 2016

AKCIE / AKTIVITY .....

ART Laboratórium 2016

Tvorivé dielne a výtvarná tvorba nielen k aktuálnym výstavám pre MŠ, ZŠ, SŠ (podľa záujmu škôl)

KNIŽNICA J. FÁNDLYHO

TÝŽDEŇ

SLOVENSKÝCH KNIŽNÍC 2016

Vyhlasovateľom tejto tradičnej propagačnej aktivity slovenských knižníc je Slovenská asociácia knižníc. Aj v 17. ročníku je hlavným mottom: Knižnice pre všetkých. Záštitu nad podujatím prevzal Tibor Mikuš, predseda TTSK.

■ **1. marca 2016**

9.00 h v učebni

MOZGOVÝ JOGGING – tréning pamäti seniorov

10.00 h v čitárni

SLÁVNOSTNÉ OTVORENIE TSK ZRADA, ČEŠŤ A TAJOMSTVO

– stretnutie so spisovateľkou Svetlanou Majchrákovou

14.00 h ÚVTOS Hrnčiarovce nad Parnou

17.00 h v čitárni KJF

MY „MODRANÉ“ – Veronika Šikulová a Ľubomír Dobrovoda medzi Trnavčanmi. V spolupráci s Literárnym informačným centrom

■ **2. marca 2016**

10.00 h v oddelení pre deti SLNIEČKO, VITAJ MEDZI NAMI!

– beseda so spisovateľkou a redaktorkou Ľubicou Kepšovou

10.00 h verejný internet

SPOLOČNE TO ZVLÁDNEME – informačná gramotnosť seniorov

10.45 h v hudobnom oddelení WOLFGANG AMADEUS MOZART

– hudobno-slovné pásmo pre študentov

17.00 h v čitárni

PANTEÓN MALÉHO RÍMA

– hosťami Petra Horvátha a Pavla Tomašoviča budú Simona Jurčová a Karol Bodorik. V spolupráci s Klubom priateľov Trnavy

■ **3. marca 2016**

9.00 h v učebni MOZGOVÝ JOGGING

Tréning pamäti seniorov

10.00 h v oddelení pre deti

11.30 h v pobočke Tulipán

MLYNČEKY TETY HROZIENKY

– beseda so spisovateľkou Martou Hlušikovou

18.00 h v Zrkadlovej sieni Divadla Jána Palárika

OČI VLČÍCH MAKOV – prezentácia knižnej novinky Miroslava Danaja

Hudba: Peter Bonzo Radványi, Mike Kramár, Marián Remenár
V spolupráci s Klubom priateľov Trnavy, Spolkom slovenských spisovateľov, odbočka Trnava a Messtom Trnava

■ **4. marca 2016**

10.00 h v oddelení pre deti SLNEČNÝ LÚČ SVETLÁČIK

– beseda so spisovateľkou Zuzanou Kuglerovou a jej hosťom básnikom Ondrejom Kalamárom
Spríevodným podujatím je výstava ilustrácií Waldemara Švábenského ku knihe Benjamína Škrekona Sonety pre Trnavu, ktorá bude prístupná v čitárni knižnice.

Počas Týždňa slovenských knižníc je vyhlásená amnestia na všetky pokuty za oneskorené vrátenie kníh.

VSTUP NA VŠETKY PODUJATIA JE VOĽNÝ

■ **15. marca o 10.00 h v učebni DEŇ MOZGU** – prednáška Mozog a jeho tajomstvá. V spolupráci s Regionálnym úradom verejného zdravotníctva so sídlom v Trnave

14.00 – 15.00 h v učebni ČO SOM TO LEN CHCELA KÚPIŤ?

– Cvičenie krátkodobej pamäti pre záujemcov zo širokej verejnosti

14.00 – 17.00 h

v oddelení pre deti

Hry a cvičenia na koncentráciu, pozornosť a rozvoj pamäti

■ **16. marca o 10.00 h v čitárni PIVO U CHÁRONA S JOŽOM URBANOM**

Básnik Ondrej Kalamár rozpráva o Jožovi Urbanovi – pre stredoškólakov

■ **16. marca o 17.00 h v čitárni**

O.K.om O.čom – stretnutie s „básnikom a filozofom“ života Ondrejom Kalamárom. V rámci klubu Fórum humoristov. Scenár a moderovanie: Eva Jarábková

■ **16. marca o 9.00, 11.00, 14.00**

h v oddelení pre deti

DEŇ ĽUDOVEJ ROZPRÁVKY

Literárne hodiny o živote a tvorbe Pavla Dobšinského

■ **VELKONOČNÉ**

PRÁZDNINY V KNIŽNICI

24. marca o 10.00 h v oddelení pre deti – Veľkonočná tvorivá dielňa

29. marca o 10.00 h v oddelení pre deti – Jarný súťažko

■ **30. marca o 10.00 h**

v oddelení pre deti

NOŽE RÝCHLO Povedz!

Prezentácia knižnej novinky za účasti autora Jána Čápku a ilustrátorky Tatiany Vrtochovej. V rámci projektu Trnavské kontexty

■ **31. marca o 16.00 h**

v oddelení pre deti

ČÍTAME SPOLOČNE – aktivita

na podporu čítania pre rodičov v rámci projektu Maličky a mamičky (spoločné čítanie, tvorivé dielne, prezentácia)

■ **31. marca o 17.00 h v čitárni**

ANTON SRHOLEC – stretnutie s Alenou Čermákovou, autorkou knihy a filmu o Antonovi Srhcolci. V spolupráci s vydavateľstvom Ikar

DIVADLO JÁNA PALÁRIKA

Tel: 033 / 551 11 25

email: pokladna@djp.sk, www.djp.sk

Veľká sála .....

■ **1. utorok 19.00**

TRI LETUŠKY V PARÍŽI

■ **2. streda 10.00 ZMIERENIE**

alebo DOBRODRUŽSTVO PRI OBŽINKOCH

■ **3. štvrtok 10.00**

OSTROV POKLADOV

■ **4. piatok 10.00**

OSTROV POKLADOV

■ **7. pondelok 19.00**

TRI LETUŠKY V PARÍŽI

■ **8. utorok 19.00**

ACH TIE ŽENY, ACH TÍ MUŽI

■ **9. streda 19.00 BĀTHORYČKA**

/ Jana Kákošová, Martin Kákoš, Henrich Leško / Těšínské divadlo Český Tešín, ČR

■ **10. štvrtok 19.00**

MANDRAGORA

■ **11. piatok 18.00**

MANDRAGORA

■ **13. nedeľa 16.00**

ZLATÝ KEŤČIK

■ **14. pondelok 10.00**

ZLATÝ KEŤČIK

■ **15. utorok 10.00 BOŽÍ VTĀK**

■ **16. streda 10.00 BOŽÍ VTĀK**

■ **17. štvrtok 10.00**

MLYNĀRKIN PYTAČ

■ **18. piatok 19.00**

ACH TIE ŽENY, ACH TÍ MUŽI

■ **19. sobota 19.00**

KAMENNÝ CHODNÍČEK

■ **20. nedeľa 16.00 HAIKO**

A MŇAUKA – DIVADLO POD

BALKÓNOM Banská Bystrica

■ **21. pondelok 19.00**

ČIERNA KOMÉDIA

■ **22. utorok 10.00**

MLYNĀRKIN PYTAČ

■ **23. streda 10.00**

TRAJA TUČNIACI

■ **31. štvrtok 19.00**

KAMENNÝ CHODNÍČEK

ŠTÚDIO .....

■ **6. nedeľa 16.00**

KAMARĀT BAMBULKO – Divadlo HAPPY Bratislava

■ **8. utorok 10.00 OBLMOV**

■ **15. utorok 19.00 OBLMOV**

■ **17. štvrtok 19.00**

[NA GUT] ZAČÍNAME!

■ **22. utorok 19.00**

[NA GUT] ZAČÍNAME!

.....

Západoslovenské múzeum, Galéria

Jána Koniarka, Divadlo Jána Palárika a Knižnica Juraja Fándlyho sú v zriaďovateľskej pôsobnosti Trnavského samosprávneho kraja

ZDRAVÉ MESTO

■ **14. marca o 15.30 h v konferenčnej sále trnavskej radnice**

SVETOVÝ DEŇ PROTI

RAKOVINE – prednášky

Liga zdravia Slovensko, občianske združenie so sídlom v Trnave v spolupráci s Mestom Trnavou Vás pozývajú na prednáškové popoludnie pri príležitosti Svetového dňa proti rakovine

RAKOVINA PRSNÍKA

príznaky a prejavy, samovyšetrenie diagnostika, štádia ochorenia terapia – liečba, chirurgická, chemoterapia, rádioterapia, hormonál-

na liečba

dôsledky terapií a zmiernenie následkov

Prednášatelia: doc. MUDr. Vladimír Bella, PhD., prednosta mamologickej ambulancie Onkologického ústavu sv. Alžbety, predseda Sekcie pre karcinóm prsníka SR

PhDr. Erika Zámečníková, vedúca sestry mamologickej ambulancie Onkologického ústavu sv. Alžbety

PODPORNÁ LIEČBA IMUNITNÉHO SYSTÉMU imunodeficit u onkologických pacientov

imunodeficit vyvolaný vplyvom dlhodobého psychického a fyzického stresu a ďalších imunodeficientných faktorov

Prednášateľ: Mgr. Juraj Jakubík, biotechnológ a výskumník v oblasti bioaktívnych prírodných látok spoločnosti Natures – Beta Glucan

Vstup voľný

TRNAVSKÉ MATERSKÉ CENTRUM

Okružná 20, 033/5341054, 0907 790 046, www.trnavskemc.sk, trnavske.mc@centrum.sk

■ **1. 3. / 9.00 h HUDOBNÁ ŠKOLA YAMAHA, Robik**

10.00 a 11.00 h Prvé krôčičky k hudbe

17.00 h CVIČENIE PO PÔRODE,

18.00 h CV. PRE TEHOTNÉ

18.45 h CVIČENIE PRE ŽENY

vlastnou váhou pri hudbe

■ **2. 3. / 9.30 a 10.30 h CVIČENIE NA FITLOPTÁCH** pre matky

s deťmi

16.30 h VESELÁ GITARA – angličtina s Ikou pre deti od troch rokov

■ **3. 3. / 10.00 h VESELÁ GITARA** – angličtina s Ikou pre deti od dvoch rokov

■ **4. 3. / 10.00 h TALENTY MEDZI NAMI** – hudobné vystúpenie mamičiek – pozvánka pre rodiny s deťmi na pekný kultúrny program – Janka Ondříková s gitarou, Slávka Ondříková – spev, Mária Durcová – klávesy, Mária Konečná – husle

■ **7. 3. / 9.30 h BOJ O MOC**

ALEBO POZORNOSŤ ZA KAŽ-

DÚ CENU – moderovaná diskusia s lektorkou Akadémie praktického rodičovstva Ing. Vierkou Babečkovou

16.00 h ANGLIČTINA PRE MAMY – konverzácie s Ing. Ľubkou Mečiarovou

■ 8. 3. / 9.00 h HUDOBNÁ ŠKOLA YAMAHA, Robik

10.00 a 11.00 h

Prvé krôčiky k hudbe

17.00 h CVIČENIE PO PÔRODE,

18.00 CV. PRE TEHOTNÉ

18.45 h CVIČENIE PRE ŽENY

vlastnou váhou pri hudbe

■ 9. 3. / 9.30 a 10.30 h CVIČENIE NA FITLOPTÁCH pre matky s deťmi

16.30 h VESELÁ GITARA – angličtina s lkou pre deti od troch rokov

■ 10. 3. / 10.00 h

VESELÁ GITARA – angličtina s lkou pre deti od dvoch rokov

■ 11. 3. / 10.00 h PODPORNÁ SKUPINA NOSENIA DETÍ

■ 14. 3. / 10.00 h MEDOVNÍKOVÝ DOMČEK – minidivadielko

10.20 h SPIEVANKY – veselé pesničky pre malých i mamičky pri gitare

16.00 h ANGLIČTINA PRE MAMY – konverzácie s Ing. Ľubkou Mečiarovou

■ 15. 3. / 9.00 h

HUDOBNÁ ŠKOLA YAMAHA

10.00 a 11.00 h

Prvé krôčiky k hudbe

17.00 h CVIČENIE PO PÔRODE,

18.00 CV. PRE TEHOTNÉ – nahlasovanie 0911 088 078

18.45 h CVIČENIE PRE ŽENY

vlastnou váhou pri hudbe

■ 16. 3. / 9.30 a 10.30 h

CVIČENIE NA FITLOPTÁCH pre matky s deťmi

16.30 h VESELÁ GITARA – angličtina s lkou pre deti od troch rokov

■ 17. 3. / 10.00 h

VESELÁ GITARA – angličtina s lkou pre deti od dvoch rokov

■ 18. 3. / 10.00 h SPÁNOK

A DOJČENIE – ako to sklbiť, a dá sa to vôbec? – moderovaná diskusia s Mgr. Martinou Chvostálovou a Mgr. Silviou Sedliakovou

■ 21. 3. / 10.30 h ŠIKOVNÉ RÚČKY – Vyrobíme si autíčko – dielničky pre detičky s Martinkou

16.00 h ANGLIČTINA PRE MAMY – konverzácie s Ing. Ľubkou Mečiarovou

■ 22. 3. / 9.00 h HUDOBNÁ ŠKOLA YAMAHA, Robik

10.00 a 11.00 h

Prvé krôčiky k hudbe

17.00 h CVIČENIE PO PÔRODE,

18.00 CV. PRE TEHOTNÉ – nahlasovanie 0911 088 078

18.45 h CVIČENIE PRE ŽENY

vlastnou váhou pri hudbe

■ 23. 3. / 10.00 h KOHÚTIK

A SLIEPOČKA – Známý príbeh o chamtivom kohútikovi a obetavej sliepočke, interaktívna rozprávka

pre najmenších i najväčších divákov, plná chytľavých pesničiek a osobitého humoru. Hrá Vlado Zetek – Divadlo Žihadlo, vstupenky v predpredaji – 2 eurá.

16.30 h VESELÁ GITARA

– angličtina s lkou pre deti od troch rokov

■ 24. 3. / 10.00 h

VESELÁ GITARA – angličtina s lkou pre deti od dvoch rokov

■ 25. 3. – 28. 3. MC ZATVORENÉ – Veľkonočné sviatky

■ 29. 3. / 9.00 – 12.00 h

BRIGÁDA – jarné upratovanie na dvore MC, za pomoc sa dajú získať voľné vstupy

■ 30. 3. / 9.45 h

ZDRAVÉ ZÚBKY – prerezávanie prvých zúbkov, starostlivosť a hygiena v predškolskom veku

■ 31. 3. / 10.00 h

VESELÁ GITARA – angličtina s lkou pre deti od dvoch rokov

16.00 h POZVÁNKA DO KNIŽNICE – stretnutie v knižnici Juraja Fándlyho zamerané na podporu

čítania u detí, spojené s prezentáciou novej knihy Špinuška a tvoriťmi dielničkami

16.00 h POZVÁNKA DO KNIŽNICE – stretnutie v knižnici Juraja Fándlyho zamerané na podporu čítania u detí, spojené s prezentáciou novej knihy Špinuška a tvoriťmi dielničkami

16.00 h POZVÁNKA DO KNIŽNICE – stretnutie v knižnici Juraja Fándlyho zamerané na podporu čítania u detí, spojené s prezentáciou novej knihy Špinuška a tvoriťmi dielničkami

16.00 h POZVÁNKA DO KNIŽNICE – stretnutie v knižnici Juraja Fándlyho zamerané na podporu čítania u detí, spojené s prezentáciou novej knihy Špinuška a tvoriťmi dielničkami

16.00 h POZVÁNKA DO KNIŽNICE – stretnutie v knižnici Juraja Fándlyho zamerané na podporu čítania u detí, spojené s prezentáciou novej knihy Špinuška a tvoriťmi dielničkami

16.00 h POZVÁNKA DO KNIŽNICE – stretnutie v knižnici Juraja Fándlyho zamerané na podporu čítania u detí, spojené s prezentáciou novej knihy Špinuška a tvoriťmi dielničkami

16.00 h POZVÁNKA DO KNIŽNICE – stretnutie v knižnici Juraja Fándlyho zamerané na podporu čítania u detí, spojené s prezentáciou novej knihy Špinuška a tvoriťmi dielničkami

16.00 h POZVÁNKA DO KNIŽNICE – stretnutie v knižnici Juraja Fándlyho zamerané na podporu čítania u detí, spojené s prezentáciou novej knihy Špinuška a tvoriťmi dielničkami

16.00 h POZVÁNKA DO KNIŽNICE – stretnutie v knižnici Juraja Fándlyho zamerané na podporu čítania u detí, spojené s prezentáciou novej knihy Špinuška a tvoriťmi dielničkami

16.00 h POZVÁNKA DO KNIŽNICE – stretnutie v knižnici Juraja Fándlyho zamerané na podporu čítania u detí, spojené s prezentáciou novej knihy Špinuška a tvoriťmi dielničkami

KALOKAGATIA

■ 9. marca o 9.00 h
v Mestskej športovej hale
HALOVÝ FUTSAL – majstrovstvá kraja študentov stredných škôl

■ 10. marca o 9.00 h
na Streleckej 1
ROZPRÁVKOVÉ VRETIENKO – okresné kolo súťaže v prednese rozprávky žiakov základných škôl

■ 10. marca o 9.00 h
v Mestskej športovej hale
VOLEJBAL – majstrovstvá okresu študentov stredných škôl

■ 11. marca o 8.00 h
na Streleckej 1
OLYMPIÁDA V RUSKOM JAZYKU – okresné kolo pre študentov stredných škôl

■ 12. marca o 8.15 h
na železničnej stanici v Trnave
TURISTA ROKA – turistickým chodníkom k Šintavskému kaštielu do Serede

■ 14. marca o 9.00 h
v Mestskej športovej hale
FLORBAL – majstrovstvá okresu študentov stredných škôl

■ 15. marca o 9.00 h
na Streleckej 1
PUTUJEME ZA ĽUDOVOU PIESŇOU – okresné kolo speváckej súťaže pre žiakov základných škôl

■ 18. marca o 9.00 h
v Mestskej športovej hale
FLORBAL – majstrovstvá okresu študentiek stredných škôl

■ 20. marca o 15.00 h
na Streleckej 1
KVETNÁ NEDEĽA – tradičné tvorivé popoludnie pre malých i veľkých – maľovanie kraslíc, pletenie korbáčov, prezentácia veľkonočných výrobkov, tradície a folklórne vystúpenie

■ 21. marca o 9.00 h
na Streleckej 1
VEĽKONOČNÉ ARANŽOVANIE – súťaž v tvorbe veľkonočných dekorácií pre žiakov základných škôl

■ 21. marca o 9.00 h v ZŠ na Spartakovskej
STOLNÝ TENIS – majstrovstvá kraja žiakov základných škôl

■ 22. marca o 9.00 h
v ZŠ na Spartakovskej
STOLNÝ TENIS – majstrovstvá kraja študentov stredných škôl

■ 22. marca o 9.00 h
na Streleckej 1
DIVADLO OČAMI DETÍ – súťaž detskej dramatickej tvorivosti pre žiakov základných škôl

KINO HVIEZDA

0907 673 593, 033 / 32 36 444,
kinohviezdatt@gmail.com,
www.kinohviezda.trnava.sk

■ 1. 3. FILMOVÝ KLUB NAOKO

18.00 DIOR A JA

20.00 O POSCHODIE NIŽŠIE

■ 2. 3. / 19.00 JEDEN SVET OZVENY 2016

STOPY V SNEHU

■ 3. 3. / 17.30 GRIMSBY – slovenská premiéra

19.30 SUBURRA – slovenská premiéra

■ 4. 3. / 16.00 ZOOTOPIA – 3D

18.00 AVE, CAESAR, 20.00 GRIMSBY

■ 5. 3. / 15.30 ZOOTOPIA – 2D

17.30 AVE, CAESAR, 19.30 SUBURRA

■ 6. 3. / 13.30 ZOOTOPIA – 3D

15.30 ZOOTOPIA – 2D, 17.30

GRIMSBY

19.30 SUBURRA

■ 7. 3. NEPREMIETAME

■ 8. 3. FILMOVÝ KLUB NAOKO

18.00 MOTÝLE, 20.00 TRI SPOMIENKY

■ 9. 4. NEPREMIETAME

19.00 TRI TVORIVÉ TVORY

■ 10. 3. / 17.30 CAROL – slovenská premiéra

19.30 ČERVENÝ KAPITÁN – slovenská premiéra

■ 11. 3. / 17.00 ČERVENÝ KAPITÁN
19.00 CAROL

■ 12. 3. / 15.30 ZOOTOPIA – 2D
17.30 ČERVENÝ KAPITÁN, 19.30 CAROL

■ 13. 3. / 15.30 ZOOTOPIA – 2D
17.30 ŘACHANDA, 19.30 DER NANNY

■ 14. 3. / 17.30 DER NANNY, 19.30 ČERVENÝ KAPITÁN

■ 15. 3. FILMOVÝ KLUB NAOKO

18.00 CHLAPEC A SVET, 20.00

BLIKAJÚCE SVETLÁ

■ 16. 3. / 18.00 NOC V KINE

■ 17. 3. / 17.30 DVOJNÍCI – slovenská premiéra

19.30 SÉRIA DIVERGENCIA: EXPERIMENT – slovenská premiéra

■ 18. 3. / 17.30 KUNG FU PANDA 3 – 3D

19.30 DVOJNÍCI

■ 19. 3. / 15.30 KUNG FU PANDA 3 – 2D

17.30 DVOJNÍCI

19.30 SÉRIA DIVERGENCIA: EXPERIMENT

■ 20. 3. / 10.00 KUNG FU PANDA 3 – 2D

16.30 KUNG FU PANDA 3 – 2D,

18.30 DVOJNÍCI

20.30 SÉRIA DIVERGENCIA: EXPERIMENT

■ 21. 3. NEPREMIETAME

22. 3. FILMOVÝ KLUB NAOKO

18.00 STOPY V PIESKU, 20.00

ZBRUSU NOVÝ ZÁKON

■ 23. 3. / 18.00 JEDEN SVET

OZVENY 2016

VOJNA LŽÍ, 20.00 CESTOVATEĽSKÉ KINO

■ 24. 3. / 17.30 BATMAN VS. SUPERMAN: DOWN OF JUSTICE – 3D slovenská premiéra

20.00 V MENE KRISTA – slovenská premiéra

■ 25. 3. / 15.30 KUNG FU PANDA 3 – 2D

17.30 V MENE KRISTA

19.30 BATMAN VS. SUPERMAN: DOWN OF JUSTICE – 2D

■ 26. 3. / 15.30 KUNG FU PANDA 3 – 2D

17.30 V MENE KRISTA

19.30 BATMAN VS. SUPERMAN: DOWN OF JUSTICE – 2D

■ 27. 3. / 15.30 ZOOTOPIA – 2D
17.30 BARBIE: TAJNÁ AGENTKA,

19.30 ČARODEJNICE

■ 28. 3. / 15.30 ZOOTOPIA – 2D
17.30 BARBIE: TAJNÁ AGENTKA,

19.30 ČARODEJNICE

■ 29. 3. Prehliadka francúzskeho filmu CREME DE LA CREME

17.00 V TIENI ŽIEN, 18.30 DENNÍK KOMORNEJ

20.00 CENA SLÁVY

■ 30. 3. / 17.00 Prehliadka francúzskeho filmu CREME DE LA CREME

MIKRÓB A GASOIL, 20.00 NAJKRAJŠIA REKLAMA

■ 31. 3. / 17.00 Prehliadka francúzskeho filmu CREME DE LA CREME

PÁN BEZCHYBNÝ, 18.45 OTEC JE DOMA (DADDY'S HOME)

20.30 ANOMALISA

Kalendár kultúrnospoločenských podujatí

■ Do 27. marca v západnom krídle radnice

VÝPOVEĎ ŽENSKEJ DUŠE – výstava z tvorby výtvarníčok Lubice Evy Mázikovej a Márie Liškovej
Kurátorka: Mgr. Natália Chabadová
Výstava bude otvorená od 2. do 27. marca každú stredu a nedeľu od 15.00 do 18.00 h

■ 2. marca o 19.00 h,
Berliner DKP

iShorts: Krátke filmy nominované na cenu Oscar 2016

Oscarová sezóna je tu opäť a iShorts vás samozrejme nemôžu pripraviť o výber z krátkych filmov, ktoré

sa stretnú v súboji o najslávnejšiu zlatú sošku na svete. Príďte sa pozrieť, kto podľa akademikov nakrútil najlepší „kraťas“ minulého roku

■ 3. marca o 17.00 h v Dome umenia v Piešťanoch

TRNAVSKÝ OBJEKTÍV 2016

46. ročník súťaže a výstavy neprofesionálnych fotografov okresov Trnava, Piešťany a Hlohovec. Výstava bude otvorená do 3. apríla 2016

■ 3. marca o 18.00 h v Zrkadlovej sieni Divadla Jána Palárika

OČI VLČÍCH MAKOV – uvedenie novej knihy Miroslava Danaja pri

príležitosti životného jubilea autora Účinkujú: Peter Bonzo Radványi, Mike Kramár, Marian Remenár
Organizátori: Klub priateľov Trnava, Spolok slovenských spisovateľov, odbočka Trnava, TTSK a Mesto Trnava

■ 4. marca v kaviarni PalÉta na Starohájskej

DELENÉ CELKY – otvorenie autorkej výstavy umeleckých fotografií Juraja Mareca, Mariána Špajdela a textov Sama Mareca a Vlada Sedláka
Výstava potrvá do 30. apríla

■ 4. marca o 19.00 h

v Music a Cafe

BROKEN EDGE – vernisáž výsta-

vy umeleckej skupiny NEUSCHL spojená s koncertom mladej kapely O.D.B. Trio.

Skupinu NEUSCHL tvorí súrodeňská kreatívna trojica. Ich obrazy lomia hranice poznania, ponárajú sa do hĺbok, hľadajú zmysel v tieňoch a pôvab najjemnejších detailov mikroskopického sveta. Nebudú chýbať ani slávne ikony ako napríklad Jim Morrison, Miles Davis alebo Quincy Jones

■ 4. – 6. marca

v mestskej športovej hale FestHry Trnava 2016

Festival hier, hračiek a zábavy pre celé rodiny – novinky z rôznych oblastí zábavy, jazykového vzdelávania a hier. Festival bude otvorený v piatok od 15. hodiny, v sobotu od 10. a v nedeľu od 14. do 20. hodiny. Organizátori: Mestská rada mládeže v Trnave a Mesto Trnava Informácie a aktualita na www.festhry.sk

■ 6. marca o 16.00 h

v sále Marianum na Hollého ulici SLÁVNOSTNÉ ODOVZDÁVANIE OCENENÍ MESTA TRNAVY

■ 6. marca o 18.00 h

v Music a Cafe

VEREJNÁ GENERÁLKA ROBO

OPATOVSKÝ – 20 rokov na scéne

■ 7. marca o 20.30 h

v Music a Cafe

Chiki Liki Tu-a

■ 10. marca o 19.00 h

v Music a Cafe

LENKA FILIPOVÁ – pôstny chrámový recitál v kostole v Zelenči

■ 11. marca o 19.00 h

v Music a Cafe (City Aréna)

KONCERT PRE JOHNA DOPYERU / MALÝ DOBROFEST

Účinkujú: Willie Jones Band & Milan Benkovič (USA/SK), Dave Peabody (UK), Jakub Racek a Radek Vaňkát (CZ), Ľuboš Beňa & Bonzo Radványi, Peter Szabadoš

Vstupné 8 eur

■ 12. marca o 10.00 h

pri železničnej stanici

MESTSKÉ ZÁSAHY: Spoznaj

Trnavu a vylepši ju

Chceli by ste sa zapojiť do projektu Mestských zásahov v Trnave, ale nepoznáte samotné mesto ani lokality, ktoré sú z architektonické-

ho hľadiska významné, poprípade zanedbané? Prevedieme vás centrom mesta aj ďalšími významnými mestskými časťami tak, aby ste získali lepšiu predstavu o možnostiach pre vaše návrhy zásahov. Neváhajte pozvať aj svojich kolegov a známych. Pomôžete nám tak spoločne zmeniť verejný priestor mesta k lepšiemu

■ 12. marca o 20.30 h

v Music a Cafe

IAN RITCHIE'S SOHO PROJECT

(jazz saxophonist from Roger Waters – Pink Floyd) – Breathe In The Air tour 2016

■ 14. marca o 19.00 h, **Berliner DKP**

KUKADLO: Posadnutosť Davida Lyncha

David Lynch (1946) v súčasnosti oživuje legendárny seriál Twin Peaks. Už sa nevieme dočkať. Navyše, v januári oslávil 70-ku, takže máme dva dobré dôvody venovať mu vlastný večer. Púšťame ukážky z filmov a seriálov, krátke filmy či videoklipy od tohto „prvého populárneho surrealistu“. Čím divnejšie, tým lepšie.

■ 15. marca o 20.30 h

v Music a Cafe

NA SMIECH – stand up comedy

■ 16. marca o 18.00 h **v kaplnke**

západného krídla radnice

ROMAN GAJDOŠ – MARTIN

KOCHAN: INÁ GEOMETRIA

Výstava dvoch mladých trnavských umelcov, absolventov Pedagogickej fakulty TU v Trnave a Fakulty umení VUT v Brne. Prinášajú odlišný pohľad na geometrické umenie – vytvorené zatepľovaním panelákov (Kochan), alebo kancelárskymi potrebami (Gajdoš)

Výstava bude otvorená do 13.

apríla každú stredu a nedeľu od

15.00 do 18.00 h

■ 18. marca o 20.30 h

v Music a Cafe

FAMILY FRIENDS a M.R.D.

– koncert spriatelenej kapiel

■ 19. marca o 20.30 h

v Music a Cafe

THE SILENCE – Depeche Mode

revival + depeche party

■ 20. marca od 14.00 h **NA**

KVETNÚ NEDZELU

14.00 h v kine Hviezda

detské folklórne súbory z Trnavy a okolia

15.30 h v Ružovom parku
MORENOVANIE A LETEČKOVANIE – vynášanie Moreny, prinášanie letečka a zdobenie stromu vajčkami
14.00 – 18.00 h v Kalokagatii na Streleckej ulici

VEĽKÁ NOC IDE – dvor veľkonočných remesiel, výroba veľkonočných ozdôb, maľovanie vajec, pletenie šibákov, varenie praženice

■ 24. marca o 20.30 h

v Music a Cafe

BYSTRÍK BAND

■ 26. marca o 20.00 h **v Divadelnom štúdiu DISK**

divadlo S.T.O.K.A.: Neistý grunt (Vnútrodruhová agresia)

Scenár: Braňo Mosný, Peter Tilajčík, Blaho Uhlár s použitím týchto autorov: Jack London, Czesław Miłosz, László Jávora

Účinkujú: Braňo Mosný, Peter Tilajčík; výtvarná spolupráca: Miriam Struhárová; réžia: Blaho Uhlár

Inscenácia vznikla tvorivou metódou autorského divadla, improvizáciami bez stanovenia konkrétnych cieľov. Akcie sú preto motivované vedomím, ale hlavne podvedomím účastníkov. Dvaja aktéri sa dostávajú do vzájomných dialógov, často v neriešiteľnom konflikte antických rozmerov, demonštrujúc ľudskú vnútrodruhovú agresivitu, ktorá je obľudnou súčasťou vzájomnej komunikácie. Pohrávanie sa s rôznymi divadelnými postupmi, commedie dell'arte, tanca butoh, expresívnych postupov chudobného divadla, expresionizmu, estrádných hudobných vystúpení či groteskných skečov je vďaka hereckej virtuozite oboch protagonistov, zaujatých autentickou akciou s plným fyzickým nasadením, čím si ako chudobnými divadelnými orgiami na pomedzí estrády a avantgardy.

Vstupné: 4 eurá, študenti stredných a vysokých škôl 3,50 eura. predpredaj na www.ticketportal.sk a na tel. čísle 0905 930 923

■ 29. marca o 20.30 h

v Music a Cafe

JAZZ JAM SESSION no. 6

■ 30. marca o 20.00 h

v Music a Cafe

TEMNÉ KECY – stand up komedy

TRNAVSKÁ HUDOBNÁ JAR 2016

48. ročník festivalu klasickej hudby

Piatok, 1. apríl 2016, 19.30

Bazilika sv. Mikuláša

DUCHOVNÁ HUDBA ANGLICKÝCH KATEDRÁL
KATEDRÁLNY SPEVÁCKY ZBOR MESTA SHEFFIELD / VEĽKÁ BRITÁNIA

Dirigent: Neil Taylor

Organ: Joshua Hales, Joshua Stephens

G. F. Händel, B. Britten, S. S. Wesley, K. Burton, W. A. Mozart, A. Bruckner, Ch. V. Stanford

Nedeľa, 17. apríl 2016, 18.00

Zrkadlová sieň Divadla Jána Palárika

KLAVÍRNE KVINTETO 20. / 21. STOROČIA

Mucha quartet - Zuzana Biščáková / klavír

P. Machajdik, T. Manera, V. Godár, A. Schnittke

Nedeľa, 1. máj 2016, 18.00

Evanjelický kostol

HÄNDEL A PESTRÝ LEVOČSKÝ ZBORNÍK

Brass Collegium Levoča

Nedeľa, 15. máj 2016, 18.00

Zrkadlová sieň Divadla Jána Palárika

MAJSTRI KLASICKEJ SONÁTY

Harald Ossberger, violončelo / Rakúsko

Harald Kitt, klavír / Rakúsko

L. van Beethoven, S. Prokofijev, A. Dvořák, R. Strauss

V spolupráci s Rakúskym kultúrnym fórom

Nedeľa, 22. máj 2016, 20.00

Bazilika sv. Mikuláša

HISTORICKÉ ORGANY TRNAVSKÉJ BAZILIKY

Caline Malnoury, organ / Francúzsko

Jana Pastorková, spev / Slovensko

Sobota, 28. máj 2016, 20.00

Bazilika sv. Mikuláša

ANTICA ET MODERNA

Schola Floriana / Rakúsko

Matthias Giesen – umelecký vedúci

Stanislav Šurin, organ

Gregoriánsky chorál, P. Eben

Nedeľa, 12. jún 2016, 20.00

Bazilika sv. Mikuláša

OMŠOVÉ KOMPOZÍCIE

Miešaný spevácky zbor Tirnavia

Michal Stahl, dirigent

David di Fiore, organ / USA

Zuzana Zahradníková, organ

V. S. Šarišský, J. L. Bella, L. Vierne

A photograph of several yellow flowers with dark green stems and leaves, growing in a field of tall, dry, golden-brown grass. The background is a soft-focus landscape with a body of water and a hazy sky.

Na Kvetnú medzelu

20. marca od 14.00 h

14.00 h v kine Hviezda

detské folklórne súbory z Trnavy a okolia

15.30 h v Ružovom parku

MORENOVANIE A LETEČKOVANIE – vynášanie Moreny,
prinášanie letečka a zdobenie stromu vajčkami

14.00 – 18.00 h v Kalokagatii na Streleckej ulici

VEĽKÁ NOC IDE – dvor veľkonočných remesiel, výroba
veľkonočných ozdôb, maľovanie vajec, pletenie šibákov,
varenie praženice